

Høgskulen på Vestlandet

MARA590 - Masteroppgave

MARA590-O-2023-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	24-04-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Sluttdato:	15-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave		
Flowkode:	203 MARA590 1 O 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	218
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	24555
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	5
Andre medlemmer i gruppen:	Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Jeg godkjenner avtalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

MASTEROPPGAVE

«*SNAKK MED OSS*».

En kvalitativ masterstudie om hvilke opplevelser fosterforeldres barn har av egen oppfølging fra barnevernstjenesten

«*Talk to us*».

A qualitative master`s study on what experience fosterparents`children have of their own follow-up from the child welfare service.

Hege Klausen

Kandidatnummer 218

Master i familieterapi og relasjonelt arbeid

Høgskolen på Vestlandet

Institutt for Velferd og deltaking.

Fakultet for Helse og sosialfag

15. mai 2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, *jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven er en kvalitativ studie som etterspør opplevelser fosterforeldres barn har av egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Forskning på fosterforeldres barn viser seg å være begrenset både i Norge og internasjonalt. Foreliggende studier belyser i hovedsak fosterforeldrene og deres barns opplevelser av å være fosterhjem. Ut fra mine søk til dette studiet, så kan det antyde at det foreligger begrenset med studier om denne gruppen barn sine behov for egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Det er hovedmålet med denne studien.

Avhandlingens empiriske grunnlag er tre semi-strukturerte intervju av unge voksne i alderen 18 til 20 år. De har vært fostersøsken i mer enn ett år, til et eller flere fosterbarn. Analysen baserer seg på teori om systemisk tilnærming, for å forstå fosterhjem som et system. Jeg har videre benyttet teori om barns behov for medvirkning, og knyttet dette videre opp rundt begrepet barneperspektiv, og teori om et relasjonelt perspektiv fra fagpersoner som jobber med oppfølging av fosterhjem.

Studien har tre hovedfunn som er:

- Savn av inkludering
- Ønske om å medvirke som et medlem av fosterhjemmet
- Opplevelse av å være en ubrukt ressurs i fosterhjemmet

Funnene fra studien presenterer at fosterforeldres barn ønsker å få oppfølging fra barnevernstjenesten. Det er først og fremst en relasjon til barnevernstjenesten som er ønskelig, hvor de inkluderes ved oppfølgingsbesøkene, og at de får medvirke i kraft av sitt medlemskap av fosterfamilien. De beskriver behov for veiledning fra barnevernstjenesten, knyttet opp mot sin rolle som fostersøsken. Funnet fra studiet sier at fosterforeldres barn innehar annen viten om fosterbarnet og fosterhjemmets fungering, som fosterforeldrene nødvendigvis ikke har. Barnevernstjenesten får ikke denne kunnskapen om fosterbarnet, når de ikke er i direkte kontakt med denne barnegruppen. Kunnskapen kan være nyttig for barnevernstjenesten å ha innsikt i for å gi fosterbarnet enda bedre oppfølging.

Nøkkelord: Fosterforeldres barn, oppfølging til fosterforeldres barn, barnevernstjenesten, fosterhjem, biologiske barn til fosterforeldre, fosterbarn, lov om barnevern-fosterhjem

ABSTRACT

This thesis is a qualitative study that investigates the experiences of children of foster parents regarding their follow-up from child services. The previous research on the children of foster parents are limited, both in Norway and internationally. The current study will primarily focus on foster parents and their children's experience of being a foster home. The research on these children's need for personal follow-up and guidance from child services is limited. The main aim of this study is thus to address this topic.

The empirical base of this thesis are three semi-structured interviews of young adults between 18 and 20 years. All have been foster siblings for more than one year, for one or more foster children. The analysis is based on theories of the systemic approach and will view the foster home as a system. Further, theories of children's need for participation has been used. This has been tied to the term "children's perspective," and theories regarding a relational perspective from professionals working with the follow-up of foster homes.

The study's three key findings are:

- Lack of inclusion
- A desire to participate as a member of the foster home
- The experience of being a unutilized resource in foster homes

The findings show that the children of foster parents wishes to be followed-up by child services. Central to this is the desire for a relation to child services, which would include, but not be limited to, being involved in the follow-up visits and that they are allowed to contribute as members of the foster family. They describe a need for guidance from child services, specifically related to their role as a foster sibling. The findings shows that the children of the foster parents possess a different knowledge about the foster child and the workings of the foster home. A knowledge not necessarily possessed by the foster parents. This knowledge is therefore not accessible to child services, unless they are in direct contact with this group of children. This knowledge could be key to provide child services with insights into the foster home and enable them to better tailor the follow-up to the foster children.

Keywords: Children of foster parents, follow-up of the children of foster parents, child services, foster homes, foster parents' biological children, foster children, the law of child services foster homes

Forord:

I januar 2021 begynte jeg som student på masterstudiet i familieterapi og relasjonelt arbeid, ved Høgskulen på Vestlandet. Jeg har tatt studiet parallelt med mitt arbeid som familieterapeut ved en kommunal barneverntjeneste. Studiet har gitt meg muligheten til å fordype meg i et av mine interesseområder innenfor barnevernsfeltet, som er fosterforeldres barn. Interessen kommer fra grunnutdanning som barnevernspedagog og over 30 års yrkeserfaring innenfor barnevernsfeltet. Interessen har også et privat engasjement, da jeg har vært fostermor og mine egne barn ble dypt berørt av å være medlem av fosterhjemmet.

Jeg var lite bevisst på hva jeg gikk til da jeg startet på masterstudiet. Jeg har snublet av gårde i mitt eget tempo. Gått noen skritt fremover og mange tilbake. Følelser av tvil på egen mestring og sårbarhet på at denne oppgaven er for stor for meg, har vært til stede under hele prosessen. Jeg har derfor vært heldig og hatt en «heiagjeng» rundt meg, som har rost meg, hørt på meg og gitt støtte og trygghet til å fullføre master i familieterapi. Jeg vil derfor takke heiagjengen min!

Først og fremst vil jeg takke studiens informanter. Deres villighet til å delta i intervjuene, har bidratt til kunnskapen som foreligger i denne masteroppgaven. Takk for deres klokhet, refleksjoner og delte livserfaringer. Dere har gjort sterkt inntrykk på meg, og utvidet min kunnskap om den viktige rollen dere har overfor fosterbarnet i deres familie.

Takk til mine tre voksne barn, som har gitt meg styrke og tro på at dette vil mamma klare. Dere har gitt meg unike erfaringer på hvorfor temaet i denne oppgaven er viktig. Takk til min mann, som alltid er optimist på mine vegne. Jeg har trengt det når jeg har hatt lyst å gi opp på veien. Takk til fosterbarnet vårt som har gitt meg kunnskap og erfaringer til å skrive denne masteroppgaven.

Aller hjerteligst takk til min veileder Erna Dahl Tyske, Ph.d. -stipendiat ved Høgskolen på Vestlandet. Takk for gode råd, engasjement og kyndig veiledning. Jeg har trengt din tålmodighet og heiarop.

Takk til mine medstudenter som har heiet meg frem. Spesielt takk til Maren, min kollega og medstudent i denne perioden. Stor takk til medstudentene Cecilie, Ane og Kristin. Takk for gode diskusjoner, støtte og latter.

Askøy, mai 2023

Hege Klausen

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	10
1.1 BAKGRUNN FOR STUDIEN.....	11
1.2 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	12
1.3 BEGREPSAVKLARING	12
1.3.1 Familie	12
1.3.2 Fosterfamilie/fosterhjem.....	13
1.3.3 Fosterforeldres barn	13
1.3.4 Fosterbarnet	13
1.3.5 Fostersøsken.....	14
1.3.6 Barnevernstjenesten.....	14
1.4 STUDIENS RELEVANS	14
1.5 STUDIENS OPPBYGNING.....	15
1.6. LITTERATURSØK	16
2.0 RELEVANT FORSKNING OG TEORI.....	17
2.1. FORSKNING.....	17
2.1.1 Involvering og informasjon fra barnevernstjenesten	17
2.1.2 Positivt med å være fosterhjemsmedlem	19
2.1.3 Brudd i fosterhjem	19
2.1.4 Individuell og helhetlig oppfølging	20
2.2 TEORETISK UTGANGSPUNKT	21
2.2.1 Systemteori.....	21
2.2.2 Kommunikasjonsteori.....	23
2.2.3 Familieterapi tilnærminger	24
2.3. OPPLEVELSE AV OPPFØLGING.....	26
2.3.1 Medvirkning.....	26
2.3.2 Barneperspektiv og barnets perspektiv.....	29
2.3.3 Relasjonelt perspektiv	30
3.0 VITENSKAPSTEORI OG METODE	30
3.1.1 HERMENEUTISK PERSPEKTIV	31
3.1.2 FENOMENOLOGISK PERSPEKTIV	32
3.2 KVALITATIV METODE.....	33
3.2.1 Kvalitativt forskningsintervju	33
3.2.2 Intervjuguide	34
3.2.3 Utvalg og rekruttering.....	34
3.2.4 Presentasjon av informantene	35
3.2.5 Intervju-gjennomføring	35
3.2.6 Transkribering	38
3.3. TEMATISK ANALYSE	39
3.3.1 Analysevalg.....	39
3.3.2. Analyseprosessen	40
3.4 Forskningsetiske vurderinger	42
3.4.1 Validitet	43
3.4.2 Reliabilitet.....	44

3.4.3 Overførbarhet.....	44
3.5 REFLEKSIVITET OG FORFORSTÅELSE	45
4.0. FUNN	47
4.1 SAVN AV INKLUDERING.....	47
4.1.1 Mangel på kontakt før fosterbarnet flyttet inn.....	48
4.1.2 Behov for samtaler i begynnelsen av fosterhjemsoppdraget	49
4.1.3 Savn av tilbud om individuell oppfølging	50
4.1.4 Opplevelse av å ikke inkluderes i oppfølgingsbesøkene.....	53
4.2. ØNSKE OM Å MEDVIRKE SOM ET MEDLEM AV FOSTERHJEMMET	54
4.2.1 Fosterfamiliemedlemmet som ikke får anerkjennelse og faglig hjelp	54
4.2.2 Behov for involvering.....	57
4.2.3. Savn å ha en relasjon til barnevernstjenesten	59
4.3 OPPLEVELSEN AV Å VÆRE EN UBRUKT RESSURS I FOSTERHJEMMET	60
4.3.1 Oppfølging vil gi bredere kunnskap og hjelp til fosterbarnet.....	60
4.3.2 Alle medlemmene bidrar til helheten i fosterhjemmet	61
4.3.3 Barnevernstjenesten har gitt oss et fostersøsken, som kan være til låns	61
5.0 DRØFTINGSDEL.....	63
5.1. SAVN AV INKLUDERING.....	63
5.2. ØNSKE OM Å MEDVIRKE SOM ET MEDLEM AV FOSTERHJEMMET	71
5.3. OPPLEVELSE AV Å VÆRE EN UBRUKT RESSURS I FOSTERHJEMMET	75
6.0 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	80
6.1. STYRKER OG SVAKHETER MED STUDIEN	80
6.2. IMPLIKASJONER FOR VIDERE PRAKSIS	80
6.3. IMPLIKASJONER FOR VIDERE FORSKNING	81
6.4. OPPSUMMERING	82
VEDLEGG 1:.....	96

Liste over figurer:

Figur 1:	Betydning av barn og unges medvirkning.....	27
Figur 2:	Hovedfunn med underfunn fra studien; <i>Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølging fra barnevernstjenesten.....</i>	46

1.0 Innledning

I denne studien undersøkes fosterforeldres barn sine opplevelser av egen oppfølging fra den kommunale barnevernstjenesten. Jeg ønsket å søke informasjon fra unge voksne i alderen 18-25 år, som kunne reflektere i retrospektiv rundt sine opplevelser av egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Tilpasningsprosessen med å bli fosterhjem stiller store krav til alle fosterhjemsmedlemmene, både til fosterbarnet, fosterforeldrene og deres barn (Bunkholdt, 2012). Fosterforeldres egne barn spiller en aktiv rolle i fosterhjemsoppdraget og har stor innvirkning på deres liv (Nordenfors, 2006). De opplever at deres familie endres fra et privat hjem til et offentlig hjem, hvor oppfølgingen av fosterhjemmet er barnevernstjenestens sitt ansvarsområde. I forarbeidet til lov om barnevern av 2021, er det viet større oppmerksomhet til fosterforeldres egne barn, hvor det stadfestes viktigheten av at disse barna inkluderes i oppfølgingen, som endel av ansvaret til den kommunale barnevernstjenesten (Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet, 2016, s. 75). I Norges offentlige utredninger (NOU) 2018 påpekes det at barnevernstjenesten skal tilrettelegge for at fosterforeldres barn har muligheter til å forberede seg på å bli fosterhjem, og at de skal få oppfølging underveis (NOU 2018:18, s. 57). 01.01.2023 ble den nye barnevernsloven iverksatt, hvor det står at barnevernstjenesten har ansvaret for å følge opp fosterfamilien (Lov om barnevern, 2021). I Regjeringens fosterhjemsstrategi av 2021-2025 understrekes det at oppfølgingen fra barnevernstjenesten også skal omfatte fosterforeldres barn (Barne- og familiedepartementet, 2021). Denne strategien kan sikre at Barnekonvensjonens artikkel 12, blir bedre overholdt ovenfor fosterforeldres barn. Der står det at alle barn har rett til å si sin mening og bli hørt om forhold som angår dem. Synspunktene skal vektlegges i samsvar med deres alder og modenhet (Barnekonvensjonen, 1989). Føringer fra offentlig hold har ikke tidligere vært tydelig formulert for fosterforeldres barn. Hvordan barnevernstjenestene skal utføre oppfølgingsarbeidet, legger det offentlige begrensede anbefalinger på (Gundersen & Tveito, 2022).

Det å være fosterfamilie involverer alle medlemmene i familien, inklusiv fosterforeldres barn. I artikkelen til Gundersen & Tveito fra 2022, vises det til forskning som sier at flere av barna til fosterforeldrene ønsker eller har behov for råd, støtte og samtaler med barnevernstjenesten. Det påpekes også at barnevernet kan dra nytte av å ha kontakt med disse medlemmene av fosterfamilien, ettersom det kan gi en annen inngang til å se hvordan

fosterfamilien fungerer, og gi innsikt i eventuelle konflikter mellom barna. Studiet viser samtidig at fosterforeldres barn ikke blir fulgt opp av barnevernstjenesten. Det begrunnes med mandatforståelsen til barnevernstjenesten, skjerme fosterforeldres barns privatliv og arbeidsbetingelsene til barnevernsarbeideren (Gundersen & Tveito, 2022). Med dette bakgrunnsteppet har jeg snakket med tre fosterforeldres barn for å få deres opplevelser av egen oppfølging fra barnevernstjenesten.

1.1 Bakgrunn for studien

Jeg har en lang yrkeskarriere innenfor barnevernsfeltet, og det ble derfor naturlig at oppgaven omhandlet dette fagfeltet. Jeg begynte min yrkeskarriere i barnevernstjenesten i 1993, og har siden da fått erfaringer med de fleste rollene som angår oppfølging av barn som mottar hjelp fra barnevernstjenesten. Jeg har private erfaringer knyttet opp mot enkelte barn som har fått oppfølging og tiltak fra barnevernstjenesten, ved at jeg har vært besøkshjem og fostermor. Det å ha vært fostermor og hvor mine egne barn har blitt inkludert i en offentlig rolle som fosterhjem, har gitt meg undringer som har ført til problemstillingen for denne studien. Det har også påvirket mitt arbeid i dag hvor jeg veileder fosterforeldre, foreldre som har mistet omsorgen for barn, fosterbarn og familier som mottar hjelpetiltak fra barnevernstjenesten. Som systemisk familieterapeut har jeg undret meg over hvorfor ikke alle fosterhjemsmedlemmene er inkludert i oppfølgingsarbeidet, samt at fosterforeldres barn i liten grad følges opp individuelt. Mine private- og yrkeserfaringer har vekket min interesse på hvilke opplevelser, kunnskap og refleksjoner fosterforeldres barn har om egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Jeg er nysgjerrig på om de innehar kunnskaper og erfaringer som vil kunne gi barnevernstjenesten bedre forståelse for oppfølging av fosterfamilier.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Formålet med denne studien er få frem noen av fosterforeldres barns egne opplevelser av barnevernstjenestens sin oppfølging av dem. Jeg har valgt følgende problemstilling for studien:

Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølging fra barnevernstjenesten?

Forskningsspørsmål:

1. *Hvordan fulgte barnevernstjenesten opp fosterforeldres barn i fosterhjemmet?*
2. *Hvordan ble deres medvirkning som fosterhjemsmedlem håndtert av barnevernstjenesten?*
3. *Hva ønsker fosterforeldres barn at barnevernstjenesten får kunnskap om knyttet opp mot deres medlemskap i fosterhjemmet?*

1.3 Begrepsavklaring

I barnevernsfeltet opereres det med flere begrep for samme fenomen. Det er derfor nødvendig med en begrepsavklaring, som benyttes i denne masteroppgaven.

1.3.1 Familie

Familiebegrepet har endret seg over tid, og for å inkludere alle medlemmene i en familie har jeg funnet det nødvendig å presisere begrepet. I litteraturen er det varierende definisjoner av begrepet familie. Lorås og Ness beskriver i *Håndbok i familieterapi* fra 2019, at vanligvis sees familie som en gruppe bestående av minimum to generasjoner, hvor samhandling og strukturer ofte er etablert. Familiemedlemmene er ofte kjente med familiekulturen, som skaper en vi-følelse. Den systemiske forståelsen anser familien som et helhetlig system, med egen struktur, logikk, kultur, historie og samhandlingsmønstre (Lorås & Ness, 2019, s. 17-18). I oppgaven når jeg bruker begrepet familie, kan foreldrene være biologiske foreldre, ste-foreldre, like-kjønnede foreldre osv. Barna til fosterforeldrene kan være hel-søsken, halv-søsken, adopterte, fosterbarn osv.

1.3.2 Fosterfamilie/fosterhjem

Et fosterhjem defineres i barnevernsloven §9-1;

«Med fosterhjem menes private hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter denne loven».

(Lov om barnevern, 18.06.2021, §9-1).

I denne oppgaven brukes begrepet fosterhjem, selv om det finnes ulike versjoner og flere begrep for samme type fosterhjem.

1.3.3 Fosterforeldres barn

Innenfor fosterhjemsfaget brukes flere begrep om barna til fosterforeldrene, som fosterforeldres egne barn (Sundt, 2017), barn av fosterforeldre (Falch-Eriksen, 2018), sønner og døtre av fosterforeldre (Höjer, 2006) og fosterforeldres biologiske barn (Ruud, 2011). I denne studien bruker jeg begrepet fosterforeldres barn. Det er også dem som er informantgruppen i denne studien. Jeg omtaler informantgruppen ofte som barn, selv om de har en alder mellom 18-20 år. Forklaringen på det er at de har erfaring med å være barn i fosterhjemmet. De har vært i en kjernefamilie, før fosterbarnet flyttet til dem. Minst en av foreldrene har blodsband til informant deltakerne.

I Funn- og Diskusjonskapitlene omtales fosterforeldres barn som har deltatt i denne intervjustudien som informanter. Begrepet er ordinært å anvende, men det kan gi assosiasjoner til noen som avleverer opplysninger med en viss størrelse til forsker (Ulvik, 2007, s. 77). Det kan stå i kontrast til slik jeg har innhentet informasjonen til denne studien, hvor fortolkning og meningsfrembringelse er viktige bidrag fra forteller til intervjuer. Jeg valgte dette begrepet, fordi det er forenkende i forhold til å skrive «*fosterforeldres barn*».

1.3.4 Fosterbarnet

Fosterbarnet er ulike som alle andre barn, men felles for dem er at foreldrene av ulike grunner, ikke kan ha omsorg for sitt/sine egne barn i kortere eller lengre perioder av barnets oppvekst (Bowlby, 1992).

1.3.5 Fostersøsken

Fostersøsken er begrepet som viser forholdet mellom fosterforeldres barn og fosterbarnet i fosterhjemmet (Bunkholdt, 2017, s. 195). Det er her brukt om rollen og relasjonen som fosterbarnet og fosterforeldres barn har til hverandre i fosterhjemmet.

1.3.6 Barnevernstjenesten

I denne oppgaven definerer jeg barnevernstjenesten som den kommunen som har oppfølgingsansvaret for fosterbarnet jamfør § 9-6:

«Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp barnet i fosterhjemmet, jf. kapittel 8.

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp fosterfamilien så lenge barnet er i fosterhjemmet. Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for å følge opp fosterhjem som etaten tilbyr, jf. § 16-3 annet ledd bokstav a og c».

(Lov om barnevern, 18.06.21 § 9-6).

Jeg benytter begrepet «*barnevernstjenesten*» som de som representerer arbeidet fra den kommunale barnevernstjenesten. Når jeg henviser til andre studier, og de har brukt begrep som eksempelvis fosterhjems konsulent, saksbehandler, kontaktperson osv., så bruker jeg likevel barnevernstjenesten for å forholde meg til en uttalelse om samme rolle.

1.4 Studiens relevans

Da jeg bestemte meg for å skrive om fosterforeldres barn sine opplevelser om egen oppfølging fra barnevernstjenesten, begynte jeg å søke etter lignende forskningsstudier. Jeg fikk få treff som omhandlet problemstillingen hvor fosterforeldres barn var intervjuet, men jeg fant forskning som omhandler fosterforeldres barn sine opplevelser å vokse opp med fostersøsken. I Inger Höyer sin studie fra 2003, som omhandler å vokse opp med fostersøsken, vises det til funn om at fosterforeldres barn tar en aktiv rolle i omsorgen for fosterbarnet. Å vokse opp med fostersøsken har stor innvirkning på deres liv positivt og negativt, og å være fosterhjem berører alle familiemedlemmene (Höyer, 2003).

I 2021 bodde totalt 8 883 barn i fosterhjem, hvor av 5 300 bodde hos fosterfamilier de ikke kjente fra før fosterhjems plasseringen. 2 600 bodde i familier de hadde kjennskap til fra tidligere (Sintef, 2022). I 2017 hadde 82 prosent av fosterforeldres egne barn, hvor to eller tre barn var det vanligste (Ipos, 2017, s. 39). Dette antyder at fosterforeldres barn er en stor gruppe. Stortinget konkluderte i 2016 at det er begrenset med forskning på fosterforeldres barn og deres opplevelser (Familie-og kulturkomiteen, 2016, s. 17).

Jeg ønsker i denne studien å inkludere fosterforeldres barn, ved å snakke med dem om opplevelser de har om egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Dette for å få frem deres tanker om hvordan de har erfart kontakten og hva som har vært, eller ville vært, viktig for dem av oppfølgingen fra barnevernet. Jeg ønsker å bidra til at denne barnegruppen sitt medlemskap i fosterhjemmene blir belyst. Jeg tror disse barna har viktig viten om fosterbarnet og fosterhjemmet. Jeg tror de kan gi barnevernstjenesten verdifull kunnskap om fosterbarnet og samspillet i fosterfamilien.

Jeg har funnet begrenset med studier som har spurt fosterforeldres barn direkte om egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Jeg fattet derimot interesse for masteroppgaven til Siri Berg Tveito fra 2019, som har intervjuet 14 fosterhjems konsulenter om hvordan de opplever sitt handlingsrom til å involvere barn av fosterforeldre (Tveito, 2019). Hennes masteroppgave har jeg funnet nyttig, knyttet opp mot funn fra denne studien. I diskusjonskapittelet referer jeg endel til Tveitos masteroppgave, samt andre studier som jeg har funnet relevant.

1.5 Studiens oppbygning

I innledningskapittelet del en har jeg gjort rede for bakgrunnen for problemstillingen og dens relevans. I kapittel to presenterer jeg relevant teori og forskning. Jeg inkluderer utdrag fra teoriene og forskningsstudiene som jeg har funnet interessant. Når jeg søkte etter forskning på barnevernstjenestens sin oppfølging av fosterforeldres barn, så fant jeg lite materiale. Det foreligger studier som omhandler fosterforeldres barns erfaringer med å vokse opp i fosterhjem. Studiene er ikke knyttet opp mot denne studiens problemstilling, men jeg refererer til disse studiene, for å gi en bakgrunnsforståelse om fosterforeldres barns

opplevelser av å være fostersøsken. Det er viktig å påpeke at det finnes annen aktuell teori og forskning som ikke er tatt med, på grunn av studiens avgrensede størrelse og tidsaspekt for ferdigstilling av oppgaven.

Kapittel tre redegjør for studiens metodologi. Innledningsvis beskrives studien vitenskapsteoretiske ståsted. Deretter blir valget for kvalitativ tilnærming redegjort for, samt data-innsamling og analyse. Videre vurderes studiens validitet, reliabilitet og overførbarhet, samt etiske utfordringer og min forforståelse av studien. Studiens hovedfunn fra informantenes refleksjoner om problemstillingen fremlegges i kapittel fire. I kapittel fem diskuteres funnene, knyttet opp mot relevant teori og forskning. Kapittel seks belyses styrker og svakheter ved studien. Implikasjoner for praksis og videre forskning og oppsummering av studien.

1.6. Litteratursøk

Jeg har brukt flere metoder for å finne relevant litteratur. Jeg har brukt Høgskolen på Vestlandet sin søkemotor for deres bibliotek og fagdatabaser. Jeg har i tillegg brukt Google scholar og connectedpapers.com. Søkeord jeg har brukt er, oppfølging av fosterforeldres barn, barnevernstjenestens oppfølging av fosterforeldres barn, fosterforeldres barn og barnevernstjenesten, fosterhjem, fosterbarn og de biologiske barna til fosterforeldrene. Etter hvert som jeg fikk treff på mine søk, benyttet jeg snøballmetoden. Ved gjennomgåelse av søkene på forskningsstudier, masteroppgaver, faglitteratur, så fant jeg interessante referanser det var henvist til. Dette ga meg ytterligere tilgang til materialet til studien. Flere av artiklene og bøkene jeg har lest, henviser til primærkilder som jeg har benyttet i oppgaven. Jeg har fortrinnsvis brukt primærlitteratur og forskeres egne studier, men har også brukt annen faglitteratur når det har vært vansker med å finne primærkilder. Jeg har videre benyttet relevant faglitteratur fra anerkjente forfattere innenfor sosialfag og familierapeutisk litteratur.

2.0 Relevant forskning og teori

Dette kapittelet er inndelt i to hoveddeler. Første del er en gjennomgang av relevant forskning. Jeg har valgt å dele i undertemaer fra forskning, som viser funn som omhandler forholdet mellom fosterforeldres barn og barnevernstjenesten. Del to beskrives det teoretiske perspektivet opp mot problemstillingen om fosterforeldres barns egen opplevelse av barnevernets oppfølging.

2.1. Forskning

For at denne studien skal sees i sammenheng med tidligere studier, belyses her forskning som jeg har lokalisert med mine søk. Mine søkeresultater ga begrenset med brede publikasjoner av forskningsprosjekter med representativt utvalg. I Norge er mesteparten av studiene på masternivå og kvalitative (Tveito, 2019). Jeg valgte derfor å se på noen studier fra andre land, for å gi et fyldigere fremstilling av forskning knyttet opp mot problemstillingen. Studier fra andre land og publiseringer som er noen år tilbake, vurderes ikke som problematisk, for det antas at fosterforeldres barns opplevelser ikke har betydelige variasjoner over landegrenser (Falch-Eriksen, 2018a, s. 11).

2.1.1 Involvering og informasjon fra barnevernstjenesten

I en norsk studie fra 2014, hvor syv barn ble intervjuet, kom det frem at ingen av barna erindret kontakt med barnevernstjenesten før innflytting av fosterbarnet i fosterhjemmet (Skauge, 2014). Lignende funn fremkom fra en intervjustudie fra 2012, av åtte barn av fosterforeldre, som har opplevd utfordrende atferd fra fosterbarnet. Det var tre som husket at de hadde hatt kontakt med barnevernstjenesten, mens fem mente det ikke hadde vært noen kontakt (Øyre, 2012). Spears & Cross intervjuet i 2003, 20 barn og det ble tilbakemeldt fra studiet at et fåtall hadde erfart at barnevernstjenesten hadde snakket med dem. 15 av barna etterspurte tilretteleggelse eller kurs fra barnevernstjenesten (Spears & Cross, 2003). Noble-Carr, Farnham & Dean foretok i 2014 en gruppeintervjustudie av ni barn av fosterforeldre. De fleste hadde fått informasjon fra foreldrene om at de skulle bli fosterhjem, men de erfarte at de manglet forståelse rundt det å være fosterhjem og at det var vanskeligere enn de hadde tenkt seg (Noble-Carr, Farnham & Dean, 2014). Dette sammenfaller med studien fra Martin i 1993, hvor syv barn deltok i en gruppeintervjustudie. Funnene viste et ønske om å bli involvert og få informasjon om fosterbarnet. Fosterforeldres

barn oppga at de da ville hatt bedre forståelse og tålmodighet overfor fostersøskenet (Martin, 1993). Det ble påpekt i annet studie fra 2011 at barna til fosterforeldrene erfarte å være dårlig forberedt på å bli fosterhjem (Thompson & McPerson, 2011). I surveystudien fra Storbritannia til Watson & Jones i 2002, deltok 116 fosterforeldres barn. 37 av barna oppga å ha hatt kontakt med barnevernet. Barna opplevde det som vanskelig at barnevernsarbeideren ikke respekterte dem og utelot dem fra samtaler (Watson & Jones, 2002).

Funn fra flere norske studier som uttaler seg om fosterforeldres barn sine erfaringer om oppfølgingen fra barnevernet, henstiller at barnevernstjenestene oftere er i kontakt med barna når fosterbarnet flytter inn, men oppfølging i etterkant erfares som sjeldnere (Gundersen & Jessen, 2020; Njøs & Seim, 2019; Revheim, 2019; Vista Analyse, 2018). En norsk kvantitativ studie fra 2020, hvor 380 barn av fosterforeldre ble spurt om hvordan de synes det er å ha fostersøsken, kom det frem at de ønsket å ha kontakt med barnevernstjenesten. Dette fordi de erfarte at det var opplevelser med fosterbarnet, som de ikke ønsket å snakke med foreldrene om, for å beskytte foreldrene mot mer bekymringer og stress. En overvekt av deltakerne fra studien etterlyste forbindelse til barnevernstjenesten, for å få reell informasjon om fosterbarnet og ha samtaler med dem under fosterhjemsoppdraget. Fosterforeldres barn erfarte fra denne undersøkelsen at barnevernstjenesten er viktig for dem i tillegg til fosterforeldrene (Gundersen & Jessen, 2020). Studier fra Norge og utlandet, viser til at fosterforeldres barn ønsker kontakt med barnevernstjenesten. De ønsker å få veiledning for å håndtere og forstå forandringer i familien, som et resultat av at de er blitt fosterhjem. Det vises også at de barna som har erfaringer med å ha kontakt med barnevernet, har økt trivsel fra å være medlem av fosterhjemmet (Gundersen & Jessen, 2020; Heggdalsvik, 2007; Revheim, 2019; Poland & Groze, 1993; Pugh, 1996; Spears & Cross, 2003; Watson & Joens, 2002; Øyre, 2012; Aaøyen, 2014). I de overnevnte studiene fra 1993 til 2020, er det gjennomgående at fosterforeldres barn har hatt marginalt med kontakt fra barnevernstjenesten.

2.1.2 Positivt med å være fosterhjemsmedlem

I en kvantitativ norsk studie fra 2020, av 380 barn til fosterforeldre i alderen 12-25 år, svarte 66% at de var enig i at de hadde et godt forhold til fostersøskenet sitt, mens 25% svarte seg litt enig (Gundersen & Jessen, 2020). I en utenlandsk studie fra 1993, hvor 74 barn av fosterforeldre ble spurt om sine meninger om å være fostersøsken, svarte 80% at de verdsatte å være fosterhjem, selv om det var vanskelig (Part, 1993). Flere studier støtter disse to undersøkelsene, hvor det fremkommer at barna er stolte av at de hjelper andre barn med å gi dem bedre omsorg. Flere så på fosterbarnet som en venn og at de hadde tanker om å bli fosterhjem i voksen alder. Å være fosterhjem ga fosterforeldres barn bedre selvtillit og de opplevde at de hadde blitt bedre lyttere, og fått økte kommunikasjonsferdigheter. De var blitt mer sensitive og fått gode etiske verdier (Höjer & Nordenfors, 2004; Knutsen, 2013; Nordenfors, 2016; Part, 1993; Pugh, 1996; Spears & Cross 2003; Twigg & Swan, 2007). I surveystudien til Höjer fra 2007, undersøktes det hvordan fosterforeldres barn opplevde å ha det i fosterhjemmet. Det var 684 deltakere og det fremkom at 47% erfarte å ha en søskenrelasjon til fosterbarnet (Höjer, 2007). Dette er i tråd med andre studier (Heggdalsvik, 2007; Knutsen, 2013; Njøs, 2012, Noble-Carr et al., 2014; Sutton & Stack, 2013; Øyre, 2012; Aaøyen, 2014). Forskningsstudiene jeg har benyttet til dette studiet, beskriver at fosterforeldres barn ser på fostersøsken som en del av familien og at de definerer å ha et søskenforhold dem imellom. Det var høy grad av positive erfaringer med å være fostersøsken til fosterbarn.

2.1.3 Brudd i fosterhjem

I forskning har det kommet frem at fosterforeldre oppgir at noen av årsakene til utilsiktede flyttinger, har vært samarbeidsproblemer mellom barnevernstjenesten og fosterhjemmet. Når det skjer flyttinger, har fosterforeldres barn beskrevet at de kan oppleve nederlag, frykt og fortvilelse over at konflikten har ført til oppsigelse og flytting (Part, 1993; Øyre 2012). Flere studier viser funn der de biologiske barna opplever påkjenninger som opprørthet, skyldfølelse og tristhet ved at fosterbarnet må flytte (Noble-Carr et al, 2014; Pugh, 1996; Sutton & Stack, 2013; Targowska et al, 2015; Younes & Harp, 2007). I en intervjustudie fra 2007, av 16 barn foretatt av Younes & Harp, formidlet fosterforeldres barn at de bekymret seg for fosterbarnet som var flyttet fra dem, og at de hadde mistet et familiemedlem (Younes & Harp, 2007). I studien fra 2017 til Williams, hvor 15 unge voksne i alderen 18-25

år ble intervjuet, kom det frem at de ivaretok foreldre og søsken når de sørget over tapet av fosterbarnet. Halvparten av informantene hadde skyldfølelse, fordi fosterhjemsoppholdet ikke fungerte. Det ble påpekt at vanskelige følelser som skam og skyld kunne vært mildere, hvis barnevernstjenesten og foreldrene hadde gitt forklaringer til bakgrunnen for flyttingen (Williams, 2017a). Dette samsvarte fra spørreundersøkelsen til Gundersen og Jessen fra 2020 av 380 barn, hvor de som hadde opplevd at fostersøsken måtte flytte, hadde savnet oppfølging i form av samtale med barnevernstjenesten, både før og etter bruddet (Gundersen og Jessen, 2020). Studiene det er referert til viser at fosterforeldres barn opplever følelsesmessige påkjenninger når fosterbarnet har måttet flyttet. Flere studier påpeker at fosterforeldres barn savnet oppfølging fra barnevernstjenesten når det var brudd i fosterhjemsoppholdet.

2.1.4 Individuell og helhetlig oppfølging

Cecilie Revheim sin doktoravhandling fra 2019, omhandler profesjonsetiske utfordringer i møte med fosterforeldres egne barn. Hun argumenterte for at barnevernet må være bevisst på hvordan deres oppfølgingsarbeid påvirker alle barna i fosterhjemmet. Taushetsplikten ble påpekt som en utfordring, da det kan være vanskelig å finne en balanse mellom å ivareta den og sørge for at fosterforeldres barn får informasjonen og støtten de trenger. Det ble pekt på at barnevernets praksis rundt informasjonsutveksling til fosterforeldres barn varierte. Hun argumenterte samtidig for viktigheten av å involvere disse barna i planleggingen av oppfølgingsarbeidet av fosterhjemmene. Dette for å sikre at deres stemme blir hørt og at de får være med å påvirke beslutninger som påvirker deres situasjon. Revheim pekte på at det er mulig å finne løsninger som ivaretar både taushetsplikten og fosterforeldres barns behov for informasjon og støtte. Dette kan gjøres ved å ha et helhetlig og individuelt tilpasset perspektiv i oppfølgingsarbeidet av fosterhjem. Oppfølgingen bør være fleksibel og tilpasset den enkelte fosterfamilie, hvor hele familien sees på som en enhet. Den individuelle oppfølgingen bør være ut fra hvert enkelt fosterhjemsmedlems behov, hvor deres integritet og rettigheter blir respektert. Dette vil kreve at barnevernsarbeideren har kompetanse og ressurser til å utføre en helhetlig oppfølging. (Revheim, 2019). Doktoravhandlingen til Revheim fra 2019, påpeker at fosterforeldres barn har behov for oppfølging fra barnevernstjenesten, og det foreslås en helhetlig oppfølging hvor denne barnegruppen inkluderes.

2.2 Teoretisk utgangspunkt

I denne delen presenteres det teoretiske utgangspunktet for å besvare problemstillingen. Studien etterspør fosterforeldres barns opplevelse av egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Kapittelet er delt inn i to hoveddeler. I første del presenteres en systemisk tilnærming for å beskrive oppfølgingsarbeidet i fosterhjemmet. I del to beskrives barns medvirkning, barneperspektiv og barnets perspektiv knyttet opp mot fosterforeldres barns opplevelse av oppfølging fra barnevernstjenesten. Til slutt presenteres et relasjonelt perspektiv knyttet opp mot den profesjonelles holdning i sitt oppfølgingsarbeid av fosterforeldres barn.

2.2.1 Systemteori

Antropologen Gregory Bateson har hatt stor innflytelse på familierapifeltet og systemteori. Bateson forstod menneskelig atferd som en del av et større system. Problemer oppstod ofte når mennesker ikke forstod de komplekse relasjonene og sammenhengene, mellom de ulike delene av systemet som de var endel av. Han var opptatt av samhandlingsmønstre i hele systemet, hvor de forskjellige delene av systemet var avhengige av hverandre. Han søkte etter å forstå sammenhengene og relasjonene mellom delene i et system. Eksempel for å kunne forstå hvordan systemet i en familie fungerte som helhet, ble det sett på familiemedlemmenes samspill og relasjoner seg imellom. (Bateson, 2000).

I det systemiske perspektivet var det vesentlige at man skilte seg fra den lineære forståelsesmodellen, hvor årsak erstattes av spørsmål om mening. Det er en alternativ tenkning til den mekaniske forståelsen av verden, som er preget av lineære årsaksforklaringer. Systemisk tenkning er opptatt av sirkulær forståelse hvor en hendelse blir en del av en større helhet. Hver hendelse påvirker hverandre gjensidig og fremmer endring, og man vender aldri tilbake til opprinnelsen (Røkenes & Hanssen, 2009, s. 197).

Begivenheter er knyttet sammen, fordi en handling kan være årsak til en annen og omvendt. Det letes derfor ikke etter årsak, men forsøker å forstå sammenhenger (Hårtveit & Jensen, 2004, s. 94). Systemet blir sett på som selvregulerende, fordi endringer som skjer ett sted i systemet, fører til påvirkninger i andre deler i systemet, slik at hele systemet er i konstant endring (Tilden, 2014, s. 272). En systemisk tilnærming har fokus på at familiemedlemmene påvirker relasjonene til hverandre gjensidig. En endring i en relasjon påvirker andre

relasjoner i familiesystemet. Dette er et sirkulært familiesystem (Røkenes & Hanssen, 2009). En systemisk tilnærming ut fra forståelsen av fosterhjem, kan forklares dithen når et fosterbarn flytter til et etablert familiesystem, så vil alle medlemmenes relasjoner til fosterbarnet og hverandre bli påvirket. Familiesystemet blir endret og aldri det samme igjen.

I systemteori er det sammenheng mellom hendelser og prosesser. Hvor systemisk tilnærming skal kunne identifisere og beskrive hendelser og prosesser, hvor de forskjellige nivåene samhandler med hverandre. Når man ser på et relasjonelt nivå, ser en ofte på grupper i forskjellige størrelser, som eksempel foreldrenes barn, som har sammenheng med større grupper som familie, slekt, nærmiljø, lokalmiljø, kultur, politiske og sosiale strukturer. Når systemteoretiske mønstre skal beskrive utvikling hos barn, fremstilles ofte prosesser og begivenheter som henger sammen. Her er aktører medvirkende til å skape utvikling, opplevelser og endring. Det er en oppfatning av at man ikke kan forstå et barn, uten å se den faktiske sammenhengen barnet lever i, og at barnet og dets miljø er i konstant endring. Utvikling hos barn er et resultat av både individet og relasjonene det er i samspill med (direkte og indirekte), og må forstås i sammenheng med hverandre (Jakobsen, 2021). Systemteori kan være relevant å bruke for å få overblikk over faktorer som spiller inn når forandringsprosesser skal forstås, som når et fosterbarn blir medlem av et etablert familiesystem. Her får de systemiske begrepene første og annen ordensforandring betydning. Første ordensforandring betyr at forandringen skjer i barnet, men miljøet er uforandret. Ved annen ordens forandring er det systemet som er rundt barnet som forandres (Watzlawick, et al, 1980). At fosterbarnet flytter inn i fosterhjemmet vil være et eksempel på annen ordensforandring for fosterforeldres barn. Forandringen omfatter hele familien, men også miljøet ettersom nabolag, skole og den utvidede familien vil bli påvirket. Første ordensforandring for fosterforeldres barn ved å bli fostersøsken kan være dets tanker og følelser om endringene i familiesystemet.

Systemet er en helhet som fungerer gjennom gjensidig avhengighet mellom delene. Det kan også sies at det er to sett med medarbeidere i dette systemet, barnevernstjenesten og fosterforeldrene, dette skaper et triangulært system. Kvaliteten på kontaktene mellom systemene er avgjørende for medlemmenes utvikling (Minuchin, Colapinto & Minuchin, 2008).

2.2.2 Kommunikasjonsteori

Batesons kommunikasjonsteori var opptatt av å forstå mennesket. Hans teori har fremdeles stor betydning for systemiske retninger i familierapien (Ølgaard, 2004, s. 117). I sin forståelse av menneske vektla Bateson relasjonen og at vi forstår oss selv ut ifra andre mennesker. Vi lever i en fortolkende verden, hvor det ikke finnes en objektiv sannhet. Vi gjør valg basert på tolkninger vi har foretatt oss (Ulleberg, 2005, s. 43). Kommunikasjon blir sett på som mer enn de språklige uttalelsene, hvor det non-verbale uttrykket inkluderes. Det er umulig å ikke kommunisere, fordi handlinger og hendelser skjer konstant, hvor vi mottar og sender budskap med ulike signaler (Ølgaard, 2004, s. 71). Gjennom nonverbale signaler som stemmeleie, ansiktsuttrykk, pauser i kommunikasjonen, blir meninger og kommunikasjon forsterket, på et nivå som ordene ikke alene kan uttrykke. Når det mangler samsvar mellom det verbale og analoge språket, kan det skapes usikkerhet og tvil om meningen i budskapet. Relasjonen mellom menneskene som kommuniserer kan bli opplevd som utrygg (Ølgaard, 2004, s. 89).

Kontekst blir metakommunikasjon til budskapet, fordi all kommunikasjon foregår innenfor en ramme som vi forstår innholdet ut ifra (Bateson, 2000, s. 247). Uoverensstemmelser mellom kommunikasjonens innhold og kontekst kan føre til misforståelser mellom mennesker. I et fosterhjem, hvor fosterbarnet får fødsels gave, så er den forventede reaksjonen glede, men fosterbarnet skriker og ødelegger gaven. Dette kan bli en uforståelig reaksjon fra fosterforeldres barn, som har erfaringer med glede og takknemlighet når man mottar gave. I et familiesystem så vil ulike roller, posisjoner og forståelser ha betydning for den konteksten en hendelse kommuniseres i. I et fosterhjem så vil fosterforeldrene ha en forståelse av fosterbarnets tilpasning til familien ut ifra sin rolle som omsorgsperson. Fosterforeldres barn kan ha en annen forståelse av fosterbarnet ut fra dens rolle som fostersøsken. Fosterbarnet ut ifra sin rolle med å ha flyttet inn i en etablert familie, kan ha en tredje forståelse (Bateson, 2000). Mennesker tolker det som blir sagt ut ifra sine erfaringer og forestillinger om verden. Når barnevernstjenesten gir informasjon til fosterforeldres barn om et tema, så har ikke barnet forståelse av å være informert, før det opplever egen forståelse om temaet og kan uttrykke det selv. Informasjon blir oppfattet som brukbar og utgjør en forskjell. Relasjoner blir utviklet og utvikles i samhandling med andre (Ølgaard, 2004, s. 92).

2.2.3 Familieterapitilnærminger

Det er ulike systemiske familieterapeutiske tradisjoner og de videreutvikles stadig. Jeg presenterer noen familieterapeutiske tilnærminger som kan gi barnevernsarbeideren innganger for oppfølgingsarbeidet i fosterhjem og med fosterforeldres barn. En barnevernsarbeider kan benytte ulike metoder som er hentet fra familieterapeutiske tradisjoner. Barnevernsarbeideren har dermed høy grad av fleksibilitet og mangfold i sin tilnærming til å tilrettelegge oppfølgingsarbeidet. I familieterapi fremheves menneskers muligheter, fremfor begrensninger og problemer. Det fokuseres på hva som er virkningsfullt i nåtid, istedenfor å fokusere på fortiden (Hårtveit & Jensen, 2004, Reichelt, 2006).

Palo Alto-gruppen også kjent som «Mental Research Institute» (MRI) bygger blant annet på Batesons forståelser. De mener at relasjonsnivået mellom mennesker handler om kontekst, samt relasjonen mellom avsender og mottaker. Symptomet i en familie har også et kontrollaspekt. Det vil si at når et medlem prøver å løse et problem i familien, så blir det problemer for noen andre i familien. Handlingene for disse familiemedlemmene holder et sirkulært mønster, og problemet forblir i familien (Lorås & Ness, 2019, s. 157). Fosterbarnets traumer kan for eksempel vises i en samhandlingsform med fosterforeldres barn, som oppleves vanskelig for familiesystemet. Vanskene kan bli fastlåst, samtidig som at symptomene, (i dette tilfellet vanskelig samhandling), kan bli gjentakende. Palo-Alto-gruppen ser på symptomene som forsøk på å løse problemer og som mestringsstrategier som er oppstått i fastlåst kommunikasjon. De ser på repeterende mønstre som forsterke vanskene i samhandlingen. Problemløsningen ligger i kommunikasjon, hvor terapeuten prøver å analysere samhandlingen og få familien til å stoppe handlingene som holder ved like eller forsterker problemet (Axelsen og Hartmann 2008, Axelsen 2009).

Salvador Minuchin var også inspirert av Batesons ideer og de samarbeidet tett. Minuchin er kjent for å ha utviklet den strukturelle familieterapiretningen. Dens grunnleggende ide stammer fra systemiske perspektiver, hvor samspill forstås sirkulært (Lorås & Ness, 2019). Fokuset var på strategier innenfor familien, for å kunne forstå familiestrukturen, ved å undersøke og endre familiemønstre. Retningen er opptatt av familiens indre oppbygning, ved å se på hvordan relasjonene mellom familiemedlemmene og grupper av familiemedlemmer justerer seg overfor hverandre. Familien og medlemmene strukturerer

seg innenfor grenser og eksisterende subsystemer. Subsystemer kan være foreldrenes parforhold, forholdet mellom fosterbarnet og fosterforeldrene, forholdet mellom fosterforeldres barn og fosterbarnet osv. Det er viktig at hierarkiet i familien består. I en strukturell familierapeutisk tenkning blir barnevernsarbeideren en aktiv deltaker i familiens interaksjoner. Dette skjer når barnevernsarbeideren er i kontakt med familien, for å bedre forståelse av familiedynamikken, dens mønstre og å jobbe med endring i familien (Hårtveit & Jensen, 2004).

Jay Haley jobbet sammen med Bateson i gruppen Palo Alto, hvor de observerte kommunikasjon i familier med schizofreni. Senere jobbet han sammen med Minuchin, før han dannet Family Institute, sammen med Cloe Madanes. Haley var kjent for sitt arbeid innenfor den strategiske familierapiretningen, som var preget av mange års observasjon av kommunikasjon. Fokuset var å observere fastlåste kommunikasjonsformer, og endringer i familiedynamikken kunne løses ved kommunikasjon. En strategisk terapeut vil aktivt jobbe for å stoppe fastlåste mønstre, og begrense seg til å løse problemet som familien fremstiller (Lorås & Ness, 2019, s. 27-29). For eksempel i en fosterfamilie kan middags situasjonen, som tidligere var en samtalearena om medlemmenes hverdag, blitt endret til en oppdragerarena. Fosterforeldres barn kan reagere med savn av familiesamholdet, og trekke seg unna fellesmåltider, på grunn av endringen. Dette kan oppleves som en varig negativ endret situasjon for familien, problemet forblir og det utvikles en vond sirkel, hvor mer av det samme blir forsøk på løsning. Foreldrene prøver å få til en middags situasjon hvor alle er samlet for kommunikasjon, men det blir oppdrager setting istedenfor og fosterforeldres barn trekker seg unna. En fremgangsmåte til en systemisk tilnærming i denne sammenhengen, kunne vært løsningsorientert terapi (LØFT), som er en fornyelse innenfor den strategiske familierapien. Hvor terapeuten ikke blir opptatt av problemet, men av løsningen. Terapeuten fokuserer på positive unntak, fremtid og positive tilbakemeldinger blir fremtredende (Lorås & Ness, 2019; Reichelt, 2006).

2.3. Opplevelse av oppfølging

I denne delen har jeg valgt å rette fokus mot teori som kan omhandle forståelsen av opplevelse av oppfølging. Jeg anser medvirkningsteori og forståelsen av begrepene barneperspektiv og barnets perspektiv som sentralt. Siste punkt omhandler den profesjonelle barnevernsarbeiderens mulighet til å ha et relasjonelt perspektiv inn mot fosterforeldres barn.

2.3.1 Medvirkning

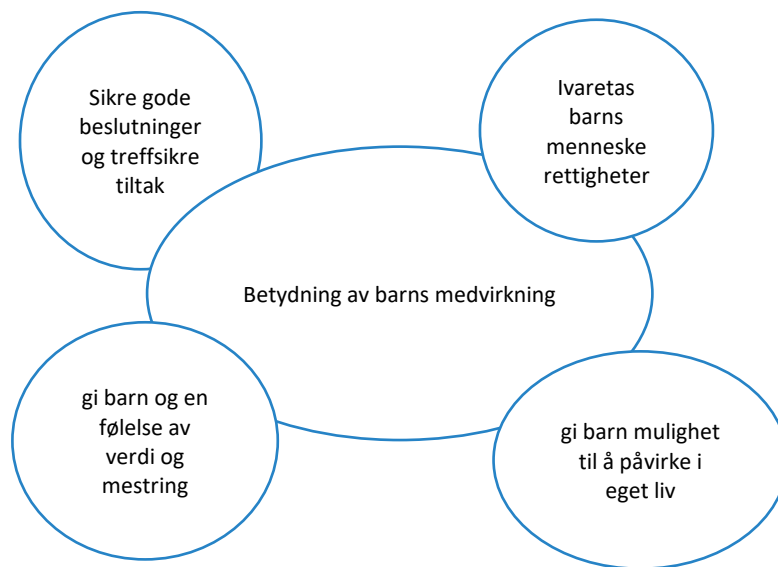
De siste årene har barn og unges medvirkning fått større oppmerksomhet, ettersom deres rett til å bli hørt er blitt styrket. Forståelsen og anerkjennelsen av barns medvirkning, slik at de skal ha følelser av kontroll, selvfølelse og selvstendighet er blitt vektlagt. Det er for barnevernstjenesten blitt et økt press på at barna de har kontakt med skal få være med å medvirke (Paulsen, 2022, s. 11). For at barn skal forstå seg selv, må de være sosialt deltakende og relasjonelt involvert i det som berører dem (Bruner, 1990). Skal barnevernstjenesten følge dem opp kreves det kontaktetablering med disse barna, for å forstå deres perspektiver og behov som medlem av fosterhjemmet. Medvirkning er derfor aktuelt også for disse medlemmene av fosterhjemssystemet. Definisjonen av medvirkning jeg bruker er fra boken; «*Barn og unges medvirkning i barnevernet*», fra 2022 av Veronika Paulsen. Hun beskriver medvirkning som en prosess hvor barnet inkluderes som en samhandlings- og samarbeidspartner. Barnet gis en reell påvirkningsmulighet, når de får delta i beslutninger som handler om deres liv (Paulsen, 2022, s. 17). Barns rett til medvirkning har vært lovfestet i mange år for at de skal bli hørt, få informasjon og forstå samfunnet de er en del av (Paulsen, 2022, s. 15). I fosterhjemsoppfølgingen har barnevernstjenesten et ansvar for å følge opp fosterbarnet, men også fosterhjemmet jfr. Lov om barnevern § 9-6, annet ledd (Lov om barnevern, 2021). Å tilrettelegge for barns medvirkning, kan være en viktig del av barnevernstjenestens oppfølgingsarbeid, også ovenfor fosterforeldres barn.

Barns rett til medvirkning har fått en forsterket rettslig posisjon de siste årene. Barns rettigheter til å bli hørt og at meningene deres skal vektlegges, ut fra modenheten og alder, er nedfelt i Grunnlovens §104, sammen med Barnekonvensjonens artikkel 12 (Bufdir, 2021). Barnekonvensjonen er innlemmet i menneskerettsloven. Lovens posisjon er at den har

forrang andre norske lover hvis de står mot hverandre. Grunnloven §104 handler om at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd ved at de har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved avgjørelser og handlinger som berører barnet (Kongeriget Norges Grundlov, 1814). Barnas beste og barnas medvirkning bygger på to artikler i barnekonvensjonen. Den ene er artikkel 3, som sier at alle handlinger fra offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller organer, som gjelder barn, skal det grunnleggende hensynet være barnets beste (FNs konvensjon om barnets rettigheter, 2003). Den andre artikkelen i barnekonvensjonen er nummer 12. Den omhandler at barn som kan uttale seg om egne synspunkter, skal få gi uttrykk for det i alle forhold som vedrører dem. Barnets synspunkter fra barnet skal tillegges betydelig vekt i samsvar med dets alder og modenhet (FNs konvensjon om barnets rettigheter, 2003). For å overholde disse bestemmelsene, plikter barnevernstjenesten å sikre seg at fosterforeldres barn får anledning til å uttale seg til dem, når de selv ønsker det og deres modenhet tilsier at de kan medvirke.

Reell medvirkning er mer enn å høre på barna. Det involverer å vurdere perspektivene og meningene til barna i en helhetlig beslutningsprosess (Bufdir, 2021). Meningsdanning slik Bruner (1997) forstod det, innebærer at for å få kunnskap om noe, må mennesket møte verden i den rette kulturelle konteksten. Mening dannes i bevisstheten, samtidig som den har opprinnelse og betydning fra den kulturen den er dannet i (Bruner, 1997, s. 37-38). Når mennesker forteller historier av egne erfaringer og selvforståelser, er den orientert mot spesifikke andre mennesker innenfor den kulturelle forestillingsverden som personene er en del av. Vi skaper mening med å lage historier (Bruner, 1997, 2002). For at barn skal kunne skape mening, kreves det at barna får informasjon om sin situasjon. Barn trenger innspill slik at de kan orientere seg, forstå og bruke informasjon i sin egen prosess. Dette vil kreve at barnet får oppmerksomhet for sine uttrykk, og ofte ved gjentatt kontakt (Gulbrandsen, Seim, Ulvik, 2012). Synspunkter og meninger som fosterforeldres barn har, knyttet opp mot barnevernstjenesten er ofte av betydning, da det vil kunne ha innvirkning på fosterhjemmets fungering. Det kan blant annet dreie seg om å oppleve trivsel med å være fosterhjem, endringer i familielivet, bekymringer for foreldrene sine og ansvarsforhold overfor fosterbarnet. Medvirkning kan derfor være viktig for barnet for å få god informasjon om det som påvirker deres liv, slik at det kan treffes gode beslutninger og treffsikre tiltak fra offentlige personer (Paulsen, 2022). Videre skal medvirkning gi barna følelser av verdighet,

mestring og muligheter til å påvirke i sitt eget liv, samt ivareta barnas menneskerettigheter. Medvirkning kan sees på som et verktøy for hjelpeapparatet til å utføre en god jobb, og sikre at hjelp og tiltak er best mulig tilrettelagt for det enkeltes barns behov (Paulsen, s. 39, 2022). Medvirkning har en egenverdi, og positiv virkning for dem som får medvirke, slik figur 1 illustrerer.

Figur 1: Betydning av barn og unges medvirkning (Paulsen, V. 2022, «Barn og unges medvirkning i barnevernet» s. 45).

Medvirkning må være en gjennomgående prosess, hvor barnet gis nødvendig informasjon og mulighet til medvirkning i alle ledd i prosessen, som omhandler fosterforeldres barn. I en medvirkningsprosess må det sikres at fosterforeldres barn får tilpasset informasjon, oppfordres til å delta og har muligheter for spørsmålsstilling (Paulsen, 2022 s.93). Tilpasset informasjon vil si at det tas hensyn til barnets alder og modenhet, og gir støtte til videre utvikling av meningsdannende prosesser. Det vil si at barnets innspill og reaksjoner over tid blir utforsket, for å finne ut hva dette barnet trenger av informasjon og støtte i sin meningsdannende prosess. For at barnet skal være i en slik prosess, kreves det at barn får informasjon om sin situasjon. Det må gis innspill som orienterer barnet på måter som gjør at de kan forstå og blir i stand til å bruke informasjonen i sin egen prosess (Gulbrandsen, Seim, Ulvik, 2012). Det må være rom for fosterforeldres barn til å dele om sitt liv i fosterhjemmet, hvor utfordringer får komme frem. Medvirkning må være en jevnlig prosess, hvor det skapes

trygge rammer for barn til å delta og at deres meninger tillegges betydning (Paulsen, 2022, s. 93). Hvis dette gjøres vil barnevernstjenesten også kunne sikre at fosterforeldres barn føler seg anerkjent for sin rolle, samt at fosterhjemmet blir fulgt opp helhetlig. Dette vil gi en tryggere omsorgssituasjon for fosterbarnet. Det er lettere for barnevernstjenesten å iverksette treffende tiltak når de har kjennskap til hele fosterhjemssystemet. Ved at barnevernstjenesten sikrer medvirkning, vil barnas menneskerettigheter også bli ivaretatt (Paulsen, 2022, s. 39).

2.3.2 Barneperspektiv og barnets perspektiv

Barneperspektiv og barnets perspektiv er to begreper som tar stilling om barnet. De er ikke synonymer, men blir ofte ansett sammen for å uttrykke barnets rettigheter, dets stemme og beste (Johansson & Pramling Samuelsson, 2003; Sommer, 2003). Begrepet barneperspektiv er voksnes forsøk å forstå og formidle barnets perspektiver og argumenter (Warming, 2019, s.68). Barns opplevelse av medvirkning, handler om den profesjonelles forståelse av barneperspektivet og deres tilretteleggelse for at barnet skal bli inkludert. Barnets perspektiv handler om barnets tanker, erfaringer, følelser, holdninger, intensjoner og uttrykk for mening om deres erfaringer, oppfatninger og forståelse av sin verden (Johansson, 2003, s. 42; Sommer et. al, 2013, s. 463; Warmin, 2019, s. 68). Barnets perspektiv forandres ettersom barnet utvikler seg og påvirkes av miljøene det oppholder seg i (Slettebø, 2008). For at barn skal få frem sine forståelser, følelser og tanker, må de voksne ha et barneperspektiv, hvor de tilrettelegger, ved at de søker å forstå og sette seg inn i barnets tanker og oppfatninger. Ut fra dette kan de handle for at det skal bli barnets beste (Skivenes og Strandbu, 2005). Den voksnes barneperspektiv, er farget av den voksnes forforståelse, og de tolkninger den voksne gjør av informasjonen fra barnet og konteksten rundt. For å få økt innsikt i barnets verden må den voksne utforske verden sammen med barnet (Tiller, 2000). Barnet har kunnskap om sin situasjon, som den voksne kan ha behov for. Hvis den voksne søker barnets kunnskap, kan likevekten mellom den voksne og barnet øke. Barneperspektivet og syn på barnets perspektiv vil være influert av samfunnets oppfattelse av hvordan verden ser ut for barn. Det gjenspeiles i lovgivning, forskning og media, og bygger på FNs barnekonvensjon (Slettebø, 2008)

2.3.3 Relasjonelt perspektiv

For at noen skal oppleve å medvirke, så er kvaliteten på kommunikasjonen betydningsfull. God kommunikasjon eller dialog er en felles konstruksjon som skapes gjennom relasjonell aktivitet mellom samtalepartnere, som et samarbeidsprosjekt (Gamst, 2011, s. 38). I forhold til fosterforeldres barn, vil medvirkning være at de og barnevernsarbeideren bidrar sammen til meningsinnholdet med dialog.

Psykoterapeuten Harlene Anderson var opptatt av en filosofisk holdning hvor den profesjonelles hensikt var å skape en dialog som passet den man er i dialog med, som her er fosterforeldres barn. Det skal skape mulighet for fosterforeldres barn å ta eget initiativ, frihet og presentere sine meninger (Anderson, 2003). Dette er en holdning som bidrar til at den profesjonelle ønsker at barnet skal bidra med sin kunnskap og erfaring i samtalen. Barnets fortelling blir i fokus. Den profesjonelle jobber for å være i dialog, respektere, lytte og være engasjert i barnet. Den profesjonelle er aktiv, men ikke styrende i kommunikasjonen med barnet. Det er en felles undesøkelsesdialog, som kjennetegner at de er sammen om det de kommuniserer om. Det er et mål at barnet skal få mulighet til å få informasjon, som gir anledning til å utvikle egne meninger og å øke sin forståelse. Harlene Andersons filosofiske holdning om å skape dialog er basert på respekt, åpenhet, samarbeid og anerkjennelse av forskjellige perspektiver. Den profesjonelle må dermed være i stand til å lytte og lære av fosterforeldres barn. Det er en interaktiv prosess, hvor barnet er aktivt involvert i konstruksjonene av sin egen virkelighet. Dette er forutsetninger for å føle seg medvirket (Anderson, 2003).

3.0 Vitenskapsteori og metode

Denne studien søker etter erfaringer fosterforeldres barn har av egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Det er informantenes subjektive historier og erfaringer som er aktuelle. Forskningens utgangspunkt er et fenomenologisk og hermeneutisk vitenskapsteoretisk perspektiv. Denne delen vil først greie ut om studiens vitenskapelige ståsted. Deretter redegjøres studiens kvalitative metode, hvor forskningsintervjuet blir begrunnet. Studiens utvalg og rekrutteringsprosess blir så beskrevet, samt at informantene blir presentert. Studiens analyse, prosessen for tema og funn blir så fremstilt. Siste del i

dette kapittelet omhandler forskningsetiske vurderinger, refleksivitet og forforståelse knyttet opp mot denne studien.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Vitenskap handler om hvordan man innhenter forklaringer om virkeligheten (Thornquist, 2021). Vitenskapsteoretisk perspektiv blir også kalt verdensbilde. En forsker tar med seg sitt verdensbilde inn i studien (Creswell & Creswell, 2018). I denne studien søkes det etter fosterforeldres barn sine opplevelser. Studien har derfor et sosialkonstruksjonistisk ståsted, hvor kunnskap blir oppfattet som sosialt konstruert. Virkeligheten blir konstruert gjennom menneskers måte å kommunisere om virkeligheten på, den er ikke universell (Lock & Strong, 2014). Informantene i denne studien har sin forståelse av oppfølgingen de har fått eller ønsket seg fra barnevernstjenesten. I intervjuet har forsker ønsket at informantene skulle få kommunisert sin forståelse av virkelighetene, knyttet opp mot studiens problemstilling. Sosialkonstruksjonismen har sitt fokus på informantene i studien, det er derfor naturlig med kvalitativ forskning, for å få frem hver deltaker sin stemme og opplevelse (Creswell & Creswell, 2018). Resultatet av forskningskunnskapen med et sosialkonstruksjonistisk perspektiv, bygger på relasjonen mellom informant og forsker. Begge parter påvirker prosessen ved å forme kunnskapsutvekslingen og studiens innhold (Thagaard, 2018).

3.1.1 Hermeneutisk perspektiv

Studiens problemstilling søker etter opplevelser og dermed hver informants sin fortolkning av oppfølging fra barnevernstjenestene. I intervjusettingen så blir både informant og forsker påvirket av kunnskapen i samtalen. Det er sentralt å ha med seg fortolkningen som skjer i intervjusettingen og forskningsprosessen. En hermeneutisk tilnærming er derfor essensielt for dette studiet, hvor fortolkning er sentralt. Det vi opplever skjer uten at vi tenker over det og vår forforståelse er sentralt. Våre tidligere erfaringer blir påvirket av det du opplever i nåtid (Thornquist, 2021). Den hermeneutiske sirkelen beskriver vår forforståelse, ut fra menneskers innsikt gjøres det ut fra deres forforståelse. Når mennesker får kjennskap til nye fenomener, så påvirkes deres forforståelse og den endres (Thornquist, 2021, s. 171). Ut fra dette ståstedet kan ikke jeg som forsker forstå informantene i denne studien fullkomment, og vi skaper sådan ikke en sann felles forståelse. Den sammenhengen det samarbeides om

blir en meningsdannelsesprosess mellom forsker og informant. Det blir tolkning av de ulike forståelsene som blir sagt i rommet, som fører til materialet forsker tar med seg videre i forskningsprosessen. Når informanten og forsker møtes, har de med seg sine livsverdener inn i møtet. Menneskers livsverden er alltid tilstede når det kommuniseres. Det er erfaringene våre fra blant annet kultur, språk, relasjoner o.l. Forsker har også med seg fagkunnskap på feltet. Det er sammenlignbart med den fagkunnskap og forskning som allerede foreligger på kunnskapsfeltet (Johnsen Sundet & Torsteinsson, 2001, s. 207). Rollen som forsker sammen med informantene, har de med seg sine forforståelser inn i intervjukonteksten. Gjennom samtalen i intervjuet utviklet det seg felles forståelser, og for forsker dannes en dypere kunnskap om informantenes erfaringer knyttet opp mot barnevernstjenesten sitt oppfølgingsarbeid av fosterforeldres barn. Jeg har tatt utgangspunkt i informantenes subjektive erfaringer om oppfølgingen de har fått fra barnevernstjenesten, da de var medlem av fosterhjemmet. Jeg har forsøkt å forstå deres refleksjoner ved å fortolke deres verbale uttalelser. Dette kan bidra til en begynnende felles forståelsesdebatt om fosterforeldres barn sitt medlemskap i fosterhjemmet, og deres behov for oppfølging fra barnevernstjenesten.

3.1.2 Fenomenologisk perspektiv

Fenomenologi vektlegger bevisstheten og hvordan vi gjennom den oppfatter sosiale fenomener. Den er opptatt av det som kommer til syne og viser seg, og hvordan det blir erfart av subjektet (Thornquist 2021, s 102). Fenomenologi prøver å forstå, beskrive og fortolke menneskers atferd og meninger, gjennom egne livserfaringer (Poilit & Beck, 2020). Ved å ha en fenomenologisk tilnærming ønskes det å få fylldige, erfaringsnære og kontekstualiserte beskrivelser. Forsker må holde tilbake egne tolkninger og forestillinger, for å få en forståelse av det anliggende, uavhengig av hvilken bevissthetsholdning og erfaring forsker selv har (Thornquist, 2021, s. 106). Når man i analyseprosessen søker etter hva som er fosterforeldres barns felles opplevelser, kan en i fenomenologien få et grunnlag for å utvikle en generell forståelse av det som studeres (Thagaard, 2018). Studien er påvirket av den fenomenologiske tilnærming ved at det i intervjuene lyttes etter informantenes opplevelser og refleksjoner, slik det oppleves ut fra deres ståsted. Informantenes erfaringer er grunnlaget for studiens analyse. I analyseprosessen tar den fenomenologiske tilnærmingen utgangspunkt i informantens livsverden. Informantenes fortellinger beskrives

derfor så nøyaktig og fullstendig som mulig (Kvale, 2008). Informantene ses på som kunnskapsrike deltakere om studiens problemstilling, da de alle har erfaringer fra å være medlemmer i fosterhjem og vært barn av fosterforeldre. De har derfor bevissthet og kunnskap om forskningstemaet (Johnsen, Sundet & Torsteinsson, 2001, s. 59-60).

3.2 Kvalitativ metode

Formålet med denne studien er å innhente erfaringer fra fosterforeldres barn om egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Det er derfor naturlig å velge kvalitativ tilnærming. Denne forskningsmetoden tilstreber å danne forståelse og studerer fenomener ut fra meninger informantene har om sine erfaringer (Kvale, 2004). Kvalitativ forskning åpner for mer detaljert og grundig forståelse av et fenomen og kan utføres på flere måter, inkludert intervju, observasjon, analyse av tekst og dokumentasjon m.m. Denne forskningen ønsker kjennskap til informantenes meningskonstruksjoner om deres erfaringer. Det empiriske materialet vil derfor best innhentes ved intervjuform for å få kjennskap til informantenes livserfaringer, og selvoppfatninger knyttet til spørsmålet om oppfølgingsarbeidet fra barnevernstjenesten (Kvale, 2004). En kvalitativ tilnærming søker etter få fenomener. Kvalitativ forskningsmetode knyttes til fenomenologi og hermeneutikk, fordi tilnærmingene har fokus på å forstå og tolke menneskelige erfaringer og opplevelser (Thagaard, 2018, s. 14).

3.2.1 Kvalitativt forskningsintervju

I denne studien er et kvalitativt forskningsintervju hensiktsmessig, da jeg var opptatt av å få beskrivelser fra informantene om deres opplevelser og erfaringer. Målet med kvalitative forskningsintervjuer er å få frem mangfoldige beskrivelser av fenomener som det ønskes å belyse i forskningen. Intervjuer må stille informantene utfyllende spørsmål for å få grundige beskrivelser av problemstillingen. Et kvalitativt intervju er opptatt av å få skildringer av erfaringer, følelser og handlinger fra informantene (Dalland, 2007, s. 135-137).

Forskningsintervjuet ligner på en hverdagslig samtale, men målet er en faglig dialog, som inneholder en viss struktur og hensikt. Intervjuer må utvise en hensynsfull spørrelytterposisjon, for å få frem kunnskapen knyttet til forskningsspørsmålet. Det er forsker som

definerer og styrer situasjonen ut fra informantens fortellinger om sine perspektiver (Kvale, 2004, s. 20-21).

Det er flere kvalitative intervjuformer. Jeg valgte å benytte et semistrukturert intervju, som er en halvstrukturert intervjuform. Jeg ønsket å få en dypere forståelse av informantenes erfaringer knyttet opp mot problemstillingen. Semistrukturertintervju gir en god balanse mellom struktur og fri samtale, som kan bidra til et bredere og personlig datamaterialet fra informantene. Forskere har her anledning til å styre at problemstillingen blir belyst knyttet til forskningen (Dalland, 2007). Forskere fører samtalen inn mot spesifikke temaer, samtidig som informantene i størst mulig grad forteller fritt om sine erfaringer (Kvale, 2004).

3.2.2 Intervjuguide

Intervjuguiden som ble utformet i forbindelse med studien, ble brukt som hjelpetekst for forsker under intervjuene (se vedlegg 1). Intervjuguiden inkluderer forslag til hjelpespørsmål over temaer som det var ønsket å få belyst, ut fra problemstillingen i denne forskningen. Problemstillingen ble lest opp for informantene, hvor de deretter ble oppfordret til å snakke fritt. Intervjuguiden ble brukt til å stille oppfølgingsspørsmål når det trengtes, for eksempel når informanten stoppet opp og trengte spørsmål for å fortsette fortellingen. For at forskers antagelser ikke skulle bli ledende i intervjuet, så var det ønsket å ikke ha en styrt spørsmålsstilling. Forsker var på en søken etter nye kunnskaps erfaringer fra informantene, og derfor opptatt av at informantene og forsker utviklet innholdet i samtalen i felleskap. Å benytte en semistrukturert intervjuform ga fleksibilitet i spørsmålene, ved at forsker kunne stille oppfølgingsspørsmål til det informantene snakket om (Holter, 1996). Forsker ble verktøyet i det kvalitative intervjuet, ved at forsker var en aktiv samtalepartner og styrende i forhold til spørsmålsstillingen (Dalland, 2007).

3.2.3 Utvalg og rekruttering

Informanter ble rekruttert gjennom en strategisk utvelgelse. Informantene ble kontaktet fordi de hadde de egenskapene som svarte til studiens problemstilling (Dalland, 2008 s. 90-91). Informantene i denne studien har erfaring med å ha vært/være fosterforeldres barn. Et annet kriterium var at alderen til informantene skulle være mellom 18-25 år. Jeg ønsket at informantene kunne reflektere fra et retroperspektiv, og inneha en modenhet for refleksjon,

knyttet opp mot å være ung voksen. I kvalitative studier hvor man er opptatt av den enkeltes informant sin erfaring og forståelse, blir utvalgsstørrelsen begrenset (Kvale, 2004, s. 58). Jeg anså at mellom tre til fem informanter var oppnåelig, ut fra masterstudiets tidsaspekt og formelle krav til innhold.

Etter godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata (NSD), ble det sendt ut informasjon og forespørsel om hjelp til å komme i kontakt med informanter, via e-post til etater og organisasjoner som er knyttet opp mot fosterhjem (se vedlegg 2). Mailene til etater og organisasjoner som er knyttet opp mot fosterhjem, hadde vedlegg med informasjonsskriv og samtykkeskjema til informantene (se vedlegg 3). Etater og organisasjoner som ble forespurt var barnevernstjenester, Bufetat og fosterhjemsforeningen. Fosterhjemsforeningen la ut innlegg på medlemmenes lukkede Facebook side.

3.2.4 Presentasjon av informantene

Denne studien har tre informanter. Det hadde vært hensiktsmessig med en til to informanter til. Grunnet tidsbegrensninger for masteroppgaven, måtte søken etter informanter avsluttes etter å ha fått kontakt med tre. Informantene er i alderen 18 til 20 år, hvor to var damer og en mann. Erfaringene med lengde på medlemskap i fosterhjemmet var forskjellige. To hadde vært medlem i fosterhjemmet i flere år. En hadde opplevd å ha flere fostersøsken og at fosterbarna hadde flyttet fra fosterhjemmet. Alle informantene hadde opplevd å være del av systemet fosterhjem i mer enn ett år. To av informantene bodde sammen med fosterbarnet når intervjuene ble gjennomført. Alderen på informantene når fosterbarnet flyttet inn varierte fra barneskolealder til videregående skolealder. For at informantenes personvern skal bli ivaretatt, presenteres de i transkripsjons-delen (Kapittel 3.2.6) og funn kapittelet (Kapittel 4), som Informant 1, Informant 2 og informant 3. I kapittel fire, benevnes de også som informant(er). Ordet hen blir benyttet for at beskrivelsene skal være kjønnsnøytrale.

3.2.5 Intervju-gjennomføring

Kontaktetablering med informantene ble foretatt ved at organisasjoner delte informantenes mobilnummer, eller at informantene tok direkte kontakt. Etatene har ikke fått tilbakemeldinger på om at informantene de har videreformidlet er med i

forskningsprosjektet. Dette er viktig å presisere for å ivareta personvernet til informantene så godt som mulig.

Første kontaktform med informantene var via telefon. Jeg informerte dem om intervjusettingen og viktigheten av at samtykkeskjemaet var underskrevet før intervjuet fant sted. De ble underrettet om at hele intervju-settingen ville ta omtrent to timer, med en halvtime til før intervjuet, en time til selve intervjuet og en halvtime for avsluttende dialog. Jeg spurte om de hadde lest informasjonsskrivet. Informantene ble i tillegg til informasjonsskrivet, muntlig informert om retten til å trekke seg fra deltagelse frem til masteroppgaven var ferdig skrevet og levert. Jeg underrettet og spurte om de hadde innvendinger til at jeg selv jobber i barnevernstjenesten og hadde vært fostermor selv. Ingen av informantene uttrykte at de hadde motforestillinger mot dette. Informantene valgte møtested og tidspunkt, slik at det skulle være minst belastende for dem å delta av hensyn til arbeid, skole og reisetid. De valgte møtestedene var lukkede rom, og kunne ikke bli overhørt av andre.

Før intervjuet etterspurte jeg om informantene hadde spørsmål knyttet til deltagelse i studien, informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen. Jeg orienterte om at intervjuet ble tatt opp på diktafon og transkribert i ettertid. Det ble informert om at lydfilen og transkriberings-materialet ble lagret på Høgskolen på Vestlandet sitt lagringssystem, for best mulig ivaretagelse av sikkerhet av informasjonen fra intervjuene. De fikk videre informasjon om at intervjuet vil bli slettet ved utgangen av 2023. Jeg klargjorde intervjusettingen ved at jeg forklarte at informantene skulle fortelle mest mulig fritt. Jeg leste opp problemstillingen for dem, og ba dem snakke om refleksjoner de fikk rundt denne. Jeg informerte om at intervjuguiden ble brukt som et hjelpemiddel for meg for å komme med oppfølgingsspørsmål knyttet til studiens formål. Jeg forklarte at jeg kunne stoppe dem i fortellingen, hvis de inngående fortalte om fosterbarnet og fosterforeldrene. Dette fordi tredjepersoner ikke har gitt samtykket til at det gis identifiserbare opplysninger om dem. Ingen av informantene brukte navn på tredjepersoner. Informantene brukte ordene *fosterbarnet, fostersøsken, søster, bror, mamma, pappa, foreldre og fosterforeldre*. De anvendte beskrivelser som var lite gjenkjennende, noe som har ført til god ivaretagelse av personvernet til tredjepersoner. Informantene snakket fritt om sine tanker og opplevelser

knyttet opp mot problemstillingen. Jeg opplevde det som en «samtaledans» i intervju-settingene, da informantene fortalte og etterspurte spørsmål fra meg. Hver informant viste stor samtalevilje og gode refleksjoner og meningsutvekslinger. Det var god stemning og lett å være i intervjuet, fordi informantene var pådrivere. De var engasjerte og etterspurte uklarheter. Samtalen fulgte ikke en rekkefølge, og hadde varierende retninger ut fra deres fokus på temaer, refleksjoner og perspektiv. Jeg avsluttet intervjuene med å lese opp forskningsspørsmålene knyttet opp mot studiens problemstilling. Dette for å bevisstgjøre informantene om intervjuemnet. Alle informantene oppsummerte da og kom med ytterligere refleksjoner knyttet opp mot det de allerede hadde fortalt.

Etter intervjuet hadde jeg en oppsummerende dialog, med fokus på informantenes opplevelser av intervjuet. De uttrykte at det var positivt å snakke om temaet og de hadde fortalt det de ønsket. Ingen hadde oppfølgingsspørsmål knyttet til intervjuet. Jeg etterspurte informantene om de satt med vanskelige følelser, tanker eller behov for oppfølgingsamtale. Informantene uttrykte at det ikke var et behov. Alle hadde noen å samtale med hvis det oppsto vanskeligheter i etterkant. Jeg kontaktet informantene via SMS få dager etter intervjuet, for å takke for deltakelsen og etterspurte på nytt behov for oppfølgingsspørsmål. Informantene ytret ikke ønske om det.

Jeg gjennomgikk intervjuene ved å lytte til dem flere ganger. Jeg oppdaget at min indre dialog kunne være noe forstyrrende i spørsmålsstillingene til informantene. Dette kom til uttrykk ved at spørsmålene var lange og uklare, samt at det ble stilt flere spørsmål samtidig. Gjentakende var da at informantene svarte på det siste jeg spurte om. Intervjuene kunne fått andre svar og retninger, hvis jeg hadde vært tydeligere og kortere i min spørsmålsstilling. Inntrykket jeg satt igjen med rett etter intervjuet om hva informantene hadde fortalt, endret seg noe da jeg lyttet til intervjuene. Jeg oppdaget mangler ved min spørsmålsstilling, hvor jeg kan ha forspilt viktig informasjon knyttet opp mot studiens problemstilling. Jeg har gjennom hele intervjuprosessen, fra valgte problemstilling, intervjuguide og til intervju-gjennomføringen, reflektert over at mine punktueringer har vært påvirket av egne livserfaringer. Jeg har en bred egenerfaring innenfor fosterhjemsfeltet. Jeg har vært fostermor og mine egne barn har vært fostersøsken. Jeg har en bred yrkeserfaring innenfor barnevernsfeltet, hvor oppfølging og veiledning av

fosterhjem har vært endel av det. Dette kan ha ført til andre spørsmålsstillinger, vurderinger og forståelsesrammer enn en forsker med annen erfaring.

3.2.6 Transkribering

For å klargjøre materialet fra intervjuene til analyse, transkriberte jeg intervjuene fra muntlig tale til skriftlig tekst (Kvale, 2004, s. 47). Jeg benyttet to diktafoner for å forhindre tekniske «fallgruver», ved at opptaker stoppet midt i intervjuet. Under transkriberingen lyttet jeg til opptaket mens jeg skrev ned ord for ord. Jeg gikk igjennom opptaket igjen, samtidig som jeg hadde den skriftlige teksten foran meg. Dette for å sikre at jeg hadde fått med alle ordene ifra samtalen. Transkribering er en tolkningsprosess, selv om ord for ord blir nedskrevet. Man mister de visuelle sidene ved intervju-settingen, hvor omgivelsene, deltakernes ansiktsuttrykk og kroppsspråk ikke fremkommer i teksten (Kvale, 2004, s. 101). I intervjuene var det gråt, latter, endringer i stemmeleie, pauser midt i setninger, lyder som sukke-lyder og bekreftelses-lyder. Dette er vanskelig å nedskrive med ord, samtidig som det hadde betydning for informantens formidling der og da. Det opplevdes derfor besværlig å være lojal mot kilden ved å skrive ned ordrett. Til tross for at man mister noe i en transkriberingsprosess er målet likevel å bevare mest mulig av innholdet i intervjuet, som skal være hjelpemiddelet når teksten skal analyseres (Dalland, 2008, s. 174). Jeg valgte å transkribere på bokmål og brukte ikke dialektiske ord, for å ivareta informantenes anonymitet. Jeg intervjuet informantene for innholdet i det de formidlet. De dialektiske uttrykksformer så jeg ikke som sentralt for den videre tolkningen av materialet. Det var formålstjenlig å jobbe med transkriberingen selv. Jeg ble da kjent med innholdet i intervjuene og fikk dybdeforståelse av informantenes formidling. Det igangsatte tankeprosesser hos meg til analysen, og jeg oppdaget gjenkjennende temaer hos informantene. Intervjuenes innhold ble mer klargjørende for meg, etter hvert som jeg gjennomgikk transkriberingene flere ganger. Dette ble starten på meningsanalysen, hvor jeg kontinuerlig var i prosess for mening- og forståelses-dannelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 207).

3.3. Tematisk analyse

Det er utviklet flere ulike analysetilnærminger i kvalitative studier, som gir ulike fokus på datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015) Jeg valgte å benytte tematisk analyse (TA) som analysemodell slik den blir fremstilt av Virginia Braun og Victoria Clarke fra 2006. Den anbefales for uerfarne forskere fordi den er lettfattelig å ta i bruk (Braun & Clarke, 2006). Jeg har ingen erfaring på forskningsfeltet og valgte TA, grunnet dens fleksibilitet. Den gir systematiske fremgangsmåter for å finne tema og kode dem i kvalitative data. Formålet er å definere tema ut fra en fellesnevner av mening. Den kan benyttes uavhengig av datamengde, forskningsspørsmål, innsamlingsmetode og antall datakilder.

TA gir en teoretisk frihet til å sammenfatte beskrivelser av store datasett, samtidig som forsker kan trekke frem likheter og ulikheter fra datasettet (Braun & Clarke, 2006). TA brukes til å analysere hendelser, erfaringer, meninger, diskurser eller narrativ (Eggebø, 2021). Dette passer til denne studien, som undersøker informantenes egne opplevelser av oppfølging fra barnevernstjenesten. TA sin fleksibilitet gjør den varierende og den passer til kvalitative data, som denne studien har benyttet. Den passer også til semistrukturert intervju-metode. Studien har både et fenomenologisk og hermeneutisk ståsted. Dette er forenlig med TA, fordi den er fleksibel til å anvendes innenfor flere vitenskapelig ståsteder (Braun & Clarke, 2006). Kritikken mot TA er at den er fleksibel og ikke følger en bestemt oppskrift, og at den derfor ikke sees på som en reell analysemetode. Det er forskeren som finner tema til analysen. TA kan derfor bli oppfattet som for generell og lite spesifikk til at den kan frembringe forskningsresultat (Braun & Clarke, 2006).

3.3.1 Analysevalg

Forsker må ta ulike valg før TA benyttes. Det må bestemmes hva som regnes som tema til selve kode prosessen og størrelsen på de ulike temaene. Temavalg skal bestemmes ut fra relevansen knyttet til forskningsspørsmålene og studiens problemstilling. Fleksibiliteten i metoden har betydning når de ulike temaenes prevalens i datasettet skal måles. Eksempelvis kan forsker undersøke om et tema blir omtalt hos alle informantene, eller om en eller flere informanter snakker om et bestemt tema. I transkriberingen av intervjuene fant jeg flere felles temaer. Jeg så likheter i svar hos informantene på enkelte områder i deres historiefortellinger (Braun & Clark, 2006). Et annet viktig valg før analysestart, er om det

ønskes en bred beskrivelse av hele datasettet, eller om det fokuseres på ett spesifikt tema. Jeg har sett på hele datasettet, for å gi innblikk i hva som er de viktigste og dominante temaene, ut fra informantenes generelle beskrivelser. Denne typen analyse passer best på områder som er lite forsket på, eller redusert kjennskap til (Braun & Clark, 2006). Ut fra mine datasøk til studiens problemstilling, kan det tyde på at det foreligger begrenset materialet fra tidligere forskning.

Denne studien har en deduktiv tilnærming, da jeg som forsker har både yrkesmessig og privat egenerfaring på forskningsområdet. Min forutinntatte holdning og store interesse for temaet har vært vanskelig å se bort fra. Jeg har et ønske om at det utvikles enda bedre oppfølgingsarbeid av fosterforeldres barn og fosterhjemmene i sin helhet. Min forforståelse og erfaring har preget studien, og kan tenkes å ha sett annerledes ut fra en forsker med annen erfaringsbakgrunn (Braun & Clark, 2006). Studien har et semantisk nivå, ettersom jeg som forsker var opptatt av å beskrive informantenes meninger og å se etter mønstre fra innholdet i samtalene. Det er vanskelig å se analyseprosessen opp mot tidligere forskning, som på et latent nivå. Jeg fikk ingen treffpunkt når jeg søkte på lignede forskningsstudier, og kan derfor ikke bruke det som utgangspunkt i analyseprosessen (Braun & Clark, 2006).

3.3.2. Analyseprosessen

TA har seks faser, hvor forsker jobber med de forskjellige punktene til en er fornøyd med temavalgene. Forsker jobber frem og tilbake mellom fasene, som en sirkulær prosess (Braun & Clark, 2006).

1. Bli kjent med dataene

Denne fasen handler om å bli kjent med datamaterialet, ved å transkribere intervjumaterialet, lese transkriberingen flere ganger og notere stikkord (Braun & Clarke, 2006). Transkriberingsprosessen ble beskrevet i kapittel 3.2.6. Etter transkriberingen gjennomleste jeg intervjuene og noterte stikkord til temaer og koder, som kunne være relevant senere i analysearbeidet (Braun & Clarke, 2006).

2. Frembringe koder

Andre fase til Braun og Clarke (2006) handler om å generere de første kodene, ved å finne stikkord som kan karakterisere eller beskrive et større utsnitt av intervjuet, som kan være interessant for studien. Datamaterialet fra transkriberingene, ble kodet på en systematisk måte. Jeg samlet alle data som var relevant for hver kode. Eksempler på koder er: *kontakt med barnevernstjenesten, ønsker om oppfølging, anbefalinger til barnevernstjenesten*. Alle sitater som virket interessant knyttet opp mot problemstillingen, ble nedskrevet i eget dokument til senere bruk (se vedlegg 4).

3. Fremstilling av innledende funn

Fase tre handler om å samle kodene i potensielle funn, og finne alle data som er relevant for dem (Braun & Clarke, 2006). Jeg beskrev fortykkende temaer fra intervjumaterialet og sorterte passende koder under hvert tema. Jeg undersøkte om kodene kunne få egne tema, om koder kunne slås sammen til ett felles tema. Jeg prøvde å finne koder som kunne bli et hovedfunn, eller underfunn (se vedlegg 4). Hovedfokuset var å starte vurderinger om de ulike kodene kunne kobles til forskningsspørsmålet. (Braun & Clarke, 2006). De kodene som ikke passet inn etter å ha funnet funn, ble samlet i eget tema (se vedlegg 4).

4. Gjennomgang av funn

I denne fasen av den tematiske analysen til Braun og Clarke (2006), går forsker tilbake til tema og kodene, for å systematisk kontrollere om funnene fungerer med tanke på kodene og datasettet. Det er viktig at de valgte funnene har støtte fra intervjuene og datamaterialet i studien (Braun & Clarke, 2006). Flere funn ble tatt vekk i denne fasen, da det var lite støtte i datamaterialet. En informant hadde for eksempel opplevelser knyttet spesifikt til samvær mellom fosterbarnet og dens forelder. Dette ble vurdert som lite relevant knyttet opp mot studiens problemstilling, som omhandler opplevelser av oppfølging fosterforeldres barn har fått fra barnevernstjenesten. Flere funn ble slått sammen, da de omhandlet like tema. Jeg samlignet deretter funnene med teksten i hele datasettet, for å sikre om det var mer tekst som burde vært kodet og plassert i et funn (Braun & Clarke, 2006). Jeg fant da ett nytt underfunn knyttet opp mot problemstillingen. Det omhandlet fosterforeldres barns sitt nære forhold til fosterbarnet (se vedlegg 4).

5. Identifiserer og navngir funn

Fase fem handler om å identifisere essensen i hvert funn. Hvert hovedfunn skal ha en struktur, som systematiserer at underfunnene henger sammen på en ryddig og oversiktlig måte (Braun & Clark, 2006). Jeg gjennomgikk funnene flere ganger og undersøkte at de svarte på forskningsspørsmålene og studiens problemstilling (se vedlegg 4). Ut ifra den tematiske analysen ble det identifisert tre hovedfunn:

1. Savn av inkludering
2. Ønske om å medvirke som et medlem av fosterhjemmet
3. Opplevelse av å være en ubrukt ressurs i fosterhjemmet

6. Rapportproduksjon

Denne fasen omhandler å rapportere om funnene fra analysen. Hovedfunn med underfunn blir presentert på en strukturert måte (se vedlegg 4). Dette for å illustrere og dokumentere temaene og kategoriene som er benyttet, og fremheve hovedmålet med studien. Det presenteres også direkte sitater fra informantene (Braun & Clarke, 2006; Thagaard, 2018). Funnrapporten med hovedfunn og underfunn blir presentert i kapittel fire.

3.4 Forskningsetiske vurderinger

Dette forskningsprosjektet er meldt til og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (se vedlegg 2). Når det forskes på bestemte grupper, er det viktig å vurdere de etiske implikasjonene. Det er tre sentrale krav: informert samtykke, konfidensialitet og studiens konsekvenser (Thagaard, 2018, s. 23). Forsker må få et informert samtykke, hvor informantene sikres å ha fått god informasjon om studien og deres frivillige deltakelse. Forsker må opplyse om hvordan konfidensielle opplysninger blir behandlet og anonymisering av dem som informanter (Kvale, 2008). For å ivareta anonymitet, informasjon og samtykke til deltakelse, ble det utarbeidet et informasjonsskriv til samarbeidspartnere. Dette beskrev prosjektet, og jeg ba dem om hjelp til å komme i kontakt med informanter. I informasjonsskrivet til samarbeidspartnere la jeg ved informasjonsskriv og samtykkeerklæring til informantene (se vedlegg3). Informantene tok enten kontakt direkte med meg, eller jeg fikk kontaktinformasjon fra samarbeidspartnerne. Samarbeidspartnerne

fikk ikke opplysninger om informantene valgte å delta eller ikke. De har dermed ikke informasjon om hvem som har deltatt i intervjuet. I første kontaktpunkt med informantene ga jeg en utvidet orientering om prosjektet og retten til å trekke seg fra studiet. Jeg presiserte overfor hver informant at tredje personer, som fosterforeldrene og fosterbarnet, ikke hadde gitt eget samtykke til at informasjon blir gitt om dem. Jeg henstilte spesifikt om at informantene ikke måtte navngi fosterforeldre og fosterbarn. Jeg underrettet informantene at jeg ville stoppe dem i fortellinger som handlet inngående om fosterbarnet og fosterforeldrene. Dette for å ivareta deres personvern. Informantene benyttet ord som *mor, far, foreldre, fostersøsken og fosterbarnet* når de omtalte tredjepersoner.

For å ivareta eventuelle sårbarheter hos informantene ved å delta i intervjuet, valgte jeg avslutte samtalen med å evaluere deres opplevelse av intervjudeltakelsen. Dette for å kunne vurdere og sikre at informantene ikke hadde vært utsatt for unødige belastninger (Thagaard, 2018, s. 26). Jeg etterspurte om det var vanskelige temaer og følelser informantene satt igjen med etter intervjuet. Jeg utforsket hvem de kunne henvende seg til ved tanker og spørsmål etter samtalen. Det ble informert om at jeg kunne kontaktes i ettertid ved behov. Kort tid etter hvert intervju tok jeg kontakt med informantene og etterspurte om det var noe de ønsket å snakke om.

3.4.1 Validitet

Validitet handler om gyldighet, troverdighet og kvalitet på forskningen, og i hvilken grad metoden fanger opp problemstillingen. Kvalitetskontroll er dermed viktig å ha med gjennom hele forskningsarbeidet (Kvale, 2008). En kvalitativ studie har høy validitet, hvis datamaterialet svarer godt på problemstillingen som forskere ønsker å få svar på (Grønmo, 2016). For å sikre at studiens problemstilling har blitt besvart, hadde jeg den nedskrevet og foran meg i hele forskningsperioden. For at studien skulle bli troverdig, etterstrebet jeg å ha fylldige beskrivelser og redegjøre for alle stegene i forskningsprosessen. I studiens prosess har jeg vært bevisst på å ha et kritisk blikk på gjennomføringen. Jeg brukte tid på å drøfte studiens ståsteder, undringer, teorier og min posisjon med veileder, medstudenter og kollegaer. Jeg har en sterk egeninteresse i dette forskningsprosjektet, ved at jeg gjennom mitt yrke arbeider med fosterhjem, i tillegg til mine private erfaringer som fostermor. Jeg har etterstrebet å ha bevissthet og et refleksivt forhold til hva som var mine erfaringer og

fortolkninger, kontra prosessen og resultatene av studien. Mine egne erfaringer har påvirket valg av problemstilling, utarbeidelsen av intervjuguiden, oppfølgingsspørsmål i forskningsintervjuet, samt punktueringene i analysearbeidet og resultatet.

3.4.2 Reliabilitet

Reliabilitet skal si noe om hvordan data blir utviklet og forskningens pålitelighet (Thagaard, 2018, s. 181). Hvis samme studie hadde blitt utført med lik metodebruk, og informantgruppen hadde samme kriterier for deltakelse, så skulle resultatet av studien ført til liknende resultat som denne. Det er derfor viktig å tydeliggjøre hvordan forskningen er utført (Grønmo, 2016; Thargaard, 2018). I forskningsprosessen har jeg redegjort mine valg knyttet opp mot teoretisk ståsted og forskningsmetode, samt utdypet min egen forforståelse (se kapittel 3.5). I intervjuene var jeg bevisst på mine egne tolkninger og prøvde å være tydelig på å skille det informantene formidlet og mine egne fortolkninger. Transkriberingen har hjulpet meg med å skille dette, ved at jeg har nedskrevet det fortalte ordrett. Samtidig kan jeg ikke unngå at mine forforståelser har påvirket spørsmålstillingen og punktueringene i analysen. En annen forsker med annen bakgrunn enn meg, ville kunne anvendt andre innganger, og identifisert andre temaer og funn av materialet. Studien kunne dermed også fått andre svarfunn.

3.4.3 Overførbarhet

Overførbarhet handler om informantenes historier og kunnskap som har kommet frem i studien, som kan være relevant for andre med lignende erfaringer (Thagaard, 2018, s. 182). I studiens utvelgingsprosess ble det stilt kriterier til informantenes deltagelse. De måtte ha erfaring med å ha vært medlem i systemet fosterhjem. Informantene måtte være fosterforeldres barn og i alder 18-25 år. Utvalget gir dermed ikke anledning til å generalisere (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 291). Informantene er selektert for å passe til studiens problemstilling. Utvalget var tre informanter, så det kan tenkes at andre informanter kunne fortalt om andre opplevelser om samme problemstilling i denne studien. Det kunne også vært andre hovedfunn og underfunn, ved flere deltagende informanter i studien. Resultatene må ses ut fra dette, og kan ikke automatisk overføres som representativt for en større populasjon. Lignende studier bør utføres for med sikkerhet kunne si at funnene er overførbare.

Denne studien presenterer et lite utdrag av fosterforeldres barns opplevelser av egen oppfølging fra barnevernstjenesten. I studien er det likevel flere sammenfallende funn fra informantene, som kan gi en antydning om at andre fosterforeldres barn hadde snakket om lignende erfaringer. Alle informantene uttrykte for eksempel at de har hatt lite kontakt med barnevernstjenesten, og de aldri har blitt invitert til oppfølgingsamtaler i fosterhjemmet. Studien kan gi et bidrag til at barnevernstjenesten begynner å se på fosterhjemmene som et system. Hvert fosterhjemsmedlem har viktig kunnskap, påvirker hverandre og bidrar inn mot fosterbarnet. Dette kan være viktig kunnskap for barnevernstjenestene for å gi enda bedre oppfølging til fosterbarnet og fosterhjemmene. Målet med studiet har ikke vært at resultatet skal representere en stor populasjon, men gi innsikt fra noen av fosterforeldres barn sine opplevelser av barnevernstjenesten sitt oppfølgingsarbeid av dem.

3.5 Refleksivitet og forforståelse

Forskeren og informantenes personlige egenskaper og forforståelse vil prege intervjuet og forskningsprosessen (Thagaard, 2018, s. 104). Jeg som forsker har hatt refleksjoner om meg selv og hvordan jeg kan ha påvirket forskingen. Mine private historier og erfaringer med å ha vært fostermor, har vært med i hele forskningsprosessen. Jeg hadde ikke valgt denne problemstillingen, hvis jeg ikke hadde hatt egenerfaring på området. Dette har gitt meg en betydelig forforståelse, som jeg har vært bevisst på i hele studien. Min utdanning- og yrkeserfaring har også påvirket, da jeg har min utdanning innenfor barnevern og familieterapi, samt at jeg jobber med fosterfamilier. Jeg var i forskningsprosessen opptatt av å kontinuerlig ha fokus på det informantene fortalte. Jeg etterstrebede å legge til side egne meninger og opplevelser rundt temaene som kom frem i intervjuene og drøftingene av funnene.

Jeg tenker at min forforståelse også kan ha vært en fordel for å forstå informantene. Mine egenerfaringer bidro til utviklingen av intervjuguiden. Jeg opplevde at disse erfaringene også var en fordel i intervjusettingen, ettersom jeg er kjent med de ordene, uttrykkene og situasjonene som informantene snakket om. Informantene brukte for eksempel ulike begreper om representantene for barnevernstjenesten. Dette kunne være *saksbehandler, kontaktperson, barnevernet og barnevernstjenesten*. Når informantene byttet på begrep

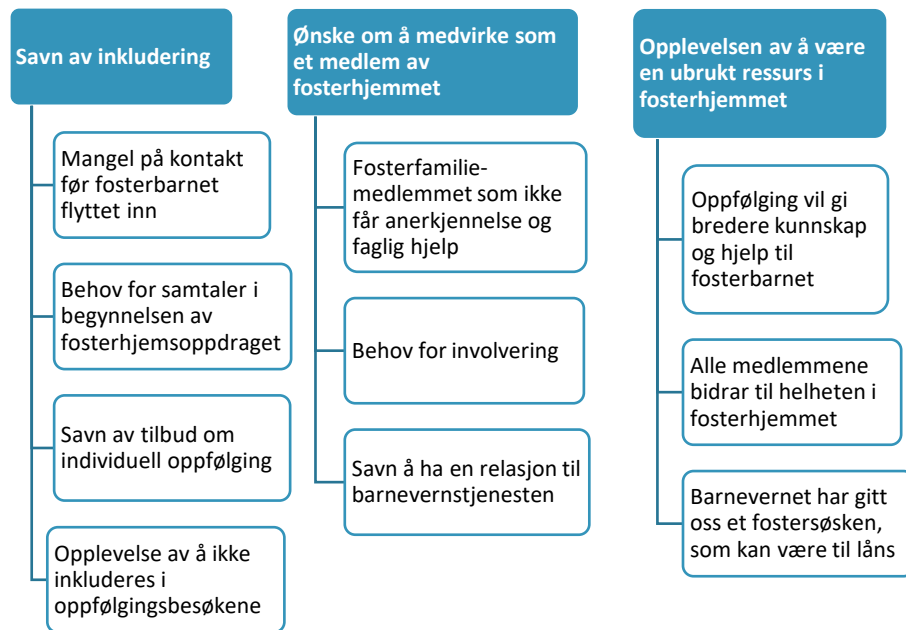
som for eksempel *rettssystemet*, kunne jeg raskt etterspørre om de mente *fylkesnemnda*, for å klare opp mulige misforståelser.

Refleksjoner over forforståelsen er viktig i et hermeneutisk perspektiv. Dette henger sammen med fortolkningen av analysedelen. Jeg kan bruke forforståelsen som grunnlag for fortolkning av mening og handling (Grønmo, 2016, s. 392). Egne erfaringer knyttet til forskningstemaet kan være bygget på forforståelsen (Holter & Kalleberg, 1996, s. 13), men også sees i sammenheng med tidligere forskning og teoretiske henvisninger (Grønmo, 2016, s. 393). Min forforståelse bygger på at jeg er grunnutdannet barnevernspedagog med over 30 års yrkeserfaring innenfor barnevernsfeltet. I tillegg har jeg videreutdanninger, blant annet i systemisk familieterapi. Forforståelsen blir også preget av min tilegnelse av faglige forståelsesrammer av familier, barn og ungdom, fosterhjem og barnevernsfaglig arbeid, med mer. I tillegg vil mitt daglige arbeid som veileder av fosterfamilier og private erfaring med å være fostermor, prege forforståelsen til denne studien fra oppstart til ferdigstillelse av oppgaven. Til sammen blir det en «*stor ryggsekk*» med erfaringer som påvirker forforståelsen. Tilknytning til det samme miljøet jeg har forsket på, kan ha ført til at jeg har oversett det som er forskjellig fra egne erfaringer. Jeg kan ha vært mindre åpen for nyanser i det som ble uttrykt. Det kan ha vært både styrkende og begrensende at jeg har godt kjennskap til oppfølging av barnevernstjenesten sin oppfølging av fosterhjemmene, og det har preget forforståelsen min (Thagard, 2018). Mitt ønske for denne studien var å øke kunnskapen om inkludering av alle fosterhjemsmedlemmene i fosterhjemsarbeidet og spesielt fosterforeldres barn.

Det hermeneutiske perspektivet har gjort meg oppmerksom på bevisstheten av studiens funn og at fortolkninger er påvirket av meg som forsker, ut fra min forforståelse og bakgrunn både faglig og privat. Informantene blir også påvirket av meg som forsker med min fagbakgrunn og private erfaring som fostermor. De punktueringene og valgene som er foretatt i studien, ville kunne sett annerledes ut hvis en annen hadde utført forskningen.

4.0. Funn

Denne studiens problemstilling er; *Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølging fra barnevernstjenesten?* I dette kapittelet presenteres funnene som ble identifisert ved hjelp av tematisk analyse. Følgende hovedfunn med underfunn blir identifisert som vist i figur 2.

Figur 2: Hovedfunn med underfunn fra studien; *Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølging fra barnevernstjenesten?*

4.1 Savn av inkludering

Informantene savnet å bli inkludert av barnevernstjenesten. De formidlet at de ikke var invitert på møter, eller oppfølgingsbesøkene i fosterhjemmet. Fosterforeldrene og fosterbarnet deltok i samtaler uten dem. Foreldrene hadde i tillegg egne møter med kontaktperson og veiledere fra barnevernstjenesten, hvor de fikk veiledning opp mot fosterhjemsoppdraget.

4.1.1 Mangel på kontakt før fosterbarnet flyttet inn

Flere informanter tematiserte at barnevernstjenesten burde ha direkte kontakt med fosterforeldres barn i godkjenningsfasen til å bli fosterhjem. Dette for å få frem om barna har sårbarheter som må tas hensyn til, i forhold til hva de kan tåle av belastninger knyttet opp mot et fosterbarn som kan ha utfordrende atferd. Informantene nevnte ADHD, angst og mobbeproblematikk som fosterforeldres barn kan slite med. En direkte informasjon fra fosterforeldres barn, kan gi barnevernstjenesten et bedre vurderingsgrunnlag av hvilke påkjenninger disse barna burde skjermes for, eller hva fosterforeldrene og deres barn burde få veiledning på. Informantene fremhevet at barnevernstjenesten bør sikre seg innsikt i at fosterforeldres barn tålte familieförändringen med å bli fosterhjem. Noen informanter påpekte at barna til fosterforeldrene burde være mer modne, enn andre barn. Det ble ikke da tenkt i alder, men at de er mer empatisk moden. De må kunne forstå hva som skjer i hjemmet sitt når et fosterbarn flytter inn. Informantene mente at dette kunne vært lettere for barnevernstjenesten å få kjennskap til, hvis de hadde vært i direkte dialog med disse barna i godkjenningsfasen.

Informantene fortalte at barnevernstjenesten ikke hadde hatt samtaler med dem før fosterbarnet flyttet inn. De hadde informasjon om at barnevernstjenesten hadde førsamtaler med foreldrene og at de hadde vært på hjemmebesøk. En informant hadde opplevd at når barnevernstjenesten var på hjemmebesøk for å bli kjent med fosterhjemmet, kom de på tidspunkt hvor hen var på skolen og ikke kunne delta. Etter at fosterbarnet flyttet inn, ble hen og søsken invitert til et møte på kontaktpersonens kontor, formålet kunne hen ikke huske. De andre informantene var samstemte i at de ikke hadde hatt kontakt eller fått noe informasjon fra barnevernstjenesten. Det var foreldrene som informerte dem om fosterbarnet. Flere informanter hadde i tillegg til dette kontakt med andre personer som kjente fosterbarnet, fordi de hadde en omsorgsrolle overfor fosterbarnet. Informantene ble da orientert fra disse personene, sammen med foreldrene og søsken. Informantene opplevde at hele familien da fikk inngående informasjon om fosterbarnet før innflytting, samt at de hadde anledning til å få svar på spørsmål de hadde om fosterbarnet. Det opplevdes som positivt at de også fikk møte og bli litt kjent med fosterbarnet før innflyttingen:

«hen hadde vært på besøk hos oss, bare på liksom, for å venne seg til oss, sammen med hun som hen bodde hos. Så var hen hos oss og lekte og ble bedre kjent med oss og knyttet kontakt med oss. Også var det den dagen som skulle komme, at hen ikke ble med hjem igjen, altså at hen skulle bo hos oss». (Sitat fra Informant 2, linje 919).

Flertallet av informantene syntes det var betydningsfullt å få informasjon fra de som kjente fosterbarnet fra før. Det gjorde dem tryggere i rollen som fostersøsken. Når de visste mer om fosterbarnets bakgrunn og utfordringer, så var det lettere å forstå og tilpasse seg til den nye familiesituasjonen. Informantene som hadde opplevelser av orientering fra andre enn barnevernstjenesten, påpekte at det hadde vært ønskelig at tjenesten hadde informert dem, hvis de ikke hadde hatt informasjonssamtaler fra andre.

4.1.2 Behov for samtaler i begynnelsen av fosterhjemsoppdraget

Den første tiden etter at fosterbarnet hadde flyttet inn til informantene, var det foreldrene som snakket med dem om fosterbarnet og ga veiledning. Dette var nyttig, for å få bedre forståelse for fosterbarnet og deres nye rolle som fostersøsken. Informantene beskrev at det ble opplevd som naturlig at foreldrene deres formidlet dette. De hadde inntrykk av at foreldrene videreformidlet kunnskap, som de selv fikk gjennom veiledning fra barnevernstjenesten. Informantene savnet likevel kontakt med barnevernstjenesten, selv om foreldrene veiledet dem om fosterbarnet. De ville ha egen kontakt med barnevernstjenesten, som hadde fagkompetanse og det formelle ansvaret for dem som fosterhjem. Informantene fremhevet at de ønsket denne kontakten kort tid etter at fosterbarnet var flyttet inn. Endringene i familien var da størst, og de hadde ønsket å tematisere med barnevernstjenesten at egne behov måtte settes til side, noe som de forstod, men ønsket støtte og forklaringer på. Hvis barnevernstjenesten hadde informert dem om vansker til fosterbarnet, hadde det vært lettere å forstå hvorfor foreldrene måtte bruke mye tid på det nye familiemedlemmet. Kommunikasjonsforandringene i familien ble også tematisert. En informant beskrev at det var enkelte temaer som ikke kunne snakkes om, før fosterbarnet var sovnet fordi det eskalerte atferd. Dette kunne være hverdagsstemaer som hvem som skulle være bortreist fra familien:

«Enkelte ting går an å si når som helst, helt vanlig hverdagsnakk. Men større ting, eksempel at jeg skulle reise på utveksling, det er en veldig stressende situasjon for fosterbarnet at jeg skal reise vekk, og da går det ikke an å snakke om det, og det hjelper ikke på oppførselen» (til fosterbarnet). (Sitat fra Informant 1, linje 405).

Flere informanter beskrev forandring i kommunikasjonen med foreldrene etter at fosterbarnet flyttet inn. Noen beskrev at tid for samtaler ble om kvelden, når fosterbarnet hadde lagt seg. Dette ble opplevd som et dilemma fra en informant, fordi hen også var oppmerksom på at foreldrene hadde behov for egentid, som også måtte skje når fosterbarnet hadde sovnet.

4.1.3 Savn av tilbud om individuell oppfølging

Selv om informantene uttrykte at behovet for kontakt med barnevernstjenesten var størst i begynnelsen av fosterhjemsoppdraget, uttrykte de likevel savn av oppfølging og veiledning også senere. De uttrykte å ha behov for jevnlig tilbud om egne samtaler og veiledning fra barnevernstjenesten, selv om de hadde tett dialog med foreldrene om fosterbarnet. Behovet for egne oppfølgingsamtaler fra barnevernstjenesten, ble uttrykt til tjenesten fra flere informanter gjennom foreldrene. De fikk da tilbud om ulike kontaktformer. Noen fikk tilbud om å delta i en times veiledning sammen med foreldrene, mens andre fikk en samtale med en barnevernsansatt som de ikke hadde kjennskap til fra før. Disse samtalen ble ikke opplevd som hensiktsmessige. De hadde ønsket samtaler med en barnevernsansatt som hadde gitt dem tid til flere samtaler, og bygget en relasjon med dem:

«Men nå på det siste, det er der jeg virkelig kjente at det var noe som manglet. Da var det bare mamma jeg snakket med, og ikke så jeg kan huske, så har jeg ikke blitt noe informert eller hatt en samtale med noen» (i barnevernstjenesten). (Sitat fra informant 3, linje 1614).

Informantene fortalte at de hadde ønsket individuell kontakt med barnevernstjenesten jevnlig i løpet av fosterhjemsoppholdet. De ønsket å kunne drøfte og få veiledning fra fagpersoner som hadde erfaring og kompetanse med fosterhjemsarbeid og fosterbarn. De opplevde alle at det var perioder som var krevende fordi de var en fosterfamilie.

Vanskeligheter de fortalte om var blant annet bekymringer for sine foreldre. Noen opplevde at foreldrene ble slitne, og det forandret kommunikasjonsformen i hjemmet. Foreldrene viste en forandret tilnærming til fosterbarnet, ved at det ble mer høyløst kommunikasjon. Alle informantene fortalte om at fosterbarnet til tider hadde smerteuttrykk som viste seg i atferd. Dette kunne være vanskelig for informantene å håndtere. En informant eksemplifiserte dette med å bli vekket om natten, ved at fosterbarnet kom inn på rommet. En annen informant hadde opplevelser der fosterbarnet endret atferd etter samvær, og ble mer innesluttet og stille.

Informantene ga uttrykk for at de ønsket veiledning på sin rolle som fostersøsken. De hadde beskrivelser om å måtte ta ekstra hensyn til fostersøskenet, på en annen måte enn de gjorde med sine andre søsken. Det var perioder og situasjoner i fosterhjemmet som ga dem vanskelige følelser og tanker. Det var ikke alltid lett å snakke med foreldrene om dette, til tross for opplevd god støtte og dialog med dem. Temaene informantene ønsket å snakke med barnevernstjenesten om fremfor foreldrene, var situasjoner hvor de ikke klarte å tilnærme seg fosterbarnet på en god måte. Dette kunne være situasjoner der de hadde fått veiledning fra foreldrene på hvordan de skulle møte fosterbarnet. Dette skapte vanskelige følelser og dårlig samvittighet ved at de ikke klarte det de hadde avtalt. Andre temaer de ville snakke med barnevernstjenesten om, var håndtering av vanskelige emosjoner overfor fosterbarnet. Informantene ønsket støttesamtaler som omhandlet at de følte ansvaret overfor fosterbarnet som tyngende, når de måtte grensesette og ta et voksenansvar. De hadde da trengt barnevernstjenesten sin fagkompetanse, til å veilede dem hvordan sette egne grenser uten å få dårlig samvittighet. Involvering og veiledning fra barnevernstjenesten, kunne føre til at fosterbarnet hadde blitt bedre møtt av dem som fostersøsken. Informantene tenkte at de da hadde følt seg trygge i sin rolle som fostersøsken, og at fosterbarnet kunne brukt kortere tid på å føle tilhørighet til deres familie.

Andre temaer som ble fremhevet som viktige var familiedynamikken, som til tider endret seg på grunn av at fosterbarnet trengte ekstra støtte fra foreldrene. En informant beskrev at mindre tid fra foreldrene til egne barn, ble opplevd av et småsøsken som vanskelig. Det kunne reagere med atferd på grunn av sjalusi, fordi foreldrene måtte gi fosterbarnet mer oppmerksomhet i perioder. Disse temaene snakket informantene med foreldrene om. Det

var likevel et ønske om at barnevernstjenesten hadde involvert seg i de opplevde forandringene i familien. En annen endring i familiedynamikken var når fosterbarnet flyttet fra dem. Overgangen til å bli «*den vanlige familien*» igjen, ble beskrevet som belastende av en informant. Det hadde vært hjelpsomt for hen, å ha hatt kontakt med barnevernstjenesten. Taushetsplikten ble trukket frem som et hinder til å kunne snakke åpent med venner om endringene i familien:

«Og det at hen skulle vekk fra oss igjen, det følte jeg som galt. Og det var veldig tøft, og da var det ekstra tøft å ikke få noen samtaler med noen som har erfaring med det» (barnevernstjenesten). (Sitat fra informant 3, linje 1710).

Informanten opplevde at nettverket ikke kunne forstå det følelsesmessige aspektet ved at fosterbarnet ikke bodde hos dem lenger. Det opplevdes som en ensom prosess som varte lenge, med mye usikkerhet rundt avgjørelsen. Dette var vanskelig å håndtere alene. Informanten uttrykte at barnevernstjenesten kunne vært en god støttespiller i prosessen, men tjenesten var fraværende i kontakten.

Flere informanter fremhevet ønske om involvering fra barnevernstjenesten. De ville ha samtaler og råd på hvordan man håndterte vanskeligheter og utfordringer i fosterhjemmet. Informantene hadde flere opplevelser av at deres tilnæringsmåte til fosterbarna, førte til vanskeligheter i atferd og at de fikk egne ubehageligheter. Informantene kjente på en følelse av å «*feile*», eller usikkerhet på hvordan de skulle være sammen med fosterbarnet. Det var en påkjenning å gå med vanskelige følelser alene, som dårlig samvittighet, tankepress og til tider søvnproblemer. De uttrykte at det hadde hjulpet å ha en kontaktform inn mot barnevernstjenesten, slik at de kunne fått støttesamtaler:

«Det er tungt å gå igjennom de samme problemene hver dag. Bygge opp et barn som allerede har mange utfordringer, bygge opp selvtillit og sikkerhet. Og vite hvordan takle situasjoner og hvordan man skal oppføre seg». (Sitat fra Informant 1, linje 464).

Opplevde bekymringer for fosterbarnet og sine foreldre, ble erfart som vanskelig å håndtere alene. Relasjon til barnevernstjenesten ble da savnet, hvor informantene kunne fått hjelp til

å håndtere egne følelser, selv om informantene ikke kunne gjøre så mye med situasjonen. En av informantene fortalte at det var vanskelig å håndtere at foreldrene ble slitne. Det gikk utover foreldrenes psykiske helse og tilnærmingen til fosterbarnet forandret seg over tid. Informantene gikk med disse bekymringene alene. Videre savnet de informasjon om beslutninger rundt fosterbarnet, som påvirket deres hverdag. Dette kunne være beslutninger om samvær i fosterhjemmet, usikkerhet om fosterbarnet skulle flytte fra dem, og når det var besluttet at fosterbarnet skulle flytte.

Informantene ønsket direkte kontakt med barnevernstjenesten, de fortalte at de nyttiggjorde seg den faglige veiledningen foreldrene fikk fra barnevernstjenesten. Foreldrene overførte kunnskapen til informantene i samtaler med dem. Dette opplevdes som trygghetsskapende i kontakt med fosterbarnet. Informantene uttrykte at kontakten, samtalene og veiledningen barnevernstjenesten bør gi fosterforeldres barn, må være tilpasset deres rolle som fostersøsken. Flertallet av informantene savnet kontakt med barnevernstjenesten når intervjuet fant sted, selv om fosterbarnet hadde bodd hos dem en stund. De beskrev behovet for lignende samtaler som forskningsintervjuet med barnevernstjenesten, hvor de fikk fortelle fritt om sine erfaringer som fostersøsken.

4.1.4 Opplevelse av å ikke inkluderes i oppfølgingsbesøkene

Informantene fortalte at de ikke opplevde å bli invitert når barnevernstjenesten var på oppfølgingsbesøk i hjemmet. Det var ingen spørsmål eller forventninger fra barnevernstjenesten om deltagelse fra informantene. De fikk informasjon om treff-punktene fra sine foreldre. Informantene beskrev at de ikke opplevde at deres rolle som fostersøsken var et viktig bidrag inn mot fosterbarnets hverdag. De opplevde at fokuset til barnevernstjenesten var å treffe fosterbarnet og fosterforeldrene, for å observere dem i samspill og snakke med fosterbarnet alene. Deres opplevelse var at barnevernstjenesten ikke så på dem som en del av fosterhjemssystemet. Deres rolle ble opplevd som mindre eller ikke viktig. De gangene informantene var til stede i huset, ble de spurt om hvordan de hadde det. Dette så de på som høflighetsfraser. Det var enighet om at barnevernstjenesten ikke var «virkelig» interessert i dem. En informant eksemplifiserte dette med å fortelle at hen valgte å være borte fra hjemmet, eller oppholdt seg annet sted i huset, når barnevernstjenesten kom på besøk. Besøkene ble opplevd som noe som angikk fosterbarnet, fosterforeldrene og barnevernstjenesten. En annen informant ønsket å vise at hen ville bli regnet med av

barnevernstjenesten. Hen gjorde alltid om på avtaler og hverdagsaktiviteter for å være i hjemmet når barnevernstjenesten kom, selv om dette ikke bidro til følelsen av å bli inkludert. Alle informantene fortalte at når barnevernstjenesten henvendte seg til dem, ble det ikke snakket om hvordan de opplever hverdagen som fosterhjemsmedlem. Det var heller uformelle møter, hvor det ble spist middag sammen med barnevernstjenesten. Alenetid med fosterbarnet og samtaler med fosterforeldrene ble prioritert. En informant beskrev på følgende måte hvordan hen opplevde seg sett på:

«Jeg føler at de biologiske barna de bare er der på en måte. Det er bare sånne som går og vimser. Ja det er som en hund på gulvet som ingen snakker til». (Sitat fra informant 3, linje 2274).

Informantene hadde ønsket familiesamtaler i barnevernets regi. Barnevernstjenesten kunne dermed fått mer kunnskap om samspillet mellom familiemedlemmene. Det ville gitt tjenesten et bedre helhetsbilde av fosterbarnets hverdag. Informantene påpekte at det ville være lettere for dem å kontakte barnevernstjenesten i ettertid av slike samtaler, hvis de følte behov for det.

4.2. Ønske om å medvirke som et medlem av fosterhjemmet

Informantene uttrykte ønsker om å medvirke inn mot barnevernstjenesten, i kraft av sin rolle som fostersøskene. De ønsket å føle at de hadde en verdi, ved at barnevernstjenesten lyttet til dem, og anerkjente dem som en del av helhetsbildet for å forstå fosterhjemmet. Informantene fortalte at de ikke hadde opplevd å bli sett på som viktige støttespillere inn mot fosterbarnet.

4.2.1 Fosterfamiliemedlemmet som ikke får anerkjennelse og faglig hjelp

Informantene opplevde seg selv som engasjert i omsorgsoppgavene for fosterbarna. De hadde, sammen med foreldrene, daglige samtaler om tilnæringsmåter for å møte fosterbarnet best mulig. De erfarte dialogen med foreldrene som åpen og sterk, hvor de spilte på lag for å finne gode måter å hjelpe fosterbarnet i hverdagen. Barnevernstjenesten

fikk ikke innsikt i informantenes oppfattelse av samarbeidsfortellingene. Dette kunne gitt barnevernstjenesten informasjon om utvidet forståelse av fosterhjemmets fungering:

«En del uvaner som vi måtte prøve å snu på da. Det at hen snakket i tredjeperson for eksempel. Litt søtt, men det var jo ting, som vi altså bidro med. Vi måtte jo lære hen ordentlig, lære hen manerer og forskjellig. Det var ekstra hensyn vi måtte forholde oss til, når dette var vårt fosterbarn. Så vi var ekstra nøye å passe på og behandle hen slik som andre da, men gjerne at vi tok litt ekstra hensyn da». (Sitat fra Informant 2, linje 992).

Det var gjennomgående at informantene brukte tid på å tenke på hva de kunne gjøre for at fosterbarnet skulle ha det fint hos dem. De ønsket å fremstå som inkluderende og trygge fostersøsken. De hadde et stort engasjement for å bidra til at fosterbarnet følte seg som et medlem av familien. Det ble beskrevet som berikende, men også til tider vanskelig.

Barnevernstjenesten så ikke at informantene tok et oppdrageransvar. De hadde ønsket barnevernstjenestens anerkjennelse for sitt engasjement, samt råd for å ikke ta for stort ansvar overfor fosterbarnet. Det måtte ta hensyn til utfordringene til fosterbarnet, og samarbeidet med foreldrene gjorde at de opplevde det som positivt. Informantene kunne få vanskelige følelser, når de ikke klarte å tilnærme seg fosterbarnet på rett måte. Dette kunne være krevende å snakke åpent om med foreldrene. Informantene kunne derfor få egne vanskelige følelser av å ikke strekke til. Noen informanter fortalte om følelser av sinne og frustrasjon overfor fosterbarnet, selv om de visste at det strevde på grunn av sine vansker. Dette skapte vanskelige tanker om dem selv, fordi de følte at de ikke burde ha negative følelser, men heller vise forståelse for fosterbarnet.

Flere informanter fortalte at de inntok en bestemt rolle eller ansvar overfor fosterbarnet, eller det ble tydelig definert fra deres omsorgspersoner. Målet var å ta hensyn til fosterbarnets spesielle behov, ut fra dens opplevelse av omsorgssvikt:

«Jeg har jo hele tiden vært et forbilde for mine yngre søsken, og da har det vært litt i min natur å være et forbilde for hen og. Men hvis vi har hatt en samtale, så kommer mine foreldre inn av og til og minner meg på, husk å være et godt forbilde. Og det er

jeg jo helt enig i, sånn at hen oppdras på best mulig måte». (Sitat fra Informant 2, linje 1234).

Opplevde roller og oppdrageransvar overfor fosterbarnet, ble beskrevet av informantene ved at de tok hensyn til fosterbarnets vansker, og hjalp dem med å bli en del av familien. En informant beskrev sin oppdragerrolle som å bruke tid på fosterbarnet. De var i kontakt med lekeaktiviteter, og hen satt alltid søkelyset på å inkludere fosterbarnet som et medlem av familien. Informanten brukte ordet *oppdrager* om seg selv.

Informantene opplevde at barnevernstjenesten ikke anerkjente deres medvirkning i fosterbarnets hverdag. Det var ingen arena for informantene til å kunne fortelle barnevernstjenesten om sitt bidrag til å inkludere fosterbarnet i deres familie. To av informantene fortalte om opplevde problemer med rollen som med-oppdrager. Dette førte til utrygge følelser på hvordan forholde seg til fosterbarnet i enkelte situasjoner. Dette kunne være når fosterbarnet viste en utfordrende atferd. Det kunne også være at tankene på fosterbarnet ble så pressende, at det forstyrret en informant å ha det kjekt sammen med venner. Informantene beskrev at det til tider kunne skape vanskelige følelser som dårlig samvittighet, tankepress, søvnvansker og at de satte egne behov til side for å være sammen med fosterbarnet:

«Jeg merket det mer etterpå, da påvirket det søvnen min og slike ting. Da var det vanskeligere. Da følte jeg alltid litt skyldfølelse hvis jeg gikk ut med venner. Det er noe med at du føler ansvar med å gjøre alt du kan for at de har det bra hos deg». (Sitat fra informant 3, linje 1999).

Informantene savnet barnevernstjenesten sin fagkompetanse. Barnevernstjenesten kunne gitt råd og veiledning til informantene og foreldrene, om hvordan informantene skulle håndtere rolleforventninger fra seg selv og foreldrene.

Informantene fortalte om berikelsesverdige og positive erfaringer med å være fosterhjem for sin egen del, til tross for at de tok mye ansvar. Erfaringene med å medvirke og ta del i at fosterbarnet utviklet seg og hadde det bra, ble følt som lærerikt og en opplevelse av

egenutvikling. De mente de fikk utvidet forståelse for andre mennesker. De opplevde seg som mer ansvarsfulle enn andre på sin alder. Barnevernstjenesten fikk ikke ta del i disse erfaringene, fordi de ikke var i kontakt med informantene. Flere informanter reflekterte over at barnevernstjenesten burde tenke gjennom, at flere av fosterforeldres barn kunne være mulige fosterforeldre i fremtiden. Dette på grunn av deres store engasjement i fosterbarnet, og erfaringen med å vokse opp med et fosterbarn og bidra til at et barn får det bra. Dette har gitt dem en god forståelse av andre mennesker:

«Jeg kunne tenkt meg fosterunge, men ikke hvis det er sånn de blir ivaretatt, så det er jo noe som setter en stopper i meg. Slik som sist sak, så gjør det kjempevondt og jeg vil ikke at mine unger skal gå igjennom det» (Sitat fra informant 3, linje 2450).

Denne informanten påpekte at hens usikkerhet med å bli fosterforelder i voksen alder, handlet om å ikke bli ivaretatt fra barnevernstjenesten som et medlem av fosterfamilien.

4.2.2 Behov for involvering

For at informantene skulle oppleve å medvirke, hadde de også behov for at barnevernstjenesten involverte seg i dem. De mente at barnevernstjenesten burde gi dem faglig støtte og veiledning, ettersom de brukte vel så mye tid sammen med fosterbarnet som foreldrene. De måtte forholde seg til deres smerteuttrykk, akkurat som fosterforeldrene. Forskjellen var at de ikke fikk tilført kunnskap, fordi barnevernstjenesten ikke involverte seg i dem. Barnevernstjenestens involvering ville vært en annen støtte enn den foreldrene ga dem. Informantene mente at de hadde behov for profesjonell innsikt og kunnskapsforståelse om vanskeligheter fosterbarnet strevde med. Informantene roste sine foreldre for god støtte, men de mente at barnevernstjenesten kunne gi dem utvidet forståelse, og trygghet i kontakt med fosterbarnet. De kunne også fått hjelp til å sette grenser for seg selv, når det var vanskeligheter i kontakten med fosterbarnet. Barnevernstjenesten kunne hjulpet dem til å ha et fostersøskken-forhold, og ikke en oppdragerrolle.

Informantene formidlet at barnevernstjenesten sin involvering var viktigst i begynnelsen av fosterhjemsoppdraget. Det var da forandringene i familien ble opplevd som størst, og de trengte kontakt med en fagperson. Hvis barnevernstjenesten hadde rutiner for jevnlig

invitasjoner i starten av fosterhjemsoppdraget, så trodde informantene at behovet etter hvert ville avtatt:

«I starten så hadde det jo vært en positiv ting da, at gjerne en person i starten kunne pratet med meg om hvordan jeg følte meg der og da. Det hadde kanskje hjulpet litt mer» (Sitat fra Informant 2, linje 1142).

Informantene beskrev gjennom hele intervjusettingen marginalt med kontakt fra barnevernstjenesten. Dette har ført til at informantenes medvirkningsmuligheter har vært fraværende i hele perioden som fostersøsken. Flere informanter beskrev mangelen på å føle seg involvert og inkludert, førte til at de oppfattet oppfølgingsarbeidet til barnevernstjenesten som et forhold mellom foreldrene, fosterbarnet og barnevernstjenesten. Informantene unnlot å tenke at de var endel i dette. Informantene var tydelige på at de ønsket å bidra og å medvirke, men at de ikke fikk innpass hos barnevernstjenesten:

«Fikk jo aldri sjansen til å si min mening, egentlig. Før hen flyttet ut og virkelig snakket opp for meg selv, og da fikk jeg en samtale. Og det skal ikke være sånn at du må be om det på den måten. Etter så mange år som et medlem som de kaller oss. Men jeg har aldri følt meg som et medlem. Jeg har følt meg som en som vet hva det er å delta, men aldri medlem. Ikke i det hele tatt. (Sitat fra informant 3, linje 2431).

Informantenes beskrivelser var at de deltok i fosterbarnets hverdag. Barnevernstjenesten ga dem derimot ingen signaler om at deres bidrag hadde påvirkning på fosterbarnets omsorg og utvikling i fosterhjemmet. De opplevde at deres deltakelse ikke ble anerkjent og verdsatt. De ønsket å formidle sin forståelse av hverdagen i fosterhjemmet og fosterbarnets fungering. De uttrykte nødvendighet av veiledning og forklaring fra barnevernstjenesten, på temaer og problematikk ut fra sitt ståsted.

4.2.3. Savn å ha en relasjon til barnevernstjenesten

Informantene uttrykte at det var viktigere å ha en relasjon til barnevernstjenesten, enn at de skulle være deltakende på alle møter og hjemmebesøk. Flere informanter foreslo at oppfølgingsbesøkene kunne være en arena, hvor barnevernstjenesten etterspurte om fosterforeldres barn hadde behov for samtaler. De kunne her lage en oppfølgingsplan frem til neste hjemmebesøk. Når de hadde en relasjon, ville det være lettere for informantene å gi beskjed når de følte behov for oftere kontakt, eller når det ikke var behov for oppfølging. Barnevernstjenesten kunne da tatt bedre kvalifiserte avgjørelser om når det ville være fordelaktig å inkludere informantene, når det ble tatt beslutninger rundt fosterbarnet. Dette fordi barnevernstjenesten ville ha bedre kjennskap til informantenes behov:

Så jeg kunne ønsket at det var mye hyppigere kontakt med barnevernet, at jeg var involvert. Jeg er bare i samme hus, helt tilfeldig nesten. (Sitat fra informant 3, linje 1931).

Det ble påpekt at det kunne være utfordrende å ha en relasjon til barnevernstjenesten når det var hyppig skifte av barnevernsansatte knyttet til deres familie. Det hadde vært enklere å prate, de gangene barnevernstjenesten hadde litt forkunnskaper om fosterhjemforholdet. Informantene påpekte viktigheten å ha en relasjon til barnevernstjenesten. Relasjonen mellom dem kunne gitt informantene egenverdi, ved at barnevernstjenesten viste interesse for hvem de var som person og rollen som fostersøsken. Relasjonen til barnevernstjenesten hadde også gjort informantene tryggere som fostersøsken i vanskelige situasjoner, og stødigere på responsen til fosterbarnet, fordi de hadde hatt trygghet til å ta kontakt og spørre om råd:

Hva skal man svare de (fosterbarna), hvis de sier noe om foreldrene for eksempel. Hva skal man si, skal man feie det vekk, skal man snakke om det? Man har jo ikke peiling, ikke som unge. (Sitat fra informant 3, linje 2300).

Anbefalingene til barnevernstjenesten fra flere informanter, var å skape en relasjon ved å tilby kontakt, slik at informantene tør å gi beskjed hvis de har et behov for oppfølging. De

påpekte at de tror barnevernstjenesten kunne utvidet sin forståelse av fosterhjemmet, ved å tilby en relasjon og tatt informantene med på laget.

4.3 Opplevelsen av å være en ubrukt ressurs i fosterhjemmet

Informantene beskrev at de hadde god kunnskap om fosterhjemsforholdet, men de opplevde ikke at dette ble verdsatt av barnevernstjenesten. De ble ikke inkludert i oppfølgingsarbeidet av fosterhjemmet. De opplevde seg selv som en ressurs, som kunne ha en annen forståelse og innsikt enn sine foreldre. Når barnevernstjenesten var fraværende i kontakten med fosterforeldres barn, så fikk de ikke innsikt i kunnskapen som fostersøsken hadde.

4.3.1 Oppfølging vil gi bredere kunnskap og hjelp til fosterbarnet

Informantene var tydelige på at de i mange sammenhenger hadde en annen kunnskapsforståelse av fosterbarnet enn sine foreldre. Ved å få delt sine erfaringer med barnevernstjenesten, kunne tjenesten fått en fyldigere innsikt av fosterbarnets behov, utvikling, ferdigheter og utfordringer. Fosterforeldres barn kunne ha utvidet barnevernets forståelse av samspillet og hverdagen i fosterhjemmet. Dette kunne vært viktig informasjon for barnevernstjenesten når de skulle vurdere iverksettelse av tiltak. Det ble videre forklart hvis det var hendelser som gjorde at fosterbarnet ikke kunne bo i fosterhjemmet, ville deres forståelse vært verdifull for barnevernstjenesten i det videre arbeidet:

«Den fosterbarnet jeg har, har jeg veldig god forståelse for, hens følelser og hva hen trenger og når hen trenger det. Hva som utløser «oppførsel og reaksjoner». (Sitat fra Informant 1, linje 691).

Alle informantene mente at barnevernstjenesten burde ha snakket med fosterforeldres barn for å kunne følge fosterbarnet bedre opp. Deres innspill kunne ha vært viktige for barnevernstjenesten å ha med seg i videre oppfølgingsarbeid. En informant forklarte at barnevernstjenesten kan få utvidet innsikt ved å være i dialog med fosterforeldres barn, som de kunne overføre til oppfølgingsarbeidet i andre fosterhjem.

4.3.2 Alle medlemmene bidrar til helheten i fosterhjemmet

Informantene refererte ofte til samspill i familien, hvor alle var engasjerte i hverandres hverdag. Fosterbarnet var ofte i sentrum av kommunikasjonen mellom foreldrene og informantene. Informantene rådet derfor barnevernstjenesten til å «snakke med oss». Barnevernstjenesten vil fått en mer helhetlig forståelse med å være i dialog også med fosterforeldrene sine barn. Ved å tilby kontakt og relasjon, kan hvert enkelt av fosterforeldres barn få et valg om de vil delta eller ikke. Fosterbarnet vil kanskje også oppleve det mer naturlig hvis alle medlemmene ble inkludert, eksempelvis ved hjemmebesøkene:

«Snakk med dem. Det tror jeg er det viktigste altså. Bare vis interesse for dem og. De er like stor del i dette som foreldrene. For det er ikke nok å bare kjenne den ene i huset, du må skjønne sammenhengen. Hvilket hus er dette, hva type familie er dette. Ja snakk med dem, og gjerne legg en plan med dem hvilke behov de har, sånn at de tørr å komme og eventuelt gir beskjed.» (Sitat fra informant 3, linje 2254).

Informantene fortalte at de har jobbet hardt med å inkludere fosterbarnet i fosterfamilien. Det ble beskrevet som et paradoks at fosterforeldres barn holdes utenfor familie fellesskapet av barnevernstjenesten, som har det formelle ansvaret for fosterhjemsoppfølgingen. Barnevernstjenesten kan ikke forvente at de som barn skal ta initiativet til å bli inkludert. Informantene uttrykte at tjenesten vil få en mer helhetlig forståelse med å være i kontakt med alle medlemmene i fosterhjemmet

4.3.3 Barnevernstjenesten har gitt oss et fostersøsken, som kan være til låns

Det kan ligge en midlertidighet i å få et fostersøsken, men informantene fortalte historier om at de til tross for dette inkluderte dem som et søsken, som trengte deres støtte og hjelp i hverdagen. Informantene fortalte om en stor kjærlighet til fosterbarnet, og et betydelig engasjement i barnets liv. Dette handlet ikke bare om ordene de brukte, men entusiasmen de viste i kroppsspråket og den emosjonelle fremtoningen når de omtalte fosterbarna. En informant uttrykte hens opplevelse med å ha fosterbarnet hos seg slik:

«Altså det har vært mye gøy vi har funnet på. Og det er jo sånn i både ung alder og no, hvis vi setter oss ned med et brettspill, så er det alltid kjekt å ha en ekstra, eller vi finner på å stå på ski sammen. Det er alltid kjekt å ha en til med. Og det er ikke bare det jeg mener, det er kjekt å ha en søsken i familien. For min del har det bare vært positivt». (Sitat fra Informant 2, linje 1442).

De andre informantene delte også historier hvor de var sammen med fosterbarnet, introduserte dem for venner og inkluderte dem inn i sitt hverdagsliv. Informantene mente de hadde kunnskap om fosterbarnets fungering på arenaer hvor foreldrene ikke alltid er til stede. Barnevernstjenesten får ikke tilgang til denne direkte kunnskapen, ved å være fraværende i kontakten med fosterforeldrenes barn. Alle informantene beskrev at de hadde et søskenforhold overfor fosterbarnet. De var opptatt av dens ve og vel, hvor de regnet fosterbarnet som medlem i fosterhjemmet. Denne inkluderingen vil barnevernstjenesten få bedre innsikt i, ved å være i dialog med fosterforeldres barn:

«Jeg har aldri fått tatt den rollen som storesøsken, så jeg følte at jeg hadde en lillesøsken i huset og det var utrolig kjekt. Helt til det ble revet vekk igjen». (Sitat fra informant 3, linje 2108).

Flere informanter snakket om muligheten for at fosterbarnet kunne flytte fra dem. En av informantene hadde opplevd dette. Disse informantene undret seg over at barnevernstjenesten ikke viste interesse for å snakke med dem om kunnskapen som de hadde om fosterbarnet. Dette kunne hjulpet fosterbarnet til å få det bedre i en ny omsorgssituasjon eller ved tilbakeflytting til sin familie. Deres perspektiver som barn kan være annerledes, enn hvordan foreldre oppfatter fosterbarnets fungering. Informantene påpekte at de hadde kunnskap om fosterbarnets samspill med dem når de var alene sammen. Dette er førstehåndskunnskap som fosterforeldrene ikke kan formidle ordrett til barnevernstjenesten.

Informantene formidlet at hvis barnevernstjenesten hadde involvert seg i dem, og hørt på deres historier om fosterbarnet, ville det ført til mer reell oppfattelse av fosterhjemmet sett under ett. Informantene mente å ha god innsikt i fosterbarnets trivsel og tilpasning i

hjemmet og arenaene i nærmiljøet. De som barn i familien kan forstå fosterbarnet skolehverdag bedre enn sine foreldre, da det ikke var så lenge siden de selv var elever:

«Barnevernet kunne forstått oss (fosterforeldres barn) og lært noe fra oss, også hjulpet andre familier med å høre hvordan vår familie hadde håndtert det. Det hadde jo hjulpet dem mer (barnevernstjenesten). (Sitat fra Informant 2, linje 1173).

Informantene påpekte videre at barnevernstjenesten ville inneha bedre kunnskap om fosterhjem generelt, med å inkludere fosterforeldres barn. Informasjonen kan brukes som en overføringsverdi til oppfølging av andre fosterhjem.

5.0 Drøftingsdel

Denne studien er utført på bakgrunn av kvalitative intervju med tre fosterforeldres barn i alderen 18-20 år. I dette kapittelet drøftes funnene som er blitt analysert ved tematisk analyse. Funnene blir diskutert opp mot problemstillingen, sammen med relevant teori og tidligere forskning.

Problemstillingen for studien:

«Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølging fra barnevernstjenesten?»

Drøftingskapittelet er organisert med utgangspunkt i analysens tre hovedfunn, hvor underfunn inngår under disse overskriftene:

- Savn av inkludering
- Ønske om å medvirke som et medlem av fosterhjemmet
- Opplevelsen av å være en ubrukt ressurs i fosterhjemmet

5.1. Savn av inkludering

Inkludering handler om å forstå mening i den kulturen man lever i. Det kreves at personen, som i dette studiet er fosterforeldres barn, får informasjon om sin situasjon i konteksten

fosterhjem. Videre må de få muligheter til å komme med innspill og få tilbakemeldinger. Dette for at de skal kunne orientere seg mot en forståelse, slik at de kan bruke informasjonen i sin egen prosess (Bruner, 1990, s. 33; Gulbrandsen, Seim, Ulvik, 2012, s. 57). Funnene fra studien viser at informantene savner inkludering fra barnevernstjenesten. Dette gjelder før fosterbarnet flyttet inn, videre underveis i oppholdet og når barnevernstjenesten er på oppfølgingsbesøk i fosterhjemmet. Funnene viste at barnevernstjenesten ikke har kontakt med informantene. Dette samstemmer med Tveito sin studie fra 2019, som omhandler hvordan 14 fosterhjems konsulenter opplever sitt handlingsrom til å involvere fosterforeldres barn. Studien beskriver at barnevernstjenesten har lite kontakt med fosterforeldres barn etter at fosterbarnet flyttet inn. Tveito refererer derimot til at barnevernstjenesten snakker med fosterforeldres barn i godkjenningsfasen, noe funnet i denne studien ikke kan vise til (Tveito, 2019, s. 45). Dette kan antyde at noen barnevernstjenester har en praksis for å inkludere fosterforeldres barn før fosterbarnet flytter inn, mens andre ikke har det.

Informantene har god hjelp i foreldrenes veiledning, men foreldrene innehar ikke alltid nødvendig kompetanse ut fra fosterbarnets utfordringer. Barnevernstjenesten med sin faglige kompetanse blir fremhevet til å kunne være en støttespiller inn mot fosterhjemshverdagen. Funnet blir tolket dit hen at det ikke alltid er tilfredsstillende at foreldrene er informantenes veiledere i alle situasjoner. De har behov for den barnevernsfaglige kompetansen for å danne seg forståelse av hverdagen i fosterhjemmet (Bruner, 1990). Funnene fra Heggdalsviks studie i 2007, samsvarer med studiens hovedfunn som omhandler savn av kontakt med barnevernstjenesten. Heggdalsvik påpeker at ønske om kontakt omhandler informasjon om fosterbarnets atferd, oppfølging, veiledning og ivaretagelse av fosterforeldres barn (Heggdalsvik, 2007, s. 80).

I studiene til Revheim-Rafaelsen (2013) og Tveito (2019), påpekes det at fosterforeldre har ansvar å videreformidle om egne barn har behov for samtale (Revheim-Rafaelsen, 2013; Tveito, 2019). Dette samsvarer med funn fra denne studien, hvor informantene ikke blir inkludert i møter. Alle informantene har antagelser om at foreldrene snakker om dem til barnevernstjenesten. De antar at fosterforeldrene får råd som de overfører til dem knyttet opp mot fosterhjemshverdagen. Det kan være et fagetisk dilemma at fosterforeldrene får

ansvar for å melde til barnevernstjenesten om egne barns behov for oppfølging. Dette ut fra funn i studien om at ikke alle temaer kan bli snakket åpent om til foreldrene. Fosterforeldres barn kan da ha bekymringer som de ikke får hjelp til, fordi de har ingen arenaer hvor de kan fremme temaer som de ikke kan kommunisere med foreldrene om. Informantene i denne studien opplever i likhet med overnevnte studier, å ikke få kontakt med barnevernstjenesten, når de har behov for faglig oppfølging. Det blir foreldrene som gir tilbakemeldinger om egne barns behov for kontakt til barnevernstjenesten. Dette samsvarer med Tveito sin undersøkelse i 2019, hvor fosterforeldres barn først får samtale når det er oppstått utfordringer (Tveito, 2019, s. 73). Studiens funn er, sammen med Tveitos studie, interessant, sett opp mot Revheim-Rafaelsens studie fra 2013. Barnevernstjenesten melder her at de føler ansvar for å inkludere fosterforeldres barn. Inkludering blir fremhevet som å kunne være konfliktdepende og forebyggende mot fosterhjemsbrudd (Revheim-Rafaelsen, 2013, s. 98). Funnene fra studiene viser at det er ønskelig fra fosterforeldres barn med kontakt med barnevernstjenesten. Det gis derimot lite kontakt fra tjenesten, samtidig som funn sier at det kan ha en forebyggende effekt for fosterhjemsoppholdet at barnevernstjenesten involverer seg i fosterforeldres barn. Havik foretok i 2007 en kartleggingsstudie av 867 fosterforeldre, hvor det fremkommer at den viktigste oppsigelsesgrunnen av fosterhjemsavtalen, er forhold med fosterbarnet, og deretter hensyn til egne barn (Havik, 2007, s. 143). Basert på disse studiene indikeres det at det foreligger forskning om at kontakt fra barnevernstjenesten med fosterforeldres barn, er et viktig element for å forebygge vanskeligheter og oppsigelse av fosterhjemskontrakten.

Ut fra denne studiens funn er det en oppfordring til barnevernstjenestene om å være i kontakt med fosterforeldres barn. Dette for at de skal få mening i sin hverdag i fosterhjemmet. For at barn skal oppleve mening, må barnevernstjenesten gi oppmerksomhet overfor deres uttrykk, signaler og ha gjentatt kontakt for å gi forklaringer. Dette krever en kontinuitet i relasjonen fra profesjonelle, som også vil kunne øke mulighet for felles meningsarbeid mellom fosterforeldres barn og barnevernstjenesten (Gulbrandsen, Seim, Ulvik, 2012, s. 72-73). Funn viser at informantene savner veiledning om hjemmesituasjonen fra barnevernstjenesten. Flere informanter er usikre i sin tilnæringsmåte til fosterbarnet.

Funnene behov for inkludering, kontakt og veiledning fra barnevernstjenesten, er sentrale. Det kan tyde på at en praksisendring av barnevernstjenestens oppfølgingsarbeid overfor studiens informanter, vil gjøre fosterhjemshverdagen lettere for dem. Funn fra dette studiet, sammen med forskning det henvises til, kan det hentyde å ha effekt at barnevernstjenesten inkludere fosterforeldres barn (Havik, 2007; Revheim-Rafaelsen, 2013; Tveito, 2019). Fosterbarna og fosterforeldres barn kan da oppleve fosterhjemshverdagen mer stabiliserende. Det kan muligens også ha forebyggende effekt mot oppsigelse av fosterhjemsavtalen. Dette sees i sammenheng med funnet som viser at inkludering fra barnevernstjenesten hadde hjulpet informantene, til å bedre forstå fosterbarnet og situasjonen i fosterhjemmet. Funnet kan tyde på hvis barnevernstjenestene, som har det formelle ansvaret, inkluderer informantene vil de føle seg tryggere og bedre forstå hendelser i sitt hjem. Dette kan henspilles til viktigheten av at fosterforeldres barn får være med i en inkluderingsprosess, hvor informasjon blir tilpasset og de får formidlet sine meninger for å oppleve trygghet i hverdagen (Paulsen, s. 93).

Informantene fra dette studiet opplever seg ikke inkludert i oppfølgingsbesøkene fra barnevernstjenesten. Oppfølgingsbesøkende i fosterhjem er regulert i barnevernsloven § 9-6 (Lov om barnevern, 2021) og fosterhjemsforskrift §7 (Barne- og familiedepartementet, 2022), hvor det påpekes at oppfølging av fosterhjem skal være helhetlig. Det foreligger ikke retningslinjer eller anbefalinger om hva innholdet oppfølgingen bør innebære, bortsett fra minimum fire oppfølgingsbesøk i året (NOU, 2018, s. 92). En helhetlig oppfølging vil kunne henspille til at fosterforeldres barn også bør inkluderes. Denne studien viser at informantene ikke blir inkludert. Informantene ser på oppfølgingsbesøkene som et forhold mellom fosterbarnet, fosterforeldrene og barnevernstjenesten. Fosterforeldres barn blir ekskludert fra fellesskapet som foregår i deres hjem. Det er et dilemma at et medlem av fosterhjemmet ikke blir inkludert. Barnevernstjenesten signaliserer da til fosterforeldres barn at de ikke er like viktige som de andre medlemmene av fosterhjemmet, til tross for at de lever sammen med fosterbarnet og fosterforeldrene. Ut fra en systemteoretisk tilnærming, må systemer sees utfra at alle delene eller medlemmene inkluderes for å skape en helhetlig forståelse (Bateson, 2000). Med vekt på Batesons tanker om inkludering, kan utelatelse av et medlem bli et signal på et system i ubalanse. Dette kan føre til at systemet kan bli sårbart overfor

endringer. Ved å inkludere alle, skapes det en helhet som gjør systemet motstandsdyktig og tilpasningsvennlig for endringer (Bateson, 2000).

Funnet i studiet om at informantene ikke opplever deres rolle som viktig for barnevernstjenesten, motarbeider funnet ønske om å være inkludert. Det er vanskelig å bli inkludert, så lenge barnevernstjenesten, som har det formelle ansvaret, ikke tar initiativ til å invitere denne barnegruppen med i oppfølgingsarbeidet. Som nevnt skal oppfølgingen av fosterhjem være helhetlig og tilpasset den enkelte fosterfamilie etter forskrift om fosterhjem §7 (Barne- og familiedepartementet, 2022). I denne studien inkludere ikke barnevernstjenestene informantene. Dette samstemmer med Tveito (2019) sin studie, hvor barnevernstjenesten fremhever at de var mest opptatt av fosterbarnet og fosterforeldrene. Det er varierende om barnevernstjenesten snakker med fosterforeldres barn (Tveito, 2019, s. 77). Ut fra et systemisk perspektiv vil ikke dette være helhetlig oppfølging. Denne tenkningen er opptatt av at alle medlemmene av et system er like viktig for å få innblikk i helheten. Barnevernsarbeideren vil da prioritere og bli kjent med alle medlemmene, for å få innsikt i samspillet dem imellom, og hvordan medlemmene etablerer seg i systemet fosterfamilie. Fosterbarnet kan ikke bli forstått, uten at alle fosterhjemsmedlemmene er inkludert (Røkenes & Hannsen, 2009).

Informantene fra dette studiet henviser til at oppfølgingsbesøkene, kunne være den arenaen barnevernstjenesten kunne bygget relasjon med fosterforeldres barn. Tveito sin studie (2019) kan tyde på at noen barnevernstjenester har begynt å endre praksis, selv om det kun var 3 av 14 barnevernsarbeidere som inviterte fosterforeldres barn med i hjemmebesøkene (Tveito, 2019, s. 57). Andre studier (Pugh, 1996 s. 36; Watson & Jones, 2002, s.53), påpeker at fosterforeldres barn sin trivsel i fosterhjemmet har betydning for om de blir involvert i fosterhjemsoppdraget. Dette samstemmer med studiens funn, hvor informantene ønsker å få en relasjon og delaktighet inn mot barnevernstjenesten. Informantene ville følt seg tryggere i rollen som fostersøsken, og fosterbarnet kan bli bedre forstått og ha det lettere i hverdagen. Helhetlig oppfølging, hvor alle medlemmene inkluderes for å skape trivsel og mening i fosterfamilien, blir påpekt av informantene i dette studiet. Helhetlig oppfølging er essensielt for at systemet skal forstås og fungere optimalt (Bateson, 2000). Den teoretiske forståelsen av begrepet inkludering, støtter også oppunder informantenes savn om

inkludering, for å skape mening i sin egen hverdag (Bruner, 1990, s. 33; Gulbrandsen, Seim, Ulvik, 2012, s. 57).

Ut fra fosterhjemstrategien 2021-2025, kan det tydes på at barnevernstjenestens oppfølgingsansvar overfor fosterforeldres barn er i endring ut fra et nasjonalt synspunkt (Barne-og familiedepartementet, 2021). Informantenes savn om at barnevernstjenesten inkluderer dem i oppfølgingsarbeidet, kan bli imøtekommet i fremtiden for disse barna. I den nye barnevernsloven kan det antas at fosterforeldres barn har mer uttalt rett på å bli inkludert. I barnevernsloven §9-6, står det at barnevernet har ansvaret for å følge opp fosterhjemmene (Lov om barnevern, 2021). Det er ikke definert hvem som ansees som fosterhjemsmedlemmer, men man kan tolke at fosterforeldres barn er det, da de bor i fosterhjemmet. Fosterforeldres barn anerkjennes som viktige aktører i fosterhjemmet fra statlig hold (Barne-og likestillingsdepartementet, 2016, s. 74-75). I fosterhjemstrategien 2021-2025, poengteres det at oppfølgingsarbeidet fra barnevernstjenesten skal omfatte fosterforeldres barn (Barne-og familiedepartementet, 2021). Barna skal ha anledning til å forberede seg på den nye familiesituasjonen med å være fosterhjem, og få oppfølging underveis (NOU, 2018, s. 57).

Statlige anbefalinger om at fosterforeldres barn inkluderes mer, er i tråd med funnet om informantenes savn av inkludering fra barnevernstjenesten. De nasjonale anbefalingene er i tråd med barnekonvensjonens artikkel 12 og Grunnloven §104, hvor det påpekes barnas rett til å si sin mening og bli hørt (Barnekonvensjonen, 1989; Grunnloven, 1814). I

fosterhjemsavtalen poengteres det at barnevernstjenesten kan tilby fosterforeldres barn egne samtaler, hvis fosterforeldrene ønsker det (Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet, 2010). Det er positivt at det i fosterhjemsavtalen poengteres at fosterforeldres barn har en rett til samtaler, ettersom dette viser at de blir sett på som viktige medlemmer i fosterhjemmet. Likevel kan man sette spørsmål ved at det er voksne som skal avgjøre barnets behov. Det blir et vurderingsspørsmål som ikke inkluderer barnets egen stemme. Denne studien poengterer at fosterforeldres barn må snakkes direkte med, fordi det kan være forhold som gjør at barnevernstjenesten bør ha en kommunikasjon med dem. Jeg tenker at når barns oppfølgingsbehov blir de voksnes avgjørelser og direkte

kommunikasjon med fosterforeldres barn utelates, kan noen av disse barna ha udekkete behov for støtte fra barnevernstjenesten, som de voksne ikke fanger opp.

I Höjer sin studie fra 2007, blir manglende interesse fra barnevernstjenesten for fosterforeldres barn, begrunnet med at de ikke anerkjenner disse barna som eget medlem av fosterhjemmet. Fosterforeldrene blir ansett som ressurssterke, og deres barn blir derfor sett på som robuste til å håndtere en fosterhjems plassering (Höjer, 2007, s. 80). Funnene i denne studien fremhever viktigheten av at barnevernstjenesten har kontakt med fosterforeldres barn for å få inntrykk av deres sårbarheter. Barnevernstjenesten burde ta ansvar for å undersøke hvilke påkjenninger fosterforeldres barn kan tåle, knyttet opp mot fosterbarnets utfordringer. Hvis det er en tilbøyelighet til at barnevernstjenester ikke prioriterer kontakt med fosterforeldres barn, kan det se ut til at tjenesten ikke har barneperspektivet inn mot disse barna. En barnevernstjeneste som har et barneperspektiv vil være opptatt av å forstå fosterforeldres barns verden (Tiller, 2000), samtidig som de ønsker å forstå deres synspunkter og tilrettelegge for kommunikasjon (Warming, 2019, s. 68). Med et tilstedeværende barneperspektiv, vil fosterforeldres barn bli sett på som viktige bidragsyttere inn mot fosterhjemmet. Denne barnegruppen vil da ha anledning til å få uttrykke sine meninger om erfaringer, oppfatninger og forståelser av sin hverdag (Johansson, 2003, s. 42; Sommer et. al, 2013, s. 463; Warmin, 2019, s. 68).

Ut fra informantenes uttalelser om inkludering vurderes det dit hen at de ønsker det, for å kunne være et tryggere fostersøsket for fosterbarnet. Unnlatelse av barnevernstjenestens kontakt med disse barna, kan stride imot både barnekonvensjonen og Grunnloven, knyttet opp mot barns rett til medvirkning. Ut fra grunnloven §104 (Noregs grunnlov, 1814) og barnekonvensjonen artikkel 12 (Barnekonvensjonen, 1989), vil det fremheves at fosterforeldres barn har en rett til å bli hørt i alle forhold som angår dem. Barn har denne rettigheten i kraft av å vokse opp i Norge. Det kan derfor antas ut fra Barnekonvensjonen og Grunnloven, at fosterforeldres barn har en status som deltaker i oppfølgingsansvaret til barnevernstjenesten. En forklaring på tjenestens unnlatelse, kan være at barnevernets arbeid er regulert gjennom politiske føringer, retningslinjer, forskrifter og lovverk, hvor fokuset har vært mest rettet mot fosterbarnet. I den nye barnevernsløven er det i §1-6 bestemt at barn har rett til medvirkning i alle forhold som har betydning for barnet (Lov om

barnevern, 2021). Det blir et fagetisk dilemma hvis barnevernstjenesten skal ha en holdning om at fosterbarnet har rett til medvirkning, mens fosterforeldres barn ikke har det. Informant 3 sin uttalelse kan da oppleves å stemme om barnevernstjenestenes sitt syn på fosterforeldres barn;

«Jeg føler at de biologiske barna bare er der. Det er bare sånne som går og vimser. Ja, det er som en hund på gulvet som ingen snakker til» (sitat informant 3, linje 2274).

Rollen til fosterforeldres barn er tematisert i en Kanadisk studie fra 2000. Dette er en kvalitativ studie av 12 fosterforeldres barn, og samtidig fokusgruppeintervju av 19 unge voksne med erfaring av å være fostersøsken. Studien påpeker at fosterforeldres barn kunne ha en forvirring rundt sin plass i familien. Dette blir knyttet opp mot foreldre og barnevernstjenesten som de ønsker å bli sett og anerkjent av. Tilknytningen mellom fosterbarnet, foreldrene og barnevernstjenesten forsterker inntrykket til fosterforeldres barn, at deres følelser og behov er sekundære i forhold til de andre medlemmene i fosterhjemmet (Swan, 2000). Dette kan sammenlignes med funn i denne studien av informantenes opplevelser av sin rolle ved oppfølgingsbesøkene. De forholder seg til oppfølgingsbesøkene på tre forskjellige måter, men felles er at de ikke opplever seg inkludert og anerkjent av barnevernstjenesten for sin rolle som fostersøsken. De oppfatter ikke at barnevernstjenesten gir signaler om at deres tilstedeværelse er ønsket. Disse opplevelsene samsvarer ikke med Revheim-Rafaelsen (2013) og Tveito (2019) sine studier, hvor barnevernstjenestene betrakter fosterforeldres barn som viktige for fosterhjemsoppdraget og at det er et familieprosjekt. Det kan likevel virke som om dette ikke blir kommunisert direkte til fosterforeldres barn, ettersom studiene viser at fosterbarnet og fosterforeldrene blir prioritert i en hektisk hverdag for den barnevernsansatte (Revheim-Rafaelsen, 2013; Tveito, 2019).

5.2. Ønske om å medvirke som et medlem av fosterhjemmet

Informantene ønsker medvirkning inn mot barnevernstjenesten. Informantenes medvirkning handler om deres muligheter til å forstå sin rolle som fostersøsken. Informantene er endel av et offentlig system, som barnevernstjenesten har ansvar for. Informantene bør ha mulighet til å være deltakende og relasjonelt involvert, også knyttet opp mot barnevernstjenesten, med reell påvirkningsmulighet i det som angår deres hverdag i fosterhjemmet (Paulsen, 2020, s. 17).

Informantene opplever å være delaktige og medvirkende i oppdrageransvaret overfor fosterbarnet. Medvirkning inn mot barnevernstjenesten, viser funnene derimot ikke at det er tilrettelagt for. Informantene blir fosterhjemsmedlemmet som ikke får anerkjennelse og faglig støtte for sin rolle i fosterhjemmet. Behovene informantene har inn mot barnevernstjenesten, blir derfor vanskelig å få kommunisert til barnevernstjenesten. Å få anerkjennelse, bli sett og møtt i noe som berører en dypt, er en nødvendighet for å utvikle seg som menneske (Grelland, 2011). Når informantene ikke får medvirke inn mot barnevernstjenesten, hvor de kan få bearbeide tanker og bli veiledet, kan det føre til kjensler av utenforskap og ensomhet. Dette blir referert til av informant 3 som opplevde å være alene om sine tanker omkring at fosterbarnet flyttet fra dem.

Medvirkning handler om å være i dialog og å legge til rette for informasjon, utalemuligheter, meningsutvekslinger og å dele vurderinger som omhandler ens liv (Paulsen, 2022, s. 14).

Medvirkning handler ikke bare om at fosterforeldres barn skal oppleve å bli hørt og inkludert. Det kan også tjene barnevernstjenesten at de får medvirke. Barnevernstjenesten kan få et bredere informasjonsgrunnlag til å treffe beslutninger og tiltak, som igjen kan trygge god omsorg for fosterbarnet (Paulsen, 2022, s. 39). Dette er i tråd med medvirkning. Medvirkning kan brukes som et verktøy for barnevernstjenestene til å gjøre en god jobb, som gir best mulig oppfølging tilpasset behovene til alle medlemmene av fosterhjemmet (Paulsen, 2022, s. 93). Informantenes perspektiver, informasjon og forståelse, kan hjelpe barnevernstjenesten til å ta bedre beslutninger om eventuelle tiltak rettet inn mot fosterbarnet eller fosterfamilien. Ved at barnevernstjenesten har fokus på medvirkning, vil fosterforeldres barn bli ansett til å ha tanker, erfaringer og følelser knyttet opp mot å være fosterhjemsmedlem (Johannsson, 2003; Sommer et. al, 2013; Warmin, 2019).

Informantenes foreldre har samtaler og veiledning med barnevernstjenesten, informantene antar at foreldrene også snakker om dem. De opplever at denne kontakten fører til at foreldrene videreformidler utvidet forståelser av fosterhjemshverdagen til dem.

Informantene mente at de kan ha en annen forståelse og behov for oppfølging enn det foreldrene deler med barnevernstjenesten. Funnene samsvarer med Tveito sin studie (2019), hvor det kommer frem at fosterforeldrene snakker med barnevernstjenesten om egne barn, men tjenesten kommuniserer lite med fosterforeldres barn (Tveito, 2019, s. 54). Dette kan antyde at barnevernstjenesten vurderer fosterforeldres barn sine behov, uten å være i direkte kontakt med dem. Det gir denne barnegruppen liten anledning til å medvirke i forhold som angår deres familieliv.

Systemisk tilnærming og medvirkning er to adskilte begrep, men jeg mener likevel at de er relatert til hverandre. Når et fosterbarn flytter inn i fosterhjemmet, endres det etablerte systemet. Forståelsen av endringene og tilpasningen til en ny hverdag påvirker alle medlemmene, både felles- og hver enkeltes individuelle forståelse. Ved oppfølgingsbesøk fra barnevernstjenesten, påvirkes alle medlemmene og det dannes et eget system. Medvirkning vil kunne konstruere felles forståelse for fosterhjemmet som system. Det er da viktig at alle medlemmene er inkludert i denne forståelsen. Ved å tenke systemisk inn mot fosterhjemsarbeidet, vil en ha fokus på relasjonene og kommunikasjonen i systemet (Jensen & Ulleberg, 2011). Det ville da vært viktig å inkludere alle medlemmene i fosterhjemmet, for å skape helhetligforståelse av fosterfamiliens fungering, hverdag og utfordringer. Mennesker blir forstått utfra å være medlemmer av systemer, og først og fremst familiesystemet (Frøyland, 2020).

Familien sees ut fra sin egenart, kultur og verdi. Familiesystemer består av subsystemer, hvor kontakten mellom fosterbarnet og fosterforeldrene er et subsystem, mens fosterfar, hans eget barn og fosterbarnet er et annet subsystem osv. I en familie er alle medlemmer i flere subsystemer innad i familien og andre systemer utenfor (Hårtveit & Jensen, 2008). Om barnevernstjenesten ikke inkluderer alle medlemmene i fosterhjemmet, så vil en stå i fare for å ikke få reell informasjon og heller ikke forstå familiesamspillet fullt ut. Informantene henviser til at de tilbringer mye alenetid sammen med fosterbarnet. De må ofte alene håndtere at fosterbarnet kan ha utfordrende atferd. Informantene uttaler at medvirkning fra

barnevernstjenesten ville øke deres forståelse for fosterbarnet, samt at tjenesten vi få utvidet innsikt i fosterbarnets fungering, utvikling, trivsel og tilknytning til fosterhjemmet. Hvis barnevernstjenesten anvendte en systemisk tilnærming ved oppfølgingsarbeidet, vil kontekst vært fremtredende. Konteksten er den kommunikasjonsmessige og meningsbærende rammen vi forstår fenomener innenfor. Det hjelper oss å tolke det vi ser og skape mening innenfor den rammen vi står overfor (Jensen & Ulleberg, 2011). Kommunikasjon er et sirkulært samspill mellom deltakerne i fosterhjemmet (Frøyland, 2020). Forståelsen av et fosterhjem vil være annerledes og bredere, hvis barnevernsarbeideren inkluderer fosterforeldres barn, heller enn å motta informasjonen fra fosterforeldrene alene.

Dette studiet viser at barnevernstjenesten har utelatt kontakt og tilretteleggelse for kommunikasjon med informantene. Det kan tyde på at tjenesten ikke har et barneperspektiv inn mot fosterforeldres barn. Barnevernstjenesten står da i fare for at viktig kunnskap om fosterbarnet og fosterhjemmet ikke når frem, fordi fosterforeldres barn ikke får delt sine synspunkter, meninger og tanker om fosterhjemslivet (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 13).

Ved at informantene får medvirke, så vil informantenes uttalelser om bli sett på som et medlem av fosterhjemmet, gi en helhetlig tilnærming fra barnevernstjenesten. En systemisk tilnærming vil være opptatt av helhetsforståelse. Dialog og sirkulær tenkning hadde vært en selvfølgelighet (Bateson, 2000). Et medlem hadde blitt sett i sammenheng med de andre medlemmene i fosterfamilien. Relasjon og interaksjon mellom barnevernstjenesten og alle fosterhjemsmedlemmene ville blitt prioritert, for å få forståelsesrammen av fosterhjemshverdagen. Hvert medlems egenskaper ville blitt sett på som betydningsfull for helheten av fosterhjemmet. En endring hos et medlem påvirker relasjonen til de andre i systemet, slik er det et sirkulært familiesystem (Røkenes & Hannsen, 2009, s. 197). En systemisk tilnærming i fosterhjemmenes oppfølgingsarbeid, vil gi en utvidet og sammenfallende forståelse av fosterbarnet og fosterhjemmets fungering. Barnevernstjenesten vil samtidig være opptatt av at hvert medlem er tilknyttet andre systemer, som påvirker inn mot fosterhjemmets fungering. En informant fra studiet fortalte at fosterbarnet endrer seg etter samvær med foreldrene. Endringene varer over tid. Dette kan være viktig informasjon for barnevernstjenesten, for å utforske årsak til endring hos

fosterbarnet og vurdere behovet for å tilrettelegge best mulig for fosterbarnet. I en systemisk tilnærming ville barnevernstjenesten hatt dialog med alle fosterhjemsmedlemmene, men også fosterbarnets foreldre og eventuelt andre som er knyttet opp mot samværene. Barnevernstjenesten ville da benytte en metodisk tilnæringsmåte gjennom relasjon, dialog og kommunikasjon med alle involverte knyttet opp mot samværene (Ølgaard, 2004, s. 71-89). Funnene savn av inkludering og medvirkning ville bli bedre imøtekommet ved en slik systemisk tilnærming, fordi relasjon, dialog og kommunikasjon hadde ble knyttet til alle involverte.

Informantene opplever at enkelte temaer er vanskelige å snakke med foreldrene om. Dette kan blant annet være å ikke mestre felles tilnæringsmåter overfor fosterbarnet, som de har fått veiledning fra fosterforeldrene på. Annet kan være bekymringer for fosterbarnet og foreldrene sine, samt å kjenne på negative følelser overfor fosterbarnet som strever. Informanter forteller om dårlig samvittighet, søvnvansker, utrygghet på sin egen rolle som fostersøsken og tankepress. Dette viser likhet med andre studier (Höjer, 2007; Noble-Carr et al., 2004; Spears & Cross, 2003; Watson & Jones, 2002; Øyre, 2012). Ved at barnevernstjenestene ikke involverer seg i fosterforeldres barn, kan risikoen være at noen av disse barna går med belastninger alene. Informantene har bekymringer for slitne foreldre, bekymringer for fosterbarnet, sterke følelser når fosterbarnet har utfordrende atferd eller flyttet fra dem. Barnevernstjenesten burde hjelpe fosterforeldres barn til å skape meningsarbeid. Den profesjonelle bidrar da til at barnet får dannet seg mening om hendelser i fosterhjemmet som er utfordrende for dem (Gulbrandsen, Seim, Ulvik, 2012, s. 54). Barnevernstjenesten vil da tilby veiledning til fosterforeldres barn, for eksempelvis hvorfor fosterbarnet har den fungeringen det har. Det kunne hjelpe fosterforeldres barn å få en mening, forståelse og sammenheng i vansker de opplever som fostersøsken. Dette kan gjøres ved veiledning og samtaler (Gulbrandsen, et. al, 2012, s. 54).

Informantene i studiet tematiserte å ha roller overfor fosterbarnet, som de selv har forventninger om å ha, eller formodninger fra foreldrene om at de skal være delaktig i fosterbarnets utvikling og tilpasning. Enkelte har tildelt konkrete forpliktelser om å være en god rollemodell for fosterbarnet. Dette er kjent fra andre studier, hvor det å få en definert rolle overfor fosterbarnet, kan føles som et press for fosterforeldres barn å måtte innta

(Harp & Younes, 2007, s. 34; Knutsen, 2013 s. 44; Pugh, 1996 s. 39; Younes & Hart, 2007 s. 34).

Informantenes savn av å bli hørt og få medvirke samsvarer med flere andre studier (Borge, 2007; Kirkengen & Næss, 2015; Falch-Eriksen, 2018; Revheim-Rafaelsen, 2013; Serbenski, 2017). I Solbakken sin kvalitative studie av fosterforeldres egne barns psykososiale erfaringer med å mestre å være fostersøsken i slektsfosterhjem, er det lignende funn fra fem deltakere. De får ikke oppfølging fra barnevernstjenesten og det er et savn av å bli inkludert, for å få informasjon og anerkjennelse for sin rolle. De ønsker i samsvar med informantene, faglig kunnskap om familietemaer som kan være vanskelige å forstå (Solbakken, 2018). Inkludering av fosterforeldres barn blir påpekt som viktig, fordi det over tid kan være skadelig for dem å ikke medvirke og få anerkjennelse i forhold som påvirker deres liv (Borge, 2007; Falch-Eriksen, 2018; Kirkengen & Næss, 2015; Revheim-Rafaelsen, 2013; Serbenski, 2017). Studiene kan sees i sammenheng med denne studien. Informantene ville føle seg tryggere i samspillet med fosterbarnet om de hadde fått medvirket. De ville oppleve seg inkludert og ha en relasjon til barnevernstjenesten. Hvis barnevernstjenesten retter søkelyset mot medvirkning på denne barnegruppen, kan det ut fra studiens funn, antas at disse barna vil oppleve økt trivsel i fosterhjemmet, til tross for perioder med vansker. Medvirkning gir mestringsfølelse, verdighet, anerkjennelse og muligheter for å påvirke i forhold som angår hvert menneske (Paulsen, 2022, s. 21-39). For fosterforeldres barn vil medvirkning kunne skape trygghet i å vokse opp som fostersøsken, hvis barnevernstjenesten som har oppfølgingsansvaret, hører på dem og tilbyr hjelp om nødvendig. Menneskerettighetene vil også da bli bedre ivaretatt (Paulsen, 2022 s. 21-39).

5.3. Opplevelse av å være en ubrukt ressurs i fosterhjemmet

I studien refereres det til at informantene har god kunnskap om familielivet i fosterhjemmet, som barnevernstjenesten ikke benytter seg av. Ut fra en systemisk tilnærming, vil informantenes kunnskaper kunne utvide barnevernstjenestens forståelse, fordi alle medlemmene bidrar til helheten i fosterhjemmet (Røkenes & Hanssen, 2009, s. 197).

Informantene inkluderer fosterbarnet som medlem i familien og de uttrykker stor kjærlighet overfor fosterbarnet. Informantene er positive til å være fosterhjem i fremtiden.

Informantene opplever at de er en ressurs inn mot fosterbarnet, ved at de inkluderer fosterbarnet i sitt liv, presenterer det for venner og tilbringer mye tid sammen. Dette samsvarer med Tveito (2019) sin studie hvor barnevernstjenestene meddelte at de så på fosterforeldres barn som en positiv støtte, spesielt knyttet opp mot fosterbarnet. Det blir påpekt at de hjelper fosterbarnet til å bli innlemmet i nærmiljøet og bidrar aktivt til fosterbarnets sosialisering (Tveito, 2019, s. 42). Det er positivt at Tveito sin studie påpeker at barnevernstjenesten uttrykker fosterforeldres barns anerkjennelse for rollen som fostersøsken. Det kan samtidig tyde på at dette ikke kommuniseres direkte til fosterforeldres barn, da Tveitos studie videre viser at barnevernstjenestene er i lite kontakt med denne barnegruppen, noe som også blir påpekt i Revheim-Rafaelsen sitt studie (Revheim-Rafaelsen, 2013; Tveito, 2019). Funnene viser at flere barnevernstjenester har anerkjennelse for rollen som utføres av fosterforeldres barn, hvor de bidrar til fosterbarnets trivsel og utvikling i hverdagen. Det ser derimot ut til at barnevernstjenestene har et forbedringspotensialer til å aktivt jobbe direkte med fosterforeldres barn, hvor barnegruppen opplever å få anerkjennelse og bli inkludert som medlem av fosterhjemmet. Sammen med informantenes opplevelser om å ikke bli snakket med, tyder funnene på at barnevernstjenestene har fått informasjonen om fosterforeldres barn fra andre, som foreldrene.

Informantene fra denne studien mener at deres forståelse av å vokse opp i fosterhjemmet, blir formidlet via foreldrene til barnevernstjenesten. Ved at barnevernstjenesten ikke kommuniserer direkte med kilden som har kunnskap om fosterbarnet, kan informasjonen bli påvirket av de voksnes forståelse. Viktig informasjon direkte fra fosterforeldres barn kan da gå tapt, eller kan bli vurdert annerledes, når den det gjelder ikke kommuniseres med. Ved å være i direkte dialog med fosterforeldres barn, ville deres kunnskap om fosterbarnet gitt barnevernstjenesten utvidet forståelse av fosterhjemmet og fosterbarnet.

Informantene i studiet henviser til at de har annen kunnskapsforståelse av fosterbarnets fungering, og forhold i fosterhjemmet. Dette blir kunnskap som barnevernstjenesten ikke benytter seg av, ved å unnlate å involvere disse barna. For å få til en god dialog, er kvaliteten på kommunikasjonen viktig og den skapes gjennom å være i relasjonell kontakt, som et

samarbeidsprosjekt (Gamst, 2011). Det blir påpekt fra informantene at barnevernstjenesten ikke kan forvente at de skal ta initiativ til kontakt. Det må etableres av tjenesten.

I dette studiet påpekes det at informantene ønsker først og fremst en relasjon til barnevernstjenesten. Dette kunne blitt ivaretatt hvis barnevernstjenesten hadde jobbet ut fra et relasjonelt perspektiv inn mot disse barna. Holdningen til fosterhjemsarbeidet ville da vært at alle i fosterhjemmet hadde blitt sett på som viktige og blitt inkludert til å delta i samtaler. Alles bidrag vil bli sett på som viktige og muligheter for å få nye forståelsesprosesser. Det ville kunne gi rom for utvidet innsikt og handlingsrom omkring utfordringer (Anderson, 2003; Lorås & Ness, 2019, s. 33). Ved at barnevernstjenesten har en relasjonell holdning til fosterforeldres barn, ville de bli inkludert og få relasjon til barnevernstjenesten. Dette er, som funnene i denne studien påpeker, et sterkt savn fra informantene. De kan da få opplevelser av at deres historie blir hørt og få muligheter til å påvirke i forhold som innvirket på deres liv.

Funn fra studiet viser rike beskrivelser av positive opplevelser med å være fosterhjem fra informantene. Dette er viktig for barnevernstjenesten å ha kjennskap til, og at det ikke bare er «problemhistoriene» som preger barnevernstjenestene sin forståelse av fosterbarns fungering. Informantenes engasjement og positive innstilling til fosterbarnet, er viktig knyttet opp mot fosterbarnets tilpasning til fosterhjemmet og forståelsen av fosterhjemmets fungering. Dette kan handle om fortolkning som barnevernstjenesten gjør ut fra observasjoner og informasjon den får fra systemet fosterhjem. I systemiske tilnærminger i familierapien, fortolker vi verden og gjør tydingen ut fra det vi opplever (Ulleberg, 2005, s. 43). De positive erfaringene fra fosterforeldres barn, er derfor viktige bidrag til å påvirke barnevernstjenesten sin forståelse av fosterbarnet og dens fungering i fosterhjemmet.

Informantene var tydelig på at de ser på fosterbarnet som sitt søsken. De har stort engasjement og kjærlighet til fosterbarnet. Informantene har også utviklet seg personlig ved å være fostersøsken. De har fått mer empati og forståelse for andre menneskers utfordringer, fordi de var fostersøsken. De forteller om stor glede og stor omsorg for fostersøskenet sitt. Dette kan sammenlignes med andre studier som henviser til at fosterforeldres barn regner fosterbarnet som sitt søsken, og at de knytter seg til sine

fostersøsken (Höjer 2007, s.76; Heggdalsvik 2007 s. 65; 2013; Tveito, 2019, s. 47; Øyre 2012 s. 73).

Revheim-Rafaelsen påpeker i sin studie fra 2013, at fosterforeldres barn mulig kan ha et annet syn på tilknytningen til fosterbarnet, enn de voksne, som fosterforeldrene og barnevernstjenesten. De voksne har et forståelsesperspektiv at fosterbarnet bor i fosterhjemmet midlertidig, og muligheten er der at de flytter tilbake til sine egne foreldre (Revheim-Rafaelsen, 2013). Fosterhjem som offentlige tiltak innebærer at fosterforeldres barn får en posisjon med å inkludere fosterbarnet i familien, samtidig som de skal forstå og ha innsikt i at plasseringen kan opphøre og fosterbarnet må flytte. Denne problemstillingen henvises det til også i andre studier (Twigg & Swan, 2007; Wilkes, 1974). Noen informanter fremhever tanker om at fosterbarnet kan flytte fra dem, og en informant hadde erfaringer med dette. Brutte relasjoner er noe som fosterbarnet har opplevd og det har konsekvenser for deres utvikling. Det kan være et dilemma at barnevernstjenesten kan være direkte medvirkende til at fosterforeldres barn opplever et sterkt relasjonsbrudd fordi fosterbarnet flytter fra dem. Det er bekymringsfullt hvis barnevernstjenestene følger fosterforeldres barn begrenset opp, og at de ikke får forklaringer og støtte knyttet til at fostersøskenforholdet kan ha en midlertidighet i seg. Dette er en kompleks problemstilling, fordi fosterbarnet har behov for å bli knyttet til alle medlemmene i fosterhjemmet. Ved å ha stort fokus på mulig midlertidighet i søskenforholdet, kan dette sette begrensninger i sunn tilknytning. En utelatelse av dette temaet, kan derimot utsette fosterforeldres barn for unødige belastninger, ved at de ikke er informert. Dette handler om medvirkning, hvor denne barnegruppen burde ha mulighet for å få informasjon og påvirke i forhold som angår deres liv. Dette kan gi dem følelsen av å være forberedt til å mestre bedre, og forstå begrunnelse for at fosterbarnet mulig kan flytte fra dem (Paulsen, 2022, s. 45).

Fosterforeldres barn kan utsettes for belastninger ved at de er fostersøsken og knytter seg sterkt til fosterbarnet. Jeg mener at barnevernstjenesten har et formelt ansvar overfor disse barna, på grunn av komplekse problemstillinger knyttet til at de er fostersøsken. Når dette uteblir fra tjenesten, kan det sees i lys av mangel på barneperspektivet for denne gruppen barn. Har barnevernstjenesten innehatt det, ville de vært opptatt av oppfattelsen av denne barnegruppens relasjon til fosterbarnet, deres hverdag og virkelighet. Barnevernstjenesten

ville hatt et perspektiv om at denne barnegruppen har behov for å bli ivaretatt, ved å søke etter deres forståelser og opplevelser (Tiller, 2000). Det er positivt for fosterbarnet og fosterfamilien i sin helhet, at fosterforeldres barn inkluderer og ser på fosterbarnet som sitt ekte søsken. Det er bekymringsverdig derimot at barnevernstjenesten ikke involverer seg i dem når søskenforholdet kan ha en midlertidighet i seg. Dette harmonerer ikke med barnevernstjenesten sin målsetting, om ha et ansvar for at barn ikke utsettes for alvorlige belastninger og skal jobbe for barnets beste knyttet opp mot deres oppvekstvilkår (lov om barnevern, 2021).

Funnene viser at informantene opplever at barnevernet kunne forstått og lært noe av dem. Det fremheves at de har både positiv kunnskap, men også belastende opplevelser som preger både dem og resten av fosterhjemsmedlemmene. Informantene påpeker at denne forståelsen har lært dem mye om fosterbarnet og andre mennesker, men de fikk også en annen kunnskap som kan være tyngende. Barnevernstjenesten bør ta mer hensyn til at fosterforeldres barn ofte får innsikt i, og blir påvirket av fosterbarnets konsekvenser med å ha levd med omsorgssvikt. I studien til Pugh (1996) vises det til at fosterforeldre som ble intervjuet i studien, har bekymringer for egne barn ved å være medlem av fosterhjemmet. Det blir påpekt at deres barn fikk innsyn i fosterbarnets situasjon, som kunne være preget av alvorlig og traumatisk omsorgssvikt som blir overbelastende for fosterforeldres barn (Pugh 1996). Ut fra denne og andre studier synes det å være gjennomgående at barnevernstjenestene ikke har rettet søkelyset mot fosterforeldres barn og gir dem nødvendig oppfølging. Dette blir påpekt i Swan sin studie hvor hun hevder at fosterforeldres barn har vært oversett av barnevernstjenesten og forskningsfeltet (Swan, 2000).

6.0 Avsluttende refleksjoner

Jeg vil i dette kapittelet beskrive styrker og svakheter ved studien, samt mulige implikasjoner for videre praksis og forskning. Kapittelet avsluttes med en kort oppsummering av studiens funn.

6.1. Styrker og svakheter med studien

Ut fra mine søk til studien, kan det synes å være begrenset med forskning på dette feltet. Studien kan være et bidrag til å øke kunnskapen om fosterforeldres barns behov for oppfølging. For at forskningsprosjektet skulle fremstå troverdig og gjennomarbeidet, ble det benyttet en utfyllende intervjuguide som førte til utdypende datamateriale om problemstillingen. Forskningsprosessen ble detaljert beskrevet, med den hensikt at den kan gjentas av andre forskere, selv om de kan vektlegge andre momenter, som kan gi andre funn. Intervjuene resulterte i et omfattende datamateriale. Jeg har forsøkt å finne sammenhenger og mønstre i materialet, ved å ha et tydelig forskningsspørsmål. Jeg har systematisert empirien på en inngående måte for å få frem en strukturert analyse.

Jeg har forsket på eget felt, som kan være både en styrke og en svakhet. Styrken har vært min kunnskap om problemstillingen og erfaring med oppfølging av fosterhjemmene, både med erfaringer som fagperson og fostermor. Dette kan samtidig begrense meg til å se kun de nyansene som jeg allerede hadde kjennskap til ut fra mine erfaringer. Studiens beskrivelse, funn og diskusjon kan være for mye preget av egen erfaring, kompetanse, fortolkninger og interesse. Det er en styrke for studien at jeg har redegjort grundig for egen for forståelse, og hatt refleksjoner rundt dette gjennom hele forskningsprosessen.

Informantene var unge voksne i alderen 18-20 år. Det kan tenkes at problemstillingen hadde blitt besvart med andre funn, hvis populasjonen hadde vært yngre eller eldre.

6.2. Implikasjoner for videre praksis

Studiens funn er et resultat av intervju av tre fosterforeldres barn. Funnene er ikke generaliserbare i kvantitativ forstand. Jeg vil presisere at studien kunne gitt andre funn ved

flere informanter. Jeg kan ikke med sikkerhet vite om informantenes opplevelser fra dette studiet, er representativ for en stor prosentdel av fosterforeldres barn i Norge, ettersom det er en kvalitativ studie med få informanter. Til tross for dette samsvarer flere av studiens funn med tidligere forskning, noe som styrker studiens kredibilitet.

Jeg ønsker at studiens funn skal være et bidrag til barnevernstjenestene for å bli mer oppmerksom på at fosterforeldres barn har behov for oppfølging fra tjenesten, og at helhetsforståelsen av fosterhjemmene er viktig for god oppfølging av fosterbarna. Dette kan gi tilsagn til vurderinger for hvilke behov det enkelte fosterhjem har for oppfølging fra barnevernstjenesten. Mitt ønske for videre praksis er at studiens funn kan være et bidrag til at barnevernstjenestene utarbeider rutiner som inkluderer oppfølging av fosterforeldres barn.

6.3. Implikasjoner for videre forskning

Det hadde vært interessant å få flere stemmer fra fosterforeldres barn om deres behov for egen oppfølging fra barnevernstjenesten. Det ville kunne gi et mer solid grunnlag for forståelse av oppfølgingsbehovet og viktigheten for helhetlig oppfølging fra barnevernstjenestene. Det er både interessant og viktig at det blir forsket videre på både i kvalitative og kvantitative studier, for å få grundigere beskrivelser av behovet og sammenligningsgrunnlag for oppfølging. Nå som jeg har slutført masteroppgaven sitter jeg igjen med flere spørsmål og problemstillinger som det er behov for videre forskning på:

- Hvordan finne balansen mellom fosterforeldres barns behov for et privatliv, samtidig som barnegruppen har behov for involvering fra barnevernstjenesten, for å få forståelse for fosterhjemsopdraget.
- Fosterbarnets rettssikkerhet knyttet opp mot taushetsplikten om sitt liv, og fosterforeldres barns behov for informasjon, for å få forståelse for fosterbarnets utfordringer i fosterhjemmet.
- Har barnevernstjenesten sitt fravær av oppfølging av fosterforeldres barn, hatt betydning for oppsigelse av fosterhjemsavtalen? Hva savnet fosterforeldrene og

deres barn av oppfølging, for at fosterhjemmet hadde håndtert utfordringer som hadde ført til oppsigelse?

6.4. Oppsummering

Funnene viser at det var lite oppmerksomhet fra barnevernstjenesten på fosterforeldres barn. Dette til tross for at de er medlem av fosterhjemmet. De er delaktig i å inkludere fosterbarnet i familien, gir det omsorg og engasjerer seg aktivt i oppdragelsen av fosterbarnet. Funnene viser at barnevernstjenestene ikke hadde rutiner for inkludering i oppfølgingsarbeidet overfor informantene. Dette er et barnevernsfaglig dilemma, da fosterforeldres barn er inkludert i et offentlig system som påvirker hele deres familieliv. Funnene viser at informantene hadde et stort engasjement i fosterbarnet og så på dem som sine søsken. Samtidig erfarte informantene å få livskunnskap av traumer og smerteuttrykk fra fosterbarnet, på grunn av dens erfaringer med å ha vært utsatt for omsorgssvikt. Dette er erfaringer som de fleste foreldre ønsker å skåne sine barn for i oppveksten.

Fosterforeldres barn hadde tanker om hvordan de hadde ønsket å bli inkludert i oppfølgingsarbeidet. De påpekte først og fremst viktigheten av å ha en relasjon til barnevernstjenesten. Relasjonsbyggingen kan gjøres ved å inkludere dem i oppfølgingsbesøkene, hvor det her kan etterspørres og planlegges egne samtaler med dem ved behov. Informantene formidlet at en relasjon kunne blitt etablert ved å inkludere dem fra begynnelsen av fosterhjemsoppholdet. Informantene ønsket seg trygghet på å få kontakt når de hadde behov for barnevernstjenestens oppfølging. I studiens funn kom det frem at informantene innehar kunnskap om fosterbarnet, som barnevernstjenestene ikke får benyttet seg av når de ikke er i kontakt med dem. Ved å være i dialog med fosterforeldres barn, mente informantene at barnevernstjenesten kunne fått et bredere kunnskapsgrunnlag om fosterbarnet og forhold i fosterhjemmet. De uttalte videre at det kunne bidratt til at barnevernstjenesten kunne iverksatt bedre tilrettelagte tiltak for fosterhjemmet og fosterbarnet, fordi de innehar kunnskap fra alle fosterhjemmets medlemmer.

Studiens tittel er et tydelig budskap til barnevernstjenestene fra fosterforeldrenes barn;

«SNAKK MED OSS».

Litteraturliste:

Anderson, Harlene. (2003). *Samtale, sprog og terapi. Et postmoderne perspektiv*. København, Hans Reitzels Forlag, 2003

Axelsen, E. D. (2009). *Symptomet som ressurs. Psykiske problemer og psykoterapi*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag.

Axelsen, E. D. og Hartmann, E. (2008). *Veier til forandring. Virksomme faktorer i psykoterapi*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag.

Backe-Hansen, E., Havik, T. & Grønningsæter A. B. (red.). (2013). *Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram*. (NOVA rapport 16/13). Hentet fra: <https://www.faf.no/index.php/zoo-publikasjoner/item/fosterhjem-for-barn-behov>

Barne- og familiedepartementet (2021). *Et trygt hjem for alle – Regjeringens fosterhjemsstrategi 2021–2025*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/13621d5368d04fdb840681663ae29e40/211196-regjeringens-fosterhjemstrategi-web.pdf>

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet. (2010). *Fosterhjemsavtalen*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/2011/fosterhjemsavtalen2011.pdf>

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet. (2016). *Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barns beste*. (Meld. St.17 2015-2016). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st-17-20152016/id2478130/>

Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter*. <https://lovdata-no.galanga.hvl.no/lov/1999-05-21-30>

Bateson, G. (2000). *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution and Epistemology*. Chicago, IL. University of Chicago Press.

- Borge, A. I. H. (red.) (2007). *Resiliens i praksis: Teori og empiri i et norsk perspektiv*. Polen: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Bowlby, J. (1992). *A secure base. Clinical Applications of Attachment Theory*. London: Routledge
- Braun, V. & Clark, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology*. 3 (2). pp. 77-101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bruner, J. (1990). *Acts of meaning*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Bruner, J. (1997). *Utdanningskultur og læring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Bruner, J. (2002). *Making stories. Law, Literature, Life*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Burdir. (2021). *Veiledere, retningslinjer, faglige anbefalinger og rutiner*. 27.05.2021. Hentet fra: https://www.burdir.no/fagstotte/produkter/barn_og_unges_medvirkning_veileder/
- Bunkholdt, V. (2012). *Fosterhjemsarbeid. Fra rekruttering til tilbakeføring*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, quantitative & mixed methods approaches*. (5. Utg.). Los Angeles: SAGE Publications
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. (4. utg.). Gyldendal
- Eggebø, H. (2020). «Kollektiv kvalitativ analyse». Norsk sosiologisk tidsskrift 4 (2) s. 106-122.

Falch-Eriksen, A. (2018a). *Barn av fosterforeldre: hva sier forskningen?* (NOVA notat nr. 3/18). Hentet fra:

<https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004490>

Familie- og kulturkomiteen. (2016). *Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barns beste.* (Inn. 318 S (2015-2016)). Hentet fra:

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2015-2016/inns-201516-318/>

Familjeplejen i Danmark (1998): *Kærlighed og næstekærlighed. Om leveforholdene for plejefamiliers egne børn.* København.

FNs konvensjon om barnets rettigheter. (2003). Barne- og familiedepartementet. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/>

Forskrift om fosterhjem. (2003). *Forskrift om fosterhjem* (FOR-2003-12-18-1659). Hentet fra

<https://lovdata.no/forskrift/2003-12-18-1659>

Frøyland, L. (2020). *Psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre.* Fagbokforlaget.

Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor.* Oslo.

Universitetsforlaget.

Grelland, H. H. (2011). *Når den andre ser meg.* Eide, S. B., Grelland, H.H., Kristiansen, A.,

Sævareid, H. I. og Aasland, D. G. (2011). *Fordi vi er mennesker. En bok om samarbeidets etikk.* Bergen. Fagbokforlaget.

Grunnloven. (1814). Kongeriket Noregs grunnlov. (LOV-1814-05-17). Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>

Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder.* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget

- Gulbrandsen, L. M; Seim, S & Ulvik, O. S. (2012). *Barns rett til deltakelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid*. Sosiologi i dag. Årgang 42, Nr. 3-4/2012. s. 54-78. Høgskolen i Oslo og Akershus. Hentet fra:
<https://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1019>
- Gundersen, T. & Jessen, J. T. (2020). *Fosterforeldres egne barn: Hvordan synes de det er å ha fostersøsken?* Resultater fra en spørreundersøkelse. Tidsskriftet Norges barnevern, 97 (3), 196-213. <https://doi-org.galanga.hvl.no/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-03-04>
- Gundersen, T. & Tveito, S. B. (2022). *Barnevernets oppfølging av fosterforeldres egne barn*. Tidsskrift Norges Barnevern s. 98-115, 17.10.22, Idunn
- Havik, T. (2007). *Slik fosterforeldre ser det -II. Resultat fra en kartleggingsstudie i 2005*. Bergen: Unifob helse, Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet. Hentet fra
<https://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/3142/1%202007%20Slik%20fosterforeldrene%20ser%det%20II.pdf?sequence=1>
- Heggdalsvik, K. I. (2007). *Fosterforeldres egne barn: en studie av hvordan fosterforeldres egne barn opplever det å vokse opp med fosterbarn*. (Hovedoppgave i sosialt arbeid), NTNU, Trondheim.
- Holter, H., & Kalleberg, R. (1996). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget
- Höjer, I (2001): *Fosterfamiliens indre liv*. Dissertation. Department of social work, Göteborg University. Hentet fra:
file:///Users/hegeklausen/Downloads/gupea_2077_15246_3.pdf
- Höjer, I. (2007). *Sons and daughters of foster carers and the impact of fostering on their everyday life*. Child & Family Social Work, 12(1), 73-83. Hentet fra
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2006.00447.x>

- Höjer, I. & Nordenfors, M (2006): *Att leva med fostersyskon*. Skriftserien 2006:5.
Institutionen för socialt arbete: Göteborg University. Hentet fra:
<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/76020/Att%20leva%20med%20fostersyskon.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Höjer, I. & Nordenfors, M. (2003). *Growing up with foster siblings*. *Childhoods in late modern society* (Skriftserien 2003:1), 28-51.
- Höjer, I. & Nordenfors, M. (2004). *Living with foster siblings-what impact has fostering on the biological of foster carers*. *Residential Care: Horizons for the New Century*, Aldershot, Ashgate.
- Hårtveit, H. & Jensen, P. (2004). *Familien – pluss en.: Innføring i familierapi*. Oslo: Universitetsforlaget
- Haartveit, H. og Jensen, P. (2008). *Familien -pluss en: Innføring i familierapi*. Oslo: 2. opplag. Universitetsforlaget.
- Ipsos. (2017). *Fosterhjemsundersøkelsen 2016/2017*. Hentet fra
<https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004070>
- Jakobsen, I. S. (2021). *Resiens, prosesser, begrep, forskning og praksis*. Akademisk forlag.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene: Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Johansson & Pramling Samuelsson, I. (2003). *Barns perspektiv och barnperspektiv i pedagogisk forskning og praxis*. *Pedagogisk forskning i Sverige*, ((1-2), 1-5. Hentet fra:
https://www.researchgate.net/publication/238084480_Barns_perspektiv_och_barnperspektiv_i_pedagogisk_forskning_och_praxis

Johansson, E. (2003). *Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*. Pedagogisk Forskning i Sverige, 8 (1-2), side 42-57. Hentet fra: <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1198/1047>

Johnsen A., Sundet, R. & Torsteinsson V.W. (2001). *Samspill og selvpålevelse -nye veier i relasjonsorienterte terapier*. (2. opplag). Universitetsforlaget

Kirkengen, A. L. & Næss, A. B. (2015). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. 3. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Knutsen, J. M. (2013). *De små hjelperne?: en kulturpsykologisk studie av fosterforeldres barn*. Universitetet i Nordland, Bodø. Hentet fra <https://hdl.handle.net/11250/140118>

Kongeriget Norges Grundlov (1814). Lovdata. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/HIST/lov/1814-05-17-18140517>

Kvale, S. (2004). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. (6. opplag). Gyldendal akademisk

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Lassemo, E., Sarheim, K. A., Nair, R., Sand, K. & Ådnes, M. (2022). *Forenklet kunnskapsoppsummering om effekter av tiltak i barnevernet*. SINTEF. Hentet fra: <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2022/kunnskapsoppsummering-om-effekter-av-tiltak-i-barnevernet---sintef.pdf>

Lock, A. & Strong, T. (2014). *Sosialkonstruksjonisme, Teorier og tradisjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.

Lorås, L. & Ness, O. (2019). *Håndbok i familierapi*. (1. opplag). Fagbokforlaget.

Lov om barnevern (2021). Lovdata. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>

Malterrud, K. (2018). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (4. utg.). Universitetsforlaget

Martin, G. (1993). *Foster care: The protection and training of carers`children*. *Child Abuse Reviw*, 2(1), 15-22. Hentet fra: <https://doi.org/10.1002/car.2380020105>

Meld. St. nr. 17. (2015-2016). *Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste*.

Minuchin, P., Colapinto, J. og Minuchin, S. (2008). *Udsatte familier I et resource perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.

Njøs, B. M. (2012). *Fosterfamiliar er ikke som andre familiar: ein studie om korleis dei biologiske barna til fosterforeldre opplever kvardagslivet med fostersøsken*. (Masteroppgave), Høgskoleni Lillehammer, Lillehammer. Hentet fra: <https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/bitstream/handle/11250/150672/Masteroppg%c3%a5ve%20Fosterfamiliar%20er%20ikkje%20som%20andre%20familiar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Njøs, B. M. & Seim, S. (2019). *Biological children as participants in foster families*. *Nordic Social Work Research*, 9(2), 160-171. <https://doi-org.glanga.hvl.no/10.1080/2156857X.2018.1465843>

Noble-Carr, D., Farnham, J. & Dean, C. (2014). *Needs and Experiences of Biological Children of Foster Carers: A Scoping Study*. Canberre: Institute of Child Protection Studies. Autralian Catholic University. Hentet fra: http://burnside.slimlib.com.au:81/docs/2014_Needs_and_experiences_of_biological_children_of_foster_carers.pdf

- Nordenfors, M. (2006). *Ett refleksivt syskenskap. En studie om att växa opp tillsammans med fostersyskon*. Göteborg Universitetet. Intitutionen för social arbete. Hentet fra: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/16963/gupea_2077_16963_4.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Nordenfors, M. (2016). *Children`s participation in foster care placements*. European Journal of Social Work, 19(6), 856-870. Hentet fra <https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1080/13691457.2015.1084493>
- NOU 2018:18. (2018). *Trygge rammer for fosterhjem*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-18/id2622734/>
- Part, D. (1993). *Fostering as Seen by the Carers` Children*. Adoption & Fostering. 17 (1), 26-31. Hentet fra: <https://doi/10.1177/030857599301700107>
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods*. (4. utg). Thousand Oaks, CA: Sage
- Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet*. Gyldendal forlag.
- Poilit, D. F. & Beck, C. T. (2020). *Nursing Research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*. (11. utg). Wolters Kluwer Health.
- Poland, D. C. & Groze, V. (1993). *Effects of foster care placement on biological children in the home*. Child and Adolescent Social Work Journal, 10(2), 153-164. Hentet fra: <https://doi.org/10.1007/BF00778785>
- Pugh, G. (1996) *Seen but Not Heard? Adressing the Needs of Childre Who Foster*. Adoption & Fostering. 20(1), 35-41. Hentet fra: <https://doi.org/10.1177/030857599602000108>
- Reichelt, S. (2006). *Systemteoretisk forståelse av familier med barn*. Guldbrandsen, L. M. (red). Oslo: Universitetforlaget.

- Reveheim, C. (2019). *Hva med oss andre som bor her? Profesjonsetiske utfordringer i møte med fosterforeldres egne barn* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Agder. Hentet fra: <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/3032438/Dissertation.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Revheim-Rafaelsen, C. (2013). *Sosialarbeiderens etiske blikk: En kvalitativ studie av profesjonsetiske utfordringer i møte med fosterforeldres egne barn*. (Masteroppgave), Universitetet i Agder, Kristiansand. Hentet fra: <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/136586/Revheim-Rafaelsen%2c%20Cecilie%20oppgaven.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ruud, A. K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. Polen: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Røkenes, O. & Hanssen, P. (2009). *Bære eller bryte, kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget. 3. Opplag
- Serbenski, S. (2017). *Growing up with foster siblings: Exploring the impacts of fostering on the children of foster parents*. *Qualitative Social Work*. 16(1), 131-149. Hentet fra <https://doi.org/10.1177/1473325015599247>
- Skauge, A. L. (2014). *Biological Children in the foster family: Relations between official guidelines and everyday family practices*. (Masteroppgave), NTNU, Trondheim. Hentet fra: https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/297694/Master%20thesis%20Anne%20Lise%20Skaug_e_pdf%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Skivenes, M. & Strandbu, A. (2006). *A child perspective and children`s participation*. *Children, Youth and Environments*, 16(2), 10-27. Hentet fra: <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1568/Artikkel3AS.pdf?sequence=2>

Skivenes, M. og Strandbu, A. (2005). *Familieråd som deliberativ beslutningsmodell og behovet for et barneperspektiv. I brukernes medvirkning*. Oslo, Universitetsforlaget.

Slettebø, T. (2008). *Barn og foreldres medvirkning i barnevernet – samspill og interessekonflikter*. VID open. Hentet fra: <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/98833/Barn%20og%20foreldres%20medvirkning%20i%20barnevernet1.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Solbakken, J. (2018). *Familie er familie. En kvalitativ studie av fosterforeldres egne barns psykososiale erfaringer med å mestre det å være fostersøsken i slektsfosterhjem*. (Masteroppgave). Universitetet i Tromsø. Hentet fra:

<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/14377/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sommer, D. (2003). *Børnesyn i utviklingspsykologien. Er et barneperspektiv mulig?* Pedagogisk Forskning i Sverige 8(1.2), side 85-100. Hentet fra:

<https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1201>

Sommer, D. Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K. (2013). *Early childhood care and education: A child perspective paradigm*. European Early Childhood Education Research Journal, 21(4), side 459-475. Hentet fra:

<https://doi.org/10.1080/1350293X.2013.845436>

Spears, W. & Cross, M. (2003). *How do `Children Who Foster` Perceive Fostering? Adoptions & Fostering*. 27(4), 38-45. Hentet fra: <https://doi.org/10.1177/030857590302700406>

Sundt, H. (2017). *Slektsfosterhjem i Norden: Opplæring og oppfølging*. Oslo: Nordic Foster care Association. Hentet fra:

file:///D:/MA%20Sommer%202018/Pensum%20til%20vurdering%20av%BA%20i%20pedagogikk/uten%20fagbeskrivelse%20Enkeltemne%20i%20forskningsmetode%20ved%20OUiT/Slektsfosterhjem_NORDEN_19.11.2012.pdf

- Sutton, L. & Stack, N. (2013). *Hearing quiet voices: Biological children`s experiences of fostering*. British Journal of Social Work, 43(3), 596-612. Hentet fra: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcr186>
- Targowska, A, Cavazzi, T. & Lund, S. (2015). *Fostering Together – The Why and How of Involving and Supporting Biological Children of Foster Carers*. Children Australia, 41(1), 29-38. Hentet fra: <https://doi.org/10.1017/cha.2015.17>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.) Fagbokforlaget
- Thompson, H. & McPerson, S. (2011). *The experience of living with a foster sibling, as described by the birth children of fostercarers: A thematic analysis of the literature*. Adoption & Fostering, 35(2), 49-60. Hentet fra: <https://repository.essex.ac.uk/2091/>
- Thornquist, E. (2021). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. (2. opplag). Fagbokforlaget
- Tilden, T. (2014). *Parterapi*. I L. E. O. Kennair & Hagen, R. (Red). *Psykoterapi, tilnærminger og metoder*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tiller, P. O. (2000). *Studier i barndom*. Kristiansand. Høgskoleforlaget.
- Tveito, S. B. (2019). *Muligheter og utfordringer: En intervjustudie av hvordan fosterhjems konsulenter opplever sitt handlingsrom til å involvere barn av fosterforeldre*. Masteroppgave i sosialfag – retning barnevern. OsloMet – storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap. Hentet fra: https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/7766/Tveito_SiriBerg.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Twigg, R. & Swan, T (2007). *Inside the Foster Family: What Research tells us about the Experience of Foster Carers` Children*. *Adoptions & Fostering*. 31(4), 49-61. Hentet fra: <https://doi.org/10.1177/030857590703100407>
- Ulleberg, I. (2005). *Kommunikasjon og veiledning*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. opplag.
- Ulvik, O. S. (2007). *Seinmoderne fosterfamilier. En kulturpsykologisk studie av barn og unges fortellinger*. Oslo: Unipub.
- Vista Analyse (2018). *Kommunenes tilbud til sine fosterhjem. Et kunnskapsgrunnlag for Fosterhjemsutvalget (VA-rapport nr. 2018/10)*. Hentet fra: <https://www.vista-analyse.no/no/publikasjoner/kommunenes-tilbud-til-sine-fosterhjem/>
- Warming, H. (2019). *Børneperspektiv – en populær flydende betegnelse*. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. 5, side 62-76. Hentet fra: <https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1424>
- Watson, A. & Jones, D. (2002). *The Impact of Fostering on Foster Carers` Own Children*. *Adoption & Fostering*. 26(1), 49-55. Hentet fra: <https://doi.org/10.1177/030857590202600107>
- Watzlawick, P., Weakland, J. & Fisch, R. (1980). *Forandring. Prinsipper for hvordan problemer oppstår og hvordan de løses*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag.
- Wilkes, J. R. (1974). *The Impact of Fostering on the Foster Family*. *Child Welfare*, 53(6). Hentet fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/030857590202600107>
- Williams, D. (2017a). *Grief, loss and separation: Experiences of birth children of foster carers*. *Child & Family Social Work*, 22(4), 1448-1455. <https://doi-org.galana.hvl.no/101111/cfs.12366>

Younes, M. N. & Harp, M. (2007). *Addressing the impact of foster care on biological children and their families*. Child Welfare, 86(4), 21-40. Hentet fra <https://login.ezproxy.hioa.no/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=&db=c8h&AN=106188624&site=ehost-live>

Ølgaard, B. (2004). *Kommunikation og økologiske systemer*. København: Akademisk Forlag A/S. 3. utgave.

Øyre, I. (2012). *Hvordan opplever biologiske barn det å vokse opp med fostersøsken med utfordrende atferd?* (Masteroppgave). Universitetet i Stavanger, Stavanger. Hentet fra <https://hdl.handle.net/11250/185076>

Aaøyen, J. (2014). *«Før var det meg, meg, meg. Nå er det de, de, de. Og litt meg» - En kvalitativ studie av fosterforeldres biologiske barns erfaringer med å leve med fostersøsken*. (Masteroppgave). Universitetet i Oslo, Oslo. Hentet fra <https://unf.nb./URN:NBN:no-45904>

Vedlegg 1:

Intervjuguide:

Innledning til intervjuet:

Informasjon til informanten om følgende før intervjuet:

- Ta imot underskrevet samtykke-skjema fra informanten
- Formålet med masterprosjektet og intervjuet
- Min rolle som forsker og informasjon om min nåværende yrkesrolle
- Anonymisering av opplysninger fra informantene i masteroppgaven. Informasjon om lagring ved Hvl sitt lagringssystem, for å ivareta personvernet til informantene og eventuelle opplysninger som vil komme frem i intervjuet om 3. person.
- Informantens rett til å trekke seg fra studiet, frem til informasjonen de har gitt er nedskrevet og ferdigstilt i masteroppgaven
- Informere om at jeg vil stoppe informanten i selve intervjuet, hvis det vil omhandle for mye om 3. person. Jeg vil da omformulere spørsmål, for å komme inn masteroppgavens tematikk
- Spørre om tillatelse til å kontakte informanten etter intervjuet, hvis viktige temaer ikke er blitt berørt i intervjuet
- Informere informanten om muligheter for dem til å kontakte forsker etter intervjuet ved spørsmål som har kommet i ettertid.
- Avklare spørsmål fra informanten før intervjuet starter

Intervjuet starter.

Slå på diktafonen

Vedlegg 1:

Forskningsspørsmålet:

Hvilke opplevelser har fosterforeldres egne barn med oppfølging fra barnevernstjenesten?

Delspørsmål:

-hva er viktig at barnevernstjenesten får kunnskap om fra biologiske barns medlemskap i fosterhjemssystemet?

-hvordan fulgte barnevernstjenesten opp biologiske barn i fosterhjemmet?

-hvordan ble biologiske barn sine meninger håndtert av barnevernstjenesten? Eks var det egne samtaler, iverksetting av tilbud og tiltak rettet mot de biologiske barna?

-hvilke tanker har biologiske barn om hvordan de ønsker at de skal bli hørt og inkludert som fosterhjemsmedlem av barnevernstjenesten?

-hvilke forslag har biologiske barn hvordan barnevernstjenesten kan følge opp de biologiske barna i fosterhjem?

Semi-strukturerte intervjuet:

Spørsmål jeg vil sjekke blir besvart i samtalen med informanten:

1. hvor gammel var du når du fikk fostersøsken?
2. har du vokst opp med flere fostersøsken, og var de i familie/ikke i familie med hverandre eller deg?
3. hvordan ble du introdusert fra dine foreldre om at deres skulle bli fosterhjem, og hvordan ble dine meninger hørt?
4. hvordan involverte og snakket barnevernstjenesten med deg før og når fosterbarnet flyttet inn?

5. hvordan involverte barnevernstjenesten deg i at dere var blitt fosterhjem? Var du delaktig i familiesamtaler? Egne samtaler? Annet?
6. hvordan opplevde du at barnevernstjenesten var i kontakt med deg, ved at du var endel av fosterhjemssystemet?
7. hvis det var vansker i fosterhjemssystemet, (rundt fosterbarnet, fosterforeldrene, deg), hvordan involverte barnevernstjenesten deg i dette?
8. har du tanker om at du i hverdagen savnet støtte, informasjon og involvering rettet inn mot deg fra barnevernstjenesten?
9. Har du konkrete anbefalinger og råd til barnevernstjenesten om hva de kunne og burde gjort, for at du skulle vært bedre inkludert som et medlem i fosterhjemsfamilien?
10. Hvilke erfaringer og råd er viktig for deg å videreformidle til barnevernstjenesten, som de kan ta med seg når de skal følge om fosterhjem, hvor fosterforeldre har egne barn?

Avslutning:

Slå av diktafonen

Samtalepunkter etter intervjuet:

-hvordan opplevde informanten å bli intervjuet?

-hvordan var det å snakke om temaet?

-informasjon hvis det blir vanskelig etter intervjuet, hva kan informanten gjøre

-hvis noen vanskelige tanker og følelser kom/kommer opp, hvem vil informanten kontakte for å dele sine opplevelser med?

-Takke for deltakelsen og gjenta informasjon om kontakt ved spørsmål ift masteroppgaven og/eller ønske om å trekke seg fra prosjektet

Vedlegg 2:

Hege Klausen

1. Meldeskjema
2. Fosterforeldres egne barn sine behov for å bli fulgt opp av den kommunale barnevernstjenesten, som lik part i fosterhjemssystemet.
3. Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Skriv ut

04.07.2022

Referansenummer

784341

Vurderingstype

Standard

Dato

04.07.2022

Prosjekttittel

Fosterforeldres egne barn sine behov for å bli fulgt opp av den kommunale barnevernstjenesten, som lik part i fosterhjemssystemet.

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for helse- og omsorgsvitenskap

Prosjektansvarlig

Erna Henriette Dahl Tyskø

Student

Hege Klausen

Vedlegg 2:

Prosjektperiode

02.05.2022 - 31.12.2023

Kategorier personopplysninger

- Alminnelige
- Særlige

Lovlig grunnlag

- Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
- Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.12.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

Vedlegg 2:

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om helse frem til 31.12.2023.

LOVLIG GRUNNLAG – UTVALG 1

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

Behandlingen av særlige kategorier av personopplysninger er basert på uttrykkelig samtykke fra den registrerte, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a og art. 9 nr. 2 a.

LOVLIG GRUNNLAG – TREDJEPERSONER

Prosjektet vil intervju søsken til tidligere fosterbarn om sine erfaringer. Det er sannsynlig at det vil fremkomme indirekte identifiserende opplysninger om de tidligere fosterbarn og om fosterforeldrene, selv om disse ikke er gjenstand for forskning. Prosjektet vil ikke være i direkte kontakt med tredjepersoner og vil be de registrerte om å ikke navngi tredjepersoner på lydopptaket. I tillegg vil lydopptakene transkriberes og anonymiseres fortløpende.

Prosjektet vil behandle overnevnte kategorier av personopplysninger med grunnlag i at oppgaven er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse og for formål knyttet til vitenskapelig forskning.

Behandlingen av personopplysninger er nødvendig for allmennhetens interesse (forskning), jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 e), jf. personopplysningsloven § 8.

Vedlegg 2:

Behandlingen av særlige kategorier av personopplysninger er nødvendig for allmennhetens interesse (forskning), jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 e) og art. 9 nr. 2 j, jf.

personopplysningsloven §§ 8 og 9. Samfunnsnyttene vil klart overstige ulempene for den enkelte.

Prosjektet gjør nødvendige tiltak for å ivareta de registrertes rettigheter og friheter, jf. art. 89 nr. 1.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vedlegg 2:

TREDJEPERSONERS RETTIGHETER

Tredjepersoner vil ikke motta informasjon om prosjektet. Studenten har i utgangspunktet ikke kontaktinformasjon til tredjepersoner. Det vil derfor være uforholdsmessig vanskelig å nå dem. Skulle det fremkomme identifiserende opplysninger om tredjepersoner under samtalen, vil disse bli anonymisert fortløpende når intervjuene transkriberes. Prosjektet behandler eventuelle tredjepersonsopplysninger kun i kort tid.

På dette grunnlaget finner vi at det kan gjøres unntak fra den individuelle informasjonsplikten til tredjepersonene fordi det vil innebære uforholdsmessig stor innsats å informere de registrerte, jf. personvernforordningen art. 14 nr. 5 b)

Så lenge tredjepersoner kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og protest (art. 21).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleleverandør, skylagring, videosamtale o.l.) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

Vedlegg 2:

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Simon Gogl

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 3:

Til offentlige tjenester

Forespørsel om hjelp til å komme i kontakt med fosterforeldres barn i alder 18-25 år

Forskningstittel:

Erfaringer, savn, refleksjoner og konkrete råd fosterforeldres barn har, om å bli inkludert i oppfølgingen fra den kommunale barnevernstjenesten, når de er fosterhjem.

Masterstudent: Hege Klausen, mob. nr. (tatt bort)

Veileder: Erna Henriette Dahl Tyskø. Phd. Stipendiat ved Høgskolen på Vestlandet, mob. nr. (tatt bort)

Prosjektansvarlig: Høgskolen på Vestlandet

Studieretning: Mastergradsstudent i familieterapi og nettverksarbeid

Personvernombud: Trine Anniken Larsen mob. nr. (tatt bort)
Høgskolen på Vestlandet, avdeling for organisasjonsutvikling og digitalisering.

Jeg er student ved Høgskolen på Vestlandet ved masterprogram

Familieterapi og nettverksarbeid. Jeg jobber fort tiden med masteroppgave. Temaet jeg har valgt er:

Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølgingen fra barnevernstjenesten?

Jeg tar kontakt med dere i håp om å få hjelp til å komme i kontakt med informanter til Masteroppgaven jeg jobber med. Jeg ønsker å intervju unge voksne i alderen 18-25 år, som har vært eller er fostersøsken. Jeg at deres tjeneste (sett inn navnet) har informasjon og over

sikt over fosterhjem som har biologiske barn som er i denne aldersgruppen. Jeg håper dere har anledning til å være behjelpelig med kontaktformidling til overnevnte gruppe.

Jeg har lagt ved et informasjonsskriv til informantene som dere kan sende til dem. Her står relevant informasjon om hvordan jeg kan bli kontaktet.

Jeg er takknemlig for hjelpen fra dere, med å komme i kontakt med informantene, slik at jeg får fullført studien. Hvis dere ønsker det, kan masteroppgaven bli tilsendt dere.

Med vennlig hilsen

Hege Klausen

(Elektronisk underskrift)

Hege Klausen

Masterstudent ved Høgskolen på Vestlandet

(1 vedlegg)

Vedlegg 3:

Til informanten:

Unge voksne i alderen 18-25 år, som har vært fostersøsken

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt for fosterforeldres barn

Forskningstittel:

Erfaringer, savn, refleksjoner og konkrete råd fosterforeldres barn har, om å bli inkludert i oppfølgingen fra den kommunale barnevernstjenesten, når de er fosterhjem.

Masterstudent: Hege Klausen, mob. nr. (tatt bort)

Veileder: Erna Henriette Dahl Tyskø. Phd. Stipendiat ved Høgskolen på Vestlandet, mob. nr. (tatt bort)

Prosjektansvarlig: Høgskolen på Vestlandet

Studieretning: Mastergradsstudent i familieterapi og nettverksarbeid

Personvernombud: Trine Anniken Larsen mob. nr. (tatt bort)
Høgskolen på Vestlandet, avdeling for organisasjonsutvikling og digitalisering.

FORESPØRSEL OM DU VIL DELTA I FORSKNINGSINTERVJU

Jeg er masterstudent ved Høgskolen i Vesterlandet. Jeg jobber fortiden med masteroppgaven hvor tema jeg har valgt er;

Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølgingen fra barnevernstjenesten?

Du mottar dette informasjonsbrevet, fordi du er i målgruppen for hvem jeg ønsker å intervju for å svar på forskningsspørsmålet i masteroppgaven.

Jeg ønsker å foreta denne studien da jeg mener du har nøkkelkunnskap som er viktig for barnevernstjenesten å få er kjennskap til, for at fosterhjemmene skal få en enda bedre

oppfølging. Du sitter med egne opplevelser på hvordan være medlem av fosterhjemmet. Det er betydningsfulle erfaringer om hvordan du har opplevd å bli hørt og sett av barnevernstjenesten. Du kan ha viktig kunnskap om oppfølging du har hatt eller savnet, for å være et viktig medlem av fosterfamilien. Jeg mener at dine erfaringer og kunnskaper er viktig å få frem, slik at barnevernstjenesten kan begynne på et endringsarbeid i oppfølgingsarbeidet knyttet til fosterhjemmene. Jeg tenker at en mer helhetlig tilnærming, hvor alle fosterhjemsmedlemmene blir inkludert som viktige bidragsyttere, vil være god utviklende omsorg for alle barna i fosterhjemmet. Jeg tenker at du har viktig erfaringer til å kunne fortelle hvordan du har opplevd å bli fulgt opp som medlem av fosterhjemmet.

Praktisk gjennomføring av intervjuet

Jeg vil benytte semi-strukturert forskningssamtale som intervjuform. Det vil si at jeg ønsker mest mulig fri dialog med deg som deltaker, men har samtidig noen tema-spørsmål for å få besvart forskningsspørsmålet. Jeg ønsker i størst mulig grad at du skal fortelle din historie og fremme dine meninger som er viktig for deg.

Jeg benytter båndopptaker i samtalen. Samtalen blir deretter transkribert. Du kan få høre intervjuet og lese transkripsjonen. Du har anledning til å kontakte meg etter intervjuet, hvis du ønsker å utdype eller ta bort noe av intervjusamtalen, eller trekke tilbake din deltakelse.

Hvis du samtykker til å delta i intervju-prosjektet, vil jeg avtale direkte med deg når og hvor intervjusamtalen skal finne sted. Samtalen varer i ca. en time.

Anonymisering

Opplysningene du gir blir behandlet konfidensielt. Navn blir lagret adskilt fra intervjumaterialet. Det er bare jeg og veileder som har tilgang til lydopptaket og personopplysningene dine. De som leser masteroppgaven, skal ikke kunne spore opplysningene tilbake til deg. Opptaket av intervjuet blir slettet. Alt datamaterialet blir anonymisert når oppgaven er ferdig og seneste ved utgangen av 2023, er personopplysningene om deg slettet.

Vedlegg 3:

Vi behandler opplysningene om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Høgskolen på Vestlandet, har Personverntjenesten vurdert at behandlingen av personopplysningene i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter:

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om det som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du ønsker å vite mer om masterprosjektet eller benyttet deg av dine rettigheter, ta kontakt med behandlingsansvarlig;

- Høgskolen på Vestlandet ved Erna Henriette Dahl Tyskø, mob. nr (tatt bort)

Hvis du ønsker å vite mer om selve deltakelsen av prosjektet, og/eller du ønsker å delta, kontakter du meg;

- Masterstudent i familieterapi ved Høgskolen på Vestlandet; Hege Klausen, mob.nr. (tatt bort).

Vedlegg 3:

Vedlagt dette informasjonsskrivet er et samtykkeskjema som du må lese og skrive under, hvis du ønsker å delta. Du leverer skjemaet til meg den dagen du blir intervjuet.

Håper du synes deltakelse av masterprosjektet er interessant og at jeg hører fra det, så snart som mulig.

Med vennlig hilsen

Hege Klausen

(elektronisk underskrift)

Hege Klausen

Masterstudent ved Høgskolen på Vestlandet

1 vedlegg

Vedlegg 3:

Samtykkeerklæring

Ønsker du å delta som informant til masteroppgaven til Hege Klausen, ber jeg deg fylle ut samtykkeerklæringen og returnere den intervjudagen.

Det er frivillig å delta og du kan trekke deg fra studien når du ønsker det, uten å oppgi grunn, så lenge materialet ikke er ferdigbehandlet og skrevet i masteroppgaven. Datamaterialet om deg blir da slettet.

- Jeg har mottatt og forstått informasjonen om masterprosjektet;

Hvilke opplevelser har fosterforeldres barn av egen oppfølgingen fra barnevernstjenesten?

- Jeg har fått anledning til å stille spørsmål om prosjektet og min deltakelse.
- Jeg samtykker til å delta i prosjektet ved å bli intervjuet av masterstudent Hege Klausen.
- For å ivareta sensitive opplysninger om tredje person, som fostersøsken og foreldre, navngir jeg dem ikke med navn og annen gjenkjennelig personalia i intervjuet.
- Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til masterprosjektet avsluttes.

Deltakers navn

Vedlegg 4:

Innhold: arbeidsdokumenter for å finne Funn

1. Eksempel på temaer og fortykkende historier etter transkripsjon (se side 113)
2. Arbeidsdokument for å finne de første kodene og temaene (se side 114)
3. Eksempel på fremstilling av innledende funn (se side 116)
4. Funn og kodeinndeling etter transkripsjon del 2 (se side 117)
5. Forløpige koder og undertemaer ut fra transkripsjons-analysen (se side 122)
6. Hovedfunn og underfunn (se side 122)

1.EKSEMPEL PÅ TEMAER OG FORTYKKENDE HISTORIER ETTER TRANSKRIPSJON

TEMA: KONTAKT MED BARNEVERNSTJENESTEN

Informant 1:

Jeg har ikke hatt så veldig mye kontakt sånn med barnevernet selv. Det er mest mamma og pappa og di som har hatt. Jeg har jo gått mye på skole, og skoledag i byen, så mye av tiden er jo jeg ikke hjemme. De som pleier å følge opp familien, de pleier å komme i rundt to-tre tiden.

Informant 1:

Jeg har ikke hatt så mye kontakt med barnevernstjenesten. De har egentlig vært mest og pratet med foreldrene mine og fosterbarnet. Jeg har kanskje vært og hilst på dem, men ikke pratet så veldig mye med dem. Men de har gjerne spurt meg av og til hvordan det går og sånt, men ellers har jeg ikke vært så mye involvert rundt dem.

Informant3:

Men no på siste, det er der jeg virkelig kjente at det var noe som manglet. Da var det bare forelder jeg snakket med. Og ikke som jeg kan huske, så har ikke jeg blitt noe informert eller hatt en samtale med noen om det.

Vedlegg 4:

2. ARBEIDSDOKUMENT FOR Å FINNE DE FØRSTE TEMAENE OG KODER

TEMA: **hvordan fulgte barnevernstjenesten opp fosterforeldres barn i fosterhjemmet?**

OPPFØLGING FRA BARNEVERNSTJENESTEN

-alle snakker om manglende oppfølging

Samtaler med bvtj

-ikke hatt enesamtaler (2)

-var med på en veiledning og en samtale etter at f.b var flyttet inn (1)

-ba om samtale pga egne vansker (3) fikk med ukjent person fra bvtj

Informasjon før og etter fosterbarnets innflytting

-fikk ikke informasjon fra bvtj (1,2,3)

-fikk informasjon om barnet fra foreldre (alle)

-fikk informasjon fra andre (1,2) og tidligere fosterhjem (1)

Hjemmebesøkene

-var på skolen (1)

-valgte å ikke være til stede (2)

-jobbet for å være til stede (3)

Hvordan ble deres medvirkning som fosterhjemsmedlem håndtert av barnevernstjenesten? Eksempelvis var det egne samtaler, iverksetting av tilbud og tiltak rettet inn mot disse fosterhjemsmedlemmene?

MEDVIRKNING

MEDVIRKNING Å GI OMSORG TIL FOSTERBARNET

(underfunn) -oppdragerrolle

-inkludere fosterbarnet i livet og tankene (1,2,3)

-være godt forbilde (2)

-Alle snakker i vi form (1,2,3)

Vedlegg 4:

-søskenrelasjon kontra oppdragerrolle (kjærlighet til fosterbarnet og prioriterer dem i hverdagen (1,2, 3)

-offentlig hjem

-positivt å være fosterhjem (1,2,3)

-kjærlighet til fosterbarnet (1,2,3)

-vansker (foreldre sliter, fosterbarnet flytter, fosterbarnet har vansker) (1,3)

Barnevernet og medvirkning

-liten medvirkning ved å få delta som et medlem (1,2,3)

-behov for å snakke med andre enn foreldrene (1,2,3)

-(dårlig samvittighet (1)

-alle hadde informasjon om når barnevernstjenesten var i fosterhjemmet (1,2,3)

-forstå fosterbarnet og vansker, samspillet i fosterhjemmet (1,2,3)

-hvordan håndtere taushetsplikt (3)

-innflytting, informasjon om fosterbarnet, bli offentlig hjem og endringer i familiedynamikken (1,2,3)

Hva ønsker fosterforeldres barn at barnevernstjenesten får kunnskap om deres medlemskap i fosterhjemssystemet?

(Hvilke tanker og forslag har fosterforeldres barn om hvordan de ønsker at de skal bli hørt og inkludert som medlem av fosterhjemmet?

KUNNSKAP BARNEVERNSTJENESTEN KAN FÅ FRA FOSTERFORELDRES BARN

hvorfor ønskes kontakt med bvt.

-viktig i begynnelsen (1,2,3)

-egne refleksjoner over situasjonen (1,2,3)

-bli trygg på seg selv i relasjonen til f.b. Få kunnskap når det er vanskelig (1,2,3)

Kunnskap til barnevernstjenesten

Vedlegg 4:

-snakk med oss (1,2,3)

-lær av oss: forstå fosterbarnet annen måte enn foreldrene (1,2,3)

-individuell oppfølging og hjemmebesøkene (Få veiledning hvordan møte fosterbarnet rett, se samspillet i familien) (1,2,3)

-fosterbarnet får bedre oppfølging: (Kan bidra til at bvtj kan sette inn mer rette tiltak) (1,2,3)

OFFENTLIG HJEM

SAMVÆR MED FOSTERBARNETS FAMILIE I FOSTERHJEMMET (2)

3.0 Eksempel på fremstilling av innledende funn:

Kode:	Hovedtema:	Undertema:
Savn av oppfølging fra barnevernstjenesten	-Individuelle samtaler -barnevernstjenestens oppfølgingsbesøk	-Snakk med oss -inkluder oss i oppfølgingsarbeidet

Når jeg ikke fant koder eller temaer som passet inn, tok jeg vare på dem ved å skrive dem inn i egen tabell:

Kode ikke passer	Tema ikke passer	Undertema ikke passer
Bekymring for fosterbarnet etter utflytting	-ingen å snakke med om bekymringen	-ønsket å ha kontakt med fosterbarnet, men visste ikke hvordan. Ønsket hjelp fra barnevernstjenesten

Vedlegg 4:

4.0 FUNN OG KODEINDELING ETTER TRANSKRIPSJON DEL 2

<u>INFORMANT 1</u>	<u>INFORMANT 2</u>	<u>INFORMANT 3</u>
Oppfølging fra barnevernstjenesten	Oppfølging fra barnevernstjenesten Hvordan fulgte barnevernstjenesten opp deg som biologisk barn i fosterhjem	<i>Biologiske barns behov for oppfølging Hvordan fulgte barnevernstjenesten opp det biologiske barnet i fosterhjemmet Hvordan ble biologiske barns meninger håndtert av barnevernstjenesten</i>
Kontakt med barnevernstjenesten	Kontakt med barnevernstjenesten	<i>Kontakt med barnevernstjenesten</i>
Kunnskap om forelderens samarbeid med barnevernstjenesten	Kunnskap om foreldrenes samarbeid med barnevernstjenesten (ikke eget tema, men snakket om det, at ikke deltok deres tid)	
Hvorfor bruke din stemme inn mot barnevernstjenesten	Barnevernstjenesten kunne lært noe av oss Barnevernstjenesten får kunnskap fra fosterforeldres egen barn	<i>Hvordan hadde du ønsket at du ble hørt med din stemme av barnevernstjenesten</i>
Snakke med andre enn foreldre	Noen å snakke med om endringene i familien	<i>Noen å snakke med utenfor fosterhjems systemet</i>

	Noen å prate med om å være fosterhjem	<i>Hva er det som gjør at det hadde vært bra og hatt en annen å snakke med enn foreldrene? Taushetsplikt som andre barn ikke har</i>
Tid å snakke med foreldre		
Opplæring	Dame som hadde kontakt med fosterbarnet, før innflytting	<i>Informasjon fra barnevernstjenesten i forkant Informasjon fra barnevernstjenesten før innflytting</i>
Medvirkning	Medvirkning	<i>Involvering/medvirkning</i>
Råd hvordan barnevernet kunne vært mer involvert	Hvordan ville du blitt hørt og inkludert som fosterhjemsmedlem av barnevernstjenesten	<i>Anbefalinger til barnevernstjenesten om de biologiske barnas behov Viktig kunnskap fra de biologiske barna til barnevernstjenesten Hvordan bli hørt og inkludert</i>
Dårlig samvittighet		
Fosterbarnets kontakt med fosterbarnets foreldre/samvær	Fosterbarnets foreldre	<i>Fosterbarnets foreldre</i>

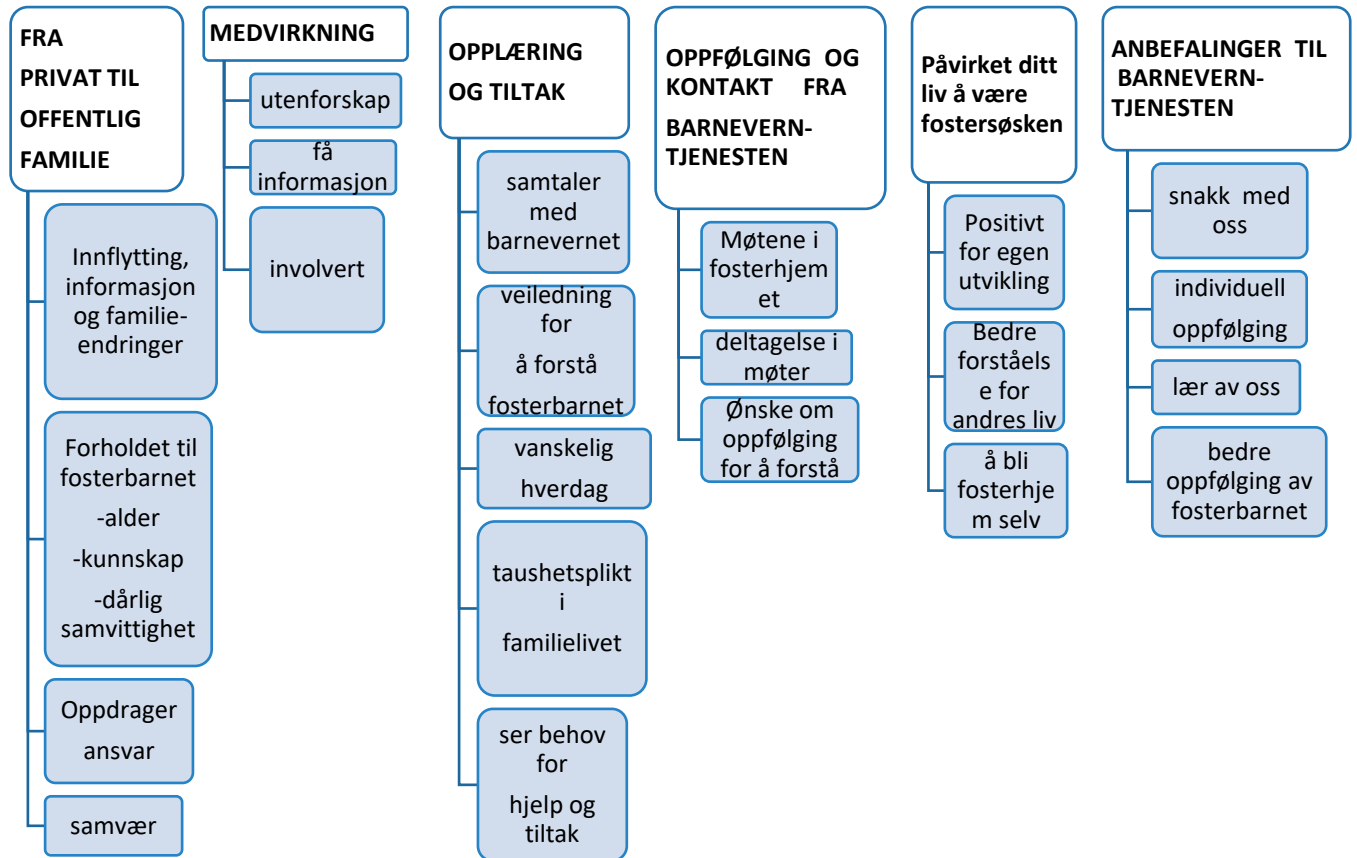
Åpne opp hjemmet til offentlig hjem	Innflytting	<i>Offentlig hjem</i>
Fosterbarnet -fosterbarnet flyttet fra -opplæring knyttet opp mot fosterbarnet	Vokse opp med fosterbarnet	<i>Fosterbarnet flytter Ønske om opplæring knyttet til fosterbarnet</i>
Å bli fosterhjem, hvordan ble informanten involvert	Innflytting/informasjon	<i>Mor snakket med henne</i>
Fra familie til fosterfamilie	Endring i familielivet Offentlig hjem	<i>Offentlig hjem og vanlig hjem</i>
Hvordan fikk informant informasjon om fosterbarnet	Dame som fulgte fosterbarnet inn i fosterhjemmet	<i>Hvem snakket med deg om fosterbarna</i>
Biologiske barn sin kunnskap om fosterbarnet		<i>Biologiske barn sin kunnskap om fosterbarnet</i>
Informantens tanker om fosterbarnets alder ift informant	Å være eldste barn og få fostersøsken, hvordan påvirket deg	<i>Alder</i>
Biologiske foreldrene Biologiske søsken Vansker for de biologiske barna		<i>Vanske for de biologiske barna</i>
Anbefalinger til andre biologiske barn som ønsker å bli fosterhjem	Forslag til oppfølging fra barnevernstjenesten til de biologiske barna	<i>Barnevernet godkjenne fosterhjem</i>

Erfaringer med å være fostersøsken, hvordan påvirket ditt liv	Å være eldste barn og få fostersøsken, hvordan påvirket deg Å være biologisk barn i fosterhjem, hvordan påvirket deg å ha fostersøsken	<i>Forholdet til fosterbarnet</i> <i>Kontakt med fosterbarnet i dag</i> <i>Erfaringer med å være biologisk barn i fosterhjemssystemet</i>
Å bli intervjuet om å være biologiske barn i fosterhjem		
Å være oppdrager overfor fosterbarnet	Rolle som oppdrager Viktige egenskaper som storebror til fosterbarnet, å være med som oppdrager	<i>Oppdrager ansvar som biologiske barn</i>
		<i>Fosterbarn flytter ut av fosterhjemmet</i>
Avlastning		
		<i>Forventninger</i>
Hvordan være barnet når foreldre er sliten		<i>Hvordan være barnet når det er tøft i fosterhjemmet</i> <i>Hverdagen når det er vanskelig</i> <i>Vanskelig og forandringer hos foreldre</i>

		<i>Å bli fosterhjem selv – når voksen</i>
Kort oppsummering: Medvirkning Opplæring Tiltak Kontakt med barnevernstjenesten	Kort oppsummering: Medvirkning Opplæring Tiltak Kontakt med barnevernstjenesten	<i>Kort oppsummering:</i> <i>Medvirkning</i> <i>Opplæring</i> <i>Tiltak</i> <i>Kontakt med barnevernstjenesten</i>

Vedlegg 4:

5.0. FORELØPIGE KODER OG UNDERTEMAER UT FRA TRANSKRIPSJONS-ANALYSEN

6.0. Hovedfunn og underfunn

